

# muusika

Nr 11  
november  
2011  
hind 2.20 €

Rahvusvaheline  
muusikafoorum  
Tallinnas



Tallinn International  
Piano Competition  
2011

“TALLINN  
JAZZ  
WEEKEND”

Abraham's  
Café

Vardo  
Rumessen

# Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid

## novembris

**4. november kell 18.00**

**EMTA kammersaal**

MINDAUGAS NEVEROVAS (klaver, Leedu)

**10.–17. november**

**Tallinna rahvusvaheline pianistide konkurss**

Programmi ja piletite info [www.tipc.ee](http://www.tipc.ee)

**18. november kell 18.00**

**EMTA kammersaal**

Vaskne juubelitervitus – TMKK 50

Dots. Aavo Otsa EMTA ja TMKK

TROMPETIKLASS

Klaveril Meeli Ots

Kaastegevad TMKK vilistlased ja Brass

**19. november kell 15.00**

**Tallinna Linnamuuseum**

“EMTA trubaduudid Tallinna

Linnamuuseumis”

SIRJE MÖTTUSE ja TIINA VÄLJA akordioni

eriala üliõpilased

**19. november kell 18.00**

**EMTA kammersaal**

Kontserdisari “JUBILATE”

FERENC LISZT 200

**20. november kell 14.00**

**EMTA orelisaal**

Prof. ANDRES UIBO oreliklass

**20. november kell 17.00**

**EMTA kammersaal**

OLGA TAMBRE 65

**26. november kell 15.00**

**Tallinna Linnamuuseum**

“EMTA trubaduudid Tallinna

Linnamuuseumis”

KRISTI MÜHLINGU kandle eriala

üliõpilased

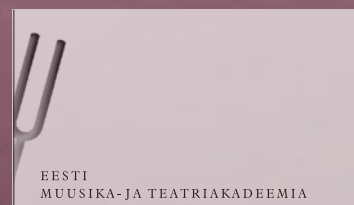
**30. november kell 19.00**

**Ajaloomuuseumi Suurgildi hoone**

“Akadeemia Suurgildis”

TUULIKKI BARTOSIK ja tema akordioni

eriala üliõpilased



EESTI  
MUUSIKA- JA TEATRIKADEEMIA

# Intro 11/2011

Tallinnas 26. septembrist 1. oktoobrini toimunud Maailma muusikafoorumi peateemaks ei olnud seekord mitte traditsiooniliselt üksnes muusika kui kunstiilik, vaid muusika kui võimalus maailma arendada. Muusika kasutusala on lõputult lai ja nii sai sellel suursündmusel kuulda ettekandeid, kus kõneldi muusika rollist sotsiaaltöös, regionaalses arengus ja integratsioonis.

Selge näide muusika sellealastest mõjust on Venetsueela noorteorkestrid, kust on välja kasvanud ka nüüdseks maailmas järjest enam kuulsust koguv noor dirigent Gustavo Dudamel. Seal investeeriti muusikaõpetusse, loodi noorteorkestrid, kõigil õpilastel oli kohustus õppida mängima mingit pilli. Selle tulemusena vähenes kuritegevus, vähenes narkootikumide tarbimine ja õppeedukus koolides paranes. Muusika imeline mõju pole mitte üksnes kaunis idee, vaid reaalsus.

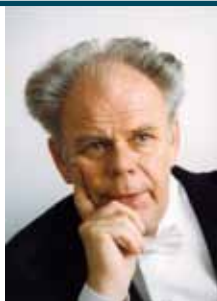
## Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee  
Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee  
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee  
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee  
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com  
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministerium  
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital  
Väljaandja SA Kultuurileht  
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus  
Toimetuse aadress: Roosikrantsi 11, II korrus, tuba 256, Tallinn 10119  
Toimetuse telefon **6 416 016**  
Kodulehekülj: **www.ajakirimumuusika.ee**  
Trükitud **Pajo trükikojas**  
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa  
ISSN 1406-9466  
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post  
Maakri 23A, 10145 Tallinn  
Tel 617 7717, www.tellimine.ee  
Tellimisindeks 00679  
Otsekorraldus **1,47** eurot (**23** krooni) number  
Aastatellimus **19,49** eurot (**305** krooni)  
**Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 15,98 eurot (250 krooni).**  
Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.  
Tellimine: ia@ema.edu.ee,  
herje@ema.edu.ee,  
6 416 016, 55 56 18 94



**Vardo Rumessen**  
FOTO HARRI ROSPU

## KAVA

### SOOLO

2 Tiiu Tosso, Ia Rimmel. Kompromissitu Rumessen – muusikas ja elus

### BAGATELLID

12 Nele-Eva Steinfeld, Ivo Heinloo. Uudiseid maailmast

### AKTSENT

16 Kaie Tanner. Muusika ja sotsiaalsed muutused. Noppeid Rahvusvahelise Muusikanõukogu IV maailma muusikafoorumilt Tallinnas  
19 Marje Ingel. "Tallinn Jazz Weekend" tõi kultuuripealinna Euroopa jazzielu korraldajad

### TÄHTSÜNDMUS

21 Ia Rimmel. Teine Tallinna rahvusvaheline pianistide konkurs

### UVERTÜÜR

24 Avo Kartul. Abraham's Café ühendab erinevaid traditsioone ja kultuure

### BAGATELLID

29 Uudiseid Eestist

### MELOMAAN

36 Heliplaatide tutvustus

### COLLAGE

38 Valik novembrikuu muusikasündmusi

### PILL

40 Mari Aua. Ukulele

# muusika



SOOLO

# Kompromissitu Rumessen – muusikas ja elus

TIIU TOSSO  
*muusikateadlane*

IA REMMEL  
*Muusika peatoimetaja*

Rumessen on pianist, muusikateadlane ja poliitik, kes on 20. sajandi alguse eesti muusika päästmiseks teinud ära rohkem kui keegi teine.

MARTIN ANDERSON  
*International Record Review, 2002*

**K**ohtume Vardo Rumesseniga tema kodus kuldsetesse värvidesse tõmbunud Kadrioru pargi veerel. Toas on tunnetatav rahu ja keskendumine klassikalisele disainile, antiikmööbliga sisustatud ruumis, kus on valdav roheline värv. Riiulites on samuti rohelisse köidetud Tubina käsikirjade koopiad ja eesti muusikaklassika materjalid. Kui neid vaatame, torkab silma, et Tubina käsikirjad on ülimalt korralikult, kalligraafiliselt kirjutatud. Tobiase käsikirjad on palavikulised ja kohati halvasti loetavad. Riiulis on ka Rumesseni enda ümber kirjutatud ja restaureeritud Tobiase "Joonase lähetamise" partituur. Kuna Tobiase käsikirjad on üldiselt küllaltki visandlikud, oli vaja teose partituur korrastada ja käsitsi

**Täna, kui vestlust alustame, ütled, et võib-olla avaneb taas võimalus festivali "Tubin ja tema aeg" jätkamiseks, mis katkes aastal 2005, pärast Tubina 100. sünniaastapäeva tähistamist.** Nüüd on kuus aastat möödas viimasest festivalist ja selle aja vältel pole Eestis ka enam Tubina sümfooniaid ette kantud. Võrdluseks võiks tuua Soome, kus ei möödu aastatki, kus kõiki Sibeliusse sümfooniaid kõige paremate orkestrite poolt ei mängitaks. Meil toimub küll aastas üle 120 erineva festivali, kuid võiksid olla ka Tubina nimelised muusikapäevad, kus pööratakse tähelepanu just eesti muusikaklassikale ja eesti interpretidele. 2000. aastal sai see festival alguse, kus kõlas igal aastal üle kahekümne erineva helilooja teose. Iga välisesineja kavas oli alati ka teoseid eesti muusikast. Ja 2005. aasta juubelifestivalist kõneldes: kutsuda Eestisse kuus tipporkestrit tippdirigentidega – võib-olla tekitas see saavutus kadedust. Ideaalis võiks sellest välja kasvada selline festival, nagu Salzburgis, Luzernis või Lahtis.

**Mitmes välismaal ilmunud kirjutises on sind nimetatud parimaks Tubina interpreediks ja tema loomingu tundjaks. Kui palju oled Tubinat mänginud?**

Kõiki klaveriteoseid ja viiuliteoseid, saanud enamikku soololau-

ümber kirjutada.

Järgmisel aastal oma 70. aasta juubelit tähistav Vardo Rumessen on pidevalt hõivatud: töö käib Tubina "Kogutud teostega", mõne päeva pärast on tal kontsert Estonia kontserdisaalis koos Peterburi Filharmoonia kvartetiga. Käsil on Skrjabini plaatide tsükkel, kus kõlavad kõik selle helilooja 20 poemi, hulgaliselt prelüüde, etüüde ning mitmed tema ülrasked ja harva esitatavad sonaadid.

Rumesseni kodus on ajatu olustik, mis väga erineb väljaspool kihavast maailmast. Vardo Rumesseni ütlemissedki on tihtipeale liikunud justkui vastuvoolu ning tekitanud meelepahagi. Mis on siis nende ütluste taga ja miks ta niimoodi arvab?

ludest, kammermuusikat. Plaadistasin 1988. aastal kõik Tubina klaveriteosed kolmel plaadil tuntud Rootsi firmale BIS, mis oli tollal Eesti esimene CD-plaadi väljaanne, samuti viiuli- ja viiuliteosed klaveriga. Üheteistkümmel korral olen esitanud Klaverikontsertiinot, sealhulgas ka Genfis kuulsas Victoria Hallis Suisse Romandé'i orkestriga, samuti Ameerikas Texasés Tõnu Kalami juhatusel ja Göteborgi orkestriga Neeme Järvi juhatusel. Olles salvestanud kõik Tubina klaveriteosed, tahaksin veel ka Kontsertiinot oma elus plaadistada.

**Kuidas sinu kokkupuude Tubina muusikaga üldse alguse sai?**

Mäletan, et algul ma veidi pelgasin Tubinat, arvasin, et see muusika on liiga modernistlik. Vähemalt nii ma mõtlesin veel Tobiase juubeli ajal 1973. aastal. Sain Tubinat paremini tundma tänu Karl Leichterile. Käisin sageli tema pool, me vestlesime palju ja niimoodi ma jõudsin Leichter'i mõjutusel pikapeale äratundmisele Tubina suures. Aga tollal ei olnud peaaegu üldse saada tema noote. Leichter siis kirjutas Tubinale ja Tubin saatis noote, sealt tekkis mul temaga kontakt. Tema omakorda palus mul otsida oma varasemaid prelüüde, mida tal Rootsis ei olnud. Kirjutasin need käsitsi ümber ja saatsin talle. Inimesena oli Tubin võib-olla

1973. aastal esitamas esmaettekandena Tobiasi Klaverikontserti koos Neeme Järviaga.



vastupidine oma loomingu. Ta oli südamluk, sõbraluk, aga ei avanud lõpuni oma hinge ja läbielamisi, mida võis tunda tema dramaatilist, tihtipeale traagilist muusikat kuulates. Mida rohkem Tubina loomingu tegelesin, seda rohkem sain aru, et Tubin on meie suurim helilooja, kelle loomingu pole võimalik võrrelda ühegi teise eesti heliloojaga.

#### **Kui paljud on nõus selle arvamusega? Meie muusikateadlased?**

Ma ei tea seda. Kuid mina ei oska nimetada ühtegi teist eesti heliloojat, kelle loomingu oleks žanriliselt nii mitmekesine ja kompositsioonitehniliselt nii meisterlik ning kelle tähtsust oleksid maailma muusikakriitikud sageli võrrelnud Šostakovitši või Sibeliusega.

#### **Tundub, et päris ühest seisukohta siin pole.**

Populaarsus on üks asi, aga ma küsiks teist: mis tähtsus on sellel, mitu inimest mida arvavad? Muusikal on minu meelest absoluutne väärtus. See ei sõltu sellest, kui palju inimesi suudab sellest aru saada või seda hinnata.

#### **Aga meie kohus oma kultuuri väärtustamiseks oleks võib-olla laiemalt teadvustada, et meil on üks tippklassik, nagu soomlastel on Sibelius.**

See ongi olnud minu soov, selleks ma algatasin ka festivali "Tubin ja tema aeg". Selles, et paljud suhtuvad Tubinasse eelarva-

#### **Rumessen on tõeline eesti muusika apostel, kes mängib kooskõlas helilooja mõtetega.**

PIERRE-E. BARBIER  
*Diapason, 1988*

musega, on võib-olla ka nõukogude aja pärandit. Ega suurem osa inimestest ei tea praegugi, mida ta on kirjutanud või kui palju. Heal juhul teatakse, et tal on kümme sümfooniat. Ega Sibeliusegagi parem ole, enamasti teatakse meil ikka ainult tema "Kurba valssi" või "Finlandiat". Aga kui palju on meil esitatud tema suurepärasest Seitsmendast sümfooniat?

#### **Selleks algatasid sa ka Tubina "Kogutud teoste" väljaandmise.**

Selle ettevalmistused algasid juba 1997. aastal. Kuna Eestis polnud varem sellist tüüpi väljaandeid ilmunud, siis tekitas see palju probleeme ja ka vastuseisu. Heliloojate Liit ei pidanud seda vajalikuks ja saatis kultuuriministeriumile kirja, et miks pöörata nii suurt tähelepanu ainult ühele heliloojale ja toetada Rootsi erakirjastust.

Nüüdseks on Tubina "Kogutud teostest" ilmunud XVIII köide – "Klaveriteosed", V köide – Sümfooniad nr 9, 10, 11, XIX köide – "Klaverisonaadid", IV köide – Sümfooniad nr 7, 8, XII köide – "Klaverikontsertino" (partituur) ja XIII köide – "Klaverikontsertino" (klaviir).

Vardo Rumessen on sündinud 8. augustil 1942 Tallinnas muusikute perekonnas. 1964. aastal lõpetas ta Tallinna Muusikakooli klaveri erialal. Tallinna Riiklikus Konservatooriumis (praegune EMTA) olid tema õppejõududeks professor Bruno Lukk ja Eugen Kelder.

Vardo Rumessen on 1973. aastast alates Heliloojate Liidu liige ja juhatuse liige, Eesti Interpreetide Liidu asutajaliige, Eesti Muusikaakadeemia auliige (1999), Eesti Muusikanõukogu asutajaliige. Rahvusvahelise Eduard Tubina Ühingu asutaja (2000) ja selle juhatuse esimees, rahvusvahelise festivali "Tubina ja tema aeg" asutaja ja kunstiline juht (alates 2001).

Alates 1989. aastast on ta olnud tegev poliitikuna, 1990. aastast Eesti Kongressi saadik ja Eesti Komitee juhatuse liige, Eesti Põhiseaduse Assamblee liige ja 1995. aastast alates Isamaaliidu liige. Eesti Riigikogu liige aastatel 1992–1995 ja 1999–2003.

Vardo Rumessen on välja andnud 30 brošüüri ja raamatut, 110 noodiväljaannet kommentaaridega ja 20 heliplaati. Ta on unustusest välja toonud või avastanud ligikaudu 120 helitööd, sealhulgas Eduard Oja Kvintett, Tubina Klaverikvartett jt. Rumessen on kirjastanud Tobiase, Saare, Elleri, Oja jt teoseid ning restaureerinud ja kirjastanud Tobiase Klaverikontserdi ja oratooriumi "Joonase lähetamine". On esitanud selle käigus mitmeid Eesti muusikaklassikute teoseid "maailma esiettekandes", nagu näiteks Saare klaveripalad ja soololaulud, Eduard Oja "Sugestioonid", Elleri Prelüüdide I vihik, Tobiase prelüüdid jm.

Lähem info koduleheküljel [www.vardorumessen.ee](http://www.vardorumessen.ee).

### **Millist muusikat sa veel armastad peale eesti muusika, mida väsimatult propageerinud oled?**

Minu jaoks on olulised sellised helitööd, mis on mõjutanud minu arusaamist ning avanud tee muusika sügavamaks mõistmiseks. Need on heliloojad-gigandid, kes on loonud väga tugeva ja isikupärase muusikastiili, avaldanud suurt mõju järgmistele põlvkondadele, mis paneb nende ees aukartust tundma. Eelkõige Bach, keda pean kogu hilisema muusika isaks; Wagner, kelle "Nibelungi sõrmus" on maailmamuusikas ainulaadseim teos. See teos toob ka esile 20. sajandi suurimad probleemid, eelkõige eetilismoraalse kriisi ning sellest tuleneva raha ülemvõimu ja majanduskriisi. Pean Wagneri "Parsifali" kõige mõjuvõimsamaks ja paljutähenduslikumaks lavateoseks üldse. Armastan väga Mahlerit, kelle Kaheksasümfoonia on minu arvates üks kõige ilusam teos, mis ülistab inimhinge vaimseid pürgimusi ning meheliiku ja naiseliiku alge ülevust ja ilu Jumala loodud maailma mõistmisel. Metafüüsilisel tasandil on Skrjabin avanud mulle universumi, mis on oma muusikalisel ilus ainulaadseimaks ilminguks, mida pole võimalik võrrelda ühegi teise maailma heliloojaga.

Kuid ma armastan tõepoolest ka eesti muusikat, mulle meeldivad Mart Saare võluvad klaveriminiatuurid, tema tundeküllased soololaulud; mulle meeldivad ka Oja hingematvad helipoemid, Tobiase pürgimused kõrgete mäetippude poole ja Tubina muusika sügavast omapärast kantud psühholoogilised draamad.

Muusika on üks esmaseid vahendeid kõrgema vaimse poole püüdlamiseks ja sellega suhtlemiseks. Need, kes elavad üksnes materiaalses maailmas, ei näe, et on ka teisi tasandeid, kus sünnib

loomise ime, ja neil on ka raskem mõista muusika sügavamad tähendused.

### **Milliseid pianiste sa kõige rohkem hindad ja kes on sulle kõige lähedasemad?**

Kuulan palju muusikat ja mõningaid pianiste korduvalt, sageli ka neid teoseid, mida ise mängin ja püüan tabada neisse kätke- tud muusikalist maailma. Tänapäeval on ju väga palju häid pianiste, kuid muusikalisest küljest tundub mulle, et sageli jääb midagi väga olulist puudu. Olen olnud suures osas iseõppija, uurinud ja süvenenud väga erinevate heliloojate ja interpreetide loomingusse. Võib-olla tõstaksin esile neid pianiste, kes on mind kõige rohkem mõjutanud. Näiteks Rahmaninov, keda pean maailma pianismi absoluutseks ja ületamatuks mätipuks, siis Sofronitski, Richter, Gieseking, Rubinstein, Brendel, Kempff, samuti Gould, Horowitz, kuigi nende puhul ei ole mulle mitte kõik vastuvõetav, kuid geeniustele on ju kõik lubatud. Kaasaegsetest suurustest pean väga lugu neist, kes ei demonstreeri ainult oma virtuoossust, vaid püüavad tungida muusika sügavamasse olemusse, nagu näiteks Cliburn, Ashkenazy või Pogorelič, kelle Rahmaninovi Teise klaverikontserdi esitus on lausa jahmatav, naispianistidest Angela Hewitt. Kõiki neid olen kuulnud vaid heliplaatidelt. Kuid mul on olnud ka võimalus kuulata Gilelsit, Richterit, Michelangelit, Guldat, Kennerit, kelle esinemised on avaldanud mulle väga tugavat muljet. Skrjabin esitajana meeldib mulle väga Igor Nikonovich, kes on palju teinud Sofronitski elutöö jäädvustamiseks ja on ilmselt tema mõjul saavutanud haruldase kooskõla Skrjabin muusikaga. Eesti pianistidest on mulle kõige enam meelde jäänud Ivori Ilja Chopini Teise sonaadi ja Tubina Sonatiini esitus, samuti Kalle Randalu Beethoveni klaverikontsertide ja Brahmsi intermezzo- de tõlgendus. Kuigi meil on palju häid pianiste, on neil kahjuks väga vähe võimalusi oma loominguliseks eneseteostuseks. Kui Richter ütles, et ta võib alles neljandal korral oma esinemisega rahule jääda, siis eesti pianistid peavad enamasti ainsal ettekandel suutma ennast maksimaalselt teostada. Sageli pole aga seegi võimalik ja ka minul on näiteks tulnud palju teoseid heliplaadistada, ilma et oleks kordagi olnud võimalust neid laval esitada. Tegelikult meil puudub vastav kontserdisaal klaveriõhtute jaoks, pole ka kvaliteetseid klavereid, sest riik ei luba häid klavereid osta, kuna need on kallid.

### **Vaatame korra tagasi sinu saavutustele. Missugused on olnud sinu elu tipp hetked muusikaga?**

Juba nimetatud esinemine Genfis Suisse Romande'i orkestriga Neeme Järvi juhatusel. Suur elamus oli ka mängida 6. juunil 1981. aastal Rootsi Kuningliku Muusikaakadeemia suures saalis Tubina kava. See oli minu esimene avalik iseseisev kontsert. Kuna kodumaal süüdistati mind nõukogude võimude poolt natsionalismis, siis olin seni Eestis saanud esineda ainult Teatri- ja Muusikamuuseumis. Sellel kontserdil Stockholmis oli kohal ka Eduard Tubin ise koos perekonnaga ja ta suhtus minu esitusse väga tunnustavalt. Pärast kontserti ilmusid Rootsi lehtedes ka kiitvad arvustused, mis tõstsid esile Tubina klaveriloomingut, mida seal eriti ei tuntud. Aga kui ma tulin Eestisse tagasi, siis kuulsin kultuuriministeriumist, et mind ei lasta enam kunagi välismaale, sest "mul olevat seal liiga hästi läinud." Minule polevat seda ette nähtud!

Üks tipp hetk oli kahtlemata Tobiase "Joonase lähetamise" esi-

Kontsert Genfis Victoria Hallis 1999. aastal.



ettekannet 25. mail 1989. aastal Peeter Lilje juhatusel. See oli ajalooline suursündmus ja pani aluse selle teose hilisemale suurele tunnustusele maailmas, seda peeti isegi 20. sajandi üheks suurimaks muusikaliseks avastuseks. Nüüdseks on “Joonasest” tänu Neeme Järvile ilmunud nii CD kui ka DVD.

#### **Mida pead oma elutööks ja kõige olulisemaks ettevõtmiseks?**

Kui ma mõtlen kogu aastaid kestnud tööle Tobiase “Joonase lähendamise”, partituuri restaureerimisele aastail 1984–1989, klaviiri ja ettekandematerjali ettevalmistamisele ning trükkimisele ja kui arvestada selle helitöö suurt mõju publikule ja selle menukaid esitusi mitmel pool maailmas (nüüdseks juba 20 terviklikku ettekannet!), siis julgeksin seda nimetada oma elu kõige suuremaks ettevõtmiseks. Lisaks sellele tegelesin kakskümmend aastat Tubina helitööde kataloogi (ETW) koostamisega, mis ilmus 2003. aastal ja lõi eeldused Tubina “Kogutud teoste” väljaandmiseks. Kolmandana võiks nimetada Tubina kogu klaveriloomingu salvestamist Rootsis 1988. aastal, mis avas koos Neeme Järvi Tubina sümfoonilise loomingu plaadistustega maailmas tee tema loomingu laiemale tunnustamisele.

**Sa oled nagu mitmekülgne renessansiajastu inimene: pianist, muusikateadlane, kontserdikorraldaja, ühiskonnategelane ja poliitik, kes osales ka Eesti iseseisvuse taastamisel 1991. aastal.** Minu probleem oli see, et alustasin muusikaõpingutega väga hil-

ja, alles 12-13-aastaselt. Algul tegin seda iseseisvalt, siis hakkasin Pärnu lastemuusikakoolis viiulit õppima. Aga keskkooli lõpuklassis läksin üle Alice Mardi klaveriklassi ja lõpetasin lastemuusikakooli ühe aastaga. Mardi suunas mind Hilja Olmi juurde Tallinna Muusikakooli. Tegin ka seal, seekord sõjaväe hirmus, kaks viimast kursust korraga ja mängisin eksamilte Rahmaninovi Teist kontserti ja Tšaikovski Esimest kontserti. Konservatooriumi läksin edasi õppima professor Bruno Luki klaveriklassi, aga kuu aega hiljem oli ikkagi sõjaväkke minek. Teenisin Tšitaa lähistel terve aasta, kus meid koolitati reaktiivlennukite MIG-21 mehaanikuteks. Hiljem õnnestus mul sealt siiski pääseda Moskva lähedale puhkpilliorkestrisse. Sellega kaotasin oma õpingutest kokku kolm aastat.

#### **Sõjaväes õppisid sa pähe terve Bach'i “Hästitempereeritud klaveri” esimese osa.**

Jah, sellega ma tegelesin, et “ellu jääda”. Mul oli juba ennegi üks samasugune kogemus Tšaikovski Esimese kontserdiga. Püüdes pääseda Vene sõjaväest, olin ma kaks nädalat Pärnu haiglas. Haiglas oli palju vaba aega, Olm oli andnud mulle selle kontserdi ja õppisin selle seal pähe. Ma olin tollal väga vaimustatud Leimeri-Giesekingi meetodist. Gieseking oli tuntud pianist, Leimer aga pianismi teoreetik, kes on palju tegelnud kontsentratsiooni-küsimustega. Gieseking siis töötas niimoodi, tema meetodi järgi, õppis teoseid analüüsides pähe. Aga ma ei soovita seda kellelegi. See kivistab ajutegevuse. Esinedes võivad siis tekkida teatud ületamatud kohad, kui sa ei suuda mängides peas kõike enam läbi töötada, nagu oled harjunud.

#### **Paljud on tunnistanud, et sul on suurepärase mälu. On see kaasa sündinud või saab seda arendada?**

Seda on öeldud jah, aga tegelikult ma näen väga palju vaeva, et mälu töökorras hoida. Õpin teoseid kaua, et neisse põhjalikumalt süveneda.

#### **Sa oled maininud ühe oma inspiratsiooniallikana klaverimängu ka Grigori Kogani raamatut “U vrat masterstva”.**

Olin sellest raamatust väga vaimustatud ja olen selle ka eesti keelde tõlkinud. Tahtsin seda ka trükki anda, kuid seda ei toetatud. See on tegelikult Stanislavski teooria ülekandmine klaverimängu, sest nii pianism kui ka näitlejameisterlikkus põhineb psühholoogial. Mina olen sellest raamatust väga palju õppinud. Muidugi avaldas suurt mõju ka Heinrich Neuhausi raamat “Klaverimängu kunst”, see oli siis just värskest ilmunud. Üldse me lugesime nooruses palju, käisime kogu aeg noodipoes ja ostsime noote, Petersi taskupartituurid maksid tollal 60 kopikat. Venekeelseid raamatuid sai ette tellida. See oli meie vaimutoit, vene keelt me kõik oskasime, muukeelsed raamatud olid kättesaadavad.

**Vardo Rumessenis on Eduard Tubina mõtteihte muusika leidnud väärilise interpreedi mitte ainult sellepärast, et Tubin ise on tema tõlgendused heaks kiitnud, vaid veel rohkem sellepärast, et ta mängib iseenesestmõistetava võluga, mis justkui laseb muusikal hingata ja kasvada.**

LENNART HEDWALL  
*Musikrevy, 1987*





**Eduard Tubinaga 1981. aastal Rootsi Kuninglikus Muusikaakadeemias. Paremäl Käbi Laretei, vasakul Harry Olt.**

### Mida õpetas sulle kui pianistile professor Bruno Lukk?

Olin juba Hilja Olmi käe all saanud põhjaliku ettevalmistuse, kes pani suurt rõhku artikulatsioonile, pedaalile, häälte vahekorrale, tooni laulvusele. Luki juures keskendus töö rohkem muusika sisulistele probleemidele, mängisime läbi väga suure hulga teoseid. Toon ühe näite. Õppisin ära kõik Beethoveni viis klaverikontserti, mida me Lukiga koos ka paaril korral tsükliks esitasime. Kui ma viisin tundi Teise kontserdi B-duur, siis sain mängida vaid paar takti, Lukk katkestas mind ja ütles: ei-ei, sa pead noodid omavahel ühendama. Ja kaugemale me selles tunnis ei jõudnudki mängida, tegelesime vaid kahe esimese taktiga! Ma olin muidugi kole pettunud, aga see on tõsi: kogu mäng põhineb sellel, kuidas sa suudad kaks nooti omavahel ühendada, sellest sõltub kogu teose muusikaline kujundlikkus.

Lukk pööras suurt tähelepanu ka teoste vormilisele küljele, kulminatsioonide ettevalmistusele. Sain pikapeale aru, et ettevalmistus on isegi palju tähtsam kui kulminatsioon ise. Kui me võtsime läbi Rahmaninovi Kolmandat klaverikontserti, siis mängis ta suurepäraselt teisel klaveril orkestripartiidi. Teise osa kohta ütles ta, et, mul on kõik variatsioonid ühesuguse tähtsusega. “Vaata siit aknast vene katedraali kupleid! On väiksemad ja suuremad kuplid, kuid tipp on üle kõige. Sul puudub see tipp!”

Mida vanemaks ma olen saanud, seda rohkem olen hakanud hindama aeglasi temposid, mis võimaldavad minna sügavuti. Sealjuures töötan kaua ilusa kõla saavutamiseks, see eeldab sügavat, laulvat tooni ka *piano*’s. Minu jaoks on kõige olulisemaks saanud see, kuidas saavutada mängus suuremat paindlikkust ja väljendusrikkust. See on tähtsam kui tühipaljas virtuosus.

### Kui palju on klaverimängus tegemist inspiratsiooniga?

Enamiku ajast tuleb lihtsalt teha oma igapäevast tööd. Aga siis vahel, justkui kingitusena, tunned, et suubud selle muusika sisse ja samastud kunstilise kujundiga, suudad ületada materiaalse maailma piirid. Tegutsed justkui mingi udu sees tagaplaanil ja väljud esiplaanile vaid harvadel säravatel hetkedel. Selle nimel ta-sub elada! Tubin kordas Nielsenini sõnu: esinemise ajal ei tohi tunda. Esinemise ajal tuleb reprodutseerida seda, mida juba oled läbi tundnud. See näitab tegelikult, et tööprotsess on kõige olulisem. Josef Hofmann ütles näiteks, et esineda võite ka halval klaveril,



**Tubina monumendi avamisel Tartus 2005.aastal. Vasakult Saima Tubin, Vardo Rumessen, Eino Tubin, Rana Tubin, Andrus Ansip, Beyhan Tubin.**

aga harjutama peate parimatel klaveritel. Ja veel ütles ta: ärge kuulake halbu pianiste!

### Miks? Võiks ju arvata, et nii õpib, kuidas ei peaks mängima?

Kõik mõjutab meid, nii hea, aga ka halb. On kahju, et enamasti peavad kõik pianistid igal õppeaastal läbi käima ühesuguse kadalipu: üks Bach'i fuuga, üks Beethoveni, Mozarti, Haydni sonaat, kaks-kolm etüüdi, üks nüüdisteos, üks kontsert. Nagu konveieril. Nii treenitakse õpilasi paljudes konservatooriumites ja siis imestatakse: miks mängivad kõik ühtemoodi, kus on isikupära?

### Kui palju läheb sulle korda, mida sinust arvatakse? Näiteks arvamused ja retsensioonid sinu mängu kohta.

Mind on sügavalt mõjutanud Schopenhaueri “Elutarkus”. Schopenhauer ütleb seal: “Kui te pöörate liiga suurt tähelepanu sellele, mida teised teist arvavad, siis teie õnn asub teiste inimeste peas.” See tähendab – teie õnn ei kuulu siis enam teile endale. Mõistagi, kõik mõjub ja puudutab hingeliselt. Aga siis tekib mul alati küsimus, kas mul on kasulik selle arvamusega kaasa minna või jääda oma põhimõtete juurde. Ma eelistan viimast.

Arvustustest rääkides oli mul näiteks väga hea meel, kui Piret Väinmaa kirjutas, kuidas Rumessen ehitab üles kulminatsiooni, justkui ehituse plokkidest, ja jõuab lõpuks tippu välja. Või kuidas üks rootsi kriitik kirjutas: “Rumesseni kontseptsioonid on ebatavalised, millega tuleb harjuda. Imetlusväärne on, kuidas ta ühendab improvisatsioonilise ja vormilise külje.” Need olid mu taotlused ja mul oli väga hea meel, et sellest oli aru saadud.

### Ma vaatan sinu noodikogu. Tubina käsikirjad, kõik kalligraafiliselt käsitsi kirjutatud. Seesama kalligraafiline käsikiri oli hiljem üks-ühele mitmete sümfooniade väljaande aluseks. Vaatan siin ka sinu enda käsitsi ümber kirjutatud Tobiase “Joonast” ja Artur Kapi “Hiibit”.

Kui kaua selline kirjutamine aega võttis? Tobiase oratooriumiga tegelesin viis-kuus aastat. Lehekülj või kaks päevas. Tegelikult pidin partituuri ümber kirjutama kaks korda, sest pärast seda, kui olin käinud Moskvas oma tööd professor Juri Fortunatovile näitamas, tegi ta mitmeid parandusi,

mistõttu tuli suur osa lehekülgi uuesti puhtalt kirjutada. Kapi "Hiibiga" tegelesin 1977–1978, kirjutasin selle spetsiaalselt selleks tellitud paberile ja sellega nii suuri sisulisi probleeme ei olnud.

### **Kuidas sa seda jõud? Nüüdisajal tundub, et mitte millekski ei jätku aega.**

No kuhu see aeg siis kaob? Bachil ei olnud ka aega, aga ta kirjutas käsitsi hanesulega 78 köidet muusikat. Kui praegu näiteks keegi alustaks Bachi loominguga ümberkirjutamist, ütleme 7-aastaselt ja ta elaks 65-aastaseks nagu Bach – kas ta jõuaks kogu tema loominguga ümber kirjutada? Ma kahtlen. Ma ei võrdle ennast muidugi Bachiga, kuid meil tegeldakse palju ajaraiskamisega.

### **Miks ta ei jõuaks?**

Bach hindas kõige rohkem visadust ja järjekindlust. Sellest jääbki meie aja inimestel järjest rohkem puudu. Ja Bach oli ka sügavalt usklik inimene. Me oleme väga pealiskaudsed ja ümbrus toodab pealiskaudset ellusuhtumist. Ja üldse – selleks et mõista klassikalise muusika olemust, peab võib-olla olema sama usklik inimene kui oli Bach. Muide, Tubinale Bach eriti ei meeldinud, sest ta pidas tema muusikat väga religioosseks.

### **Sulle heidetakse vahel ette, et sa ei lähe uudsega kaasa.**

Aga miks peavad kõik tegelema ühe ja sama muusikaga? Inimesel on valikuvõimalus, millega tegelda.

On olemas positiivne ja negatiivne, konstruktiivne ja destruktiiivne maailm. Suur osa just klassikalisest muusikast on selle vaimse tasandi peegeldus.

Paljud on kuulnud Venetsueela noorteorkestritest ja dirigent Gustavo Dudamelist. See sai alguse sellest, kui üks rikas mees investeeris noorte muusikaõpetusse. Loodi noorteorkestrid, kõigil õpilastel oli kohustus õppida mängima mingit pilli. Dudamel on sealt välja kasvanud. Pärast seda, kui need lapsed said täiskasvanuks, vähenes narkootikumide tarbimine sellel maal, õppeedukus koolides paranes, kuritegevus kahanes. Neid muusikaõpinguid finantseeritakse Venetsueelas nüüd riiklikult. See on selge näide klassikalise muusika mõjust.

### **Venetsueela kogemus on muidugi imetlusväärne. Kuid kas maailma vaimses on midagi justkui paigalt nihkunud?**

Minu arvates on see Prantsuse revolutsiooni tagajärg. Prantsuse revolutsioon hävitas ühiskonnas kõrgema klassi. Kõik pidid saama võrdseteks. Aga tegelikult ei saa kõik võrdsed olla. Ja siin lõhus Prantsuse revolutsioon midagi sellist, mida ei saa taastada. Ta mitte ei tapnud oma kuningat ja kuningannat, vaid ta ässitas massid üles kõige selle vastu, mis oli kaunis ja aristokraatide loodud. Ja koos sellega hakkas kunst, arhitektuur, kogu kultuur järkjärgult alla käima.

Ummikus on ka nüüdisaegne helilooming. Kui otsitakse ainult uudseid väljendusvahendeid, olgu see siis disainis, arhitektuuris, muusikas või kas või moekunstis, siis näeme ainult üht ja sama suundumust. Pragmatism valitseb ilu üle. Kui käsitleda kultuuri inimese vaimse tegevuse tulemusena, mitte kui ajaviidet ega meelelahutust, siis peaks kultuur olema ühe riigi ja rahvuse olemise kõrgem eesmärk. Seega on kultuur ühiskonna pealisehitus, milleks rahvas koondab kõik oma jõud, see on kultuuriline eneseteostus. See ongi rahvuskultuur, mis väljendab rahvuslikke pürgimusi ja eesmärke kunstilises vormis. Tegelikult on muusika vaimse enese-

## **Rumesseni Bachi HTK esimese osa esitus on tervikuna enama väärtusega kui selle teose üksikosade kooslus. Minu jaoks on Rumesseni interpretatsioon avanud mu kõrvad kuulma palju uut ja värsket selles monumentaalses helitöös.**

DOMINY CLEMENTS  
*MusicWeb International, 2011*

teostuse kõige kõrgem ilming, kunstidest kõige raskemini mõistetav, kuid kõige tähtsamaks vahendiks meie suhtlemisel vaimse maailmaga. Seda mõtet on väga hästi väljendanud juba Beethoven, öeldes, et "muusika on kõrgem ilmutus kui kogu tarkus ja filosoofia".

Minu arvates peaks kultuuriminister olema ka peaminister, kuna riigi eesmärk ja ülesanne on rahvuskultuuri säilitamine ja edendamise nii, nagu ka meie põhiseadus ette näeb. Ilma kultuurita kaotab rahvusriik oma olemise mõtte.

### **Aga Ameerikas pole näiteks üldse kultuuriministrit.**

Sellepärast nad alla käivadki ja see on selle multikultuursuse tulemus. Ja ka meie ei väärtusta kultuuri: Nagu Vooglaid kirjutas: meil solgitakse mõisted ära. Kui räägid kultuurist, siis igauks mõtleb selle all midagi erinevat.

### **Näiteks mõtleb meelelahutuse peale.**

Just. Ma küsisin riigikogus kord ühelt keskerakondlaselt, et mis on sinu meelest kultuur? Tema ütles, et kõik, mida inimene teeb on kultuur. Ma ütlesin selle peale, et minu meelest on meil tapmiskultuur väga madal. Meil on vabadus, me võime justkui kõike teha. Mis on selle tulemus? Breivik näiteks võttis endale õiguse tappa.

Igas poes kuuleb müramuusikat, mis mõjub alateadvusele ja hävitab ajurakke. Läksin Viru keskuses küsima: kas te ei saaks seda maha keerata? Ei-ei, kõik tahavad seda kuulata. Küsisin kas teie ise tahate seda kuulata? Jaa-jaa, meile meeldib. Aga mis teos see on, kes seda esitab? Oi, meie ei tea. Lõpuks mul õnnestus Tarbijakaitse kaasabil saavutada, et Viru keskuse toidupoes seda enam ei mängita.

### **Nad soostusid?**

Jah, sest ka kassapidajad hakkasid mind toetama, et see väsitab.

### **Milline on sinu suhtumine Eesti nüüdismuusikasse?**

Ma ei poolda heliloojate jagamist elavateks ja surnuteks, vaid eelkõige tuleks lähtuda muusika sisulistest väärtustest. Minu jaoks on ka väga oluline küsimus, kui suur hulk helilooja loomingust jääb ajalukku püsima. Tubinat tundes võin ma kinnitada, et tema loomingus on vähemalt 95 protsenti väärtmuusikat. Praeguste heliloojate puhul ma seda veel öelda ei oska. Palju mängib rolli mood ja helilooja elav isik. Esiettekanded on muidugi olulised, aga kui ükskord tuleb selle helilooja 100. juubel, mida siis sellest loomingust mäletatakse?

### **Aga ka mõni sel aastal kirjutatud teos võib osutada šedöövriks ja elada 100. juubelini.**

Miks mitte! Aga ma tahaksin näha eesti muusikat ühtse terviku-

na ja pöörata eelkõige tähelepanu tõelistele väärtustele. Mitte lähtuda sellest, kas see teos on kirjutatud sel aastal või varem.

Olen pikka aega tegelnud Eesti muusika ajaloo suurkujudega ja hakanud aru saama, kes on meie jaoks kõige olulisemad rahvusliku muusikapärandi üles ehitamisel, kes on loonud uusi suundi, mida teised on jätkanud. Need on Tobias, Saar, Eller, Tubin. Sa kindlasti küsid, miks seal ei ole Eduard Oja. Aga Oja jätkas Elleri liini, samuti nagu Süda jätkas Artur Kapi liini, või Kreek Saare alustatud rahvuslikku suunda, mis ei vähenda nende loomingu tähtsust. Kuid need neli nimetatud heliloojat on nagu nurgakivid. Tobias pani aluse professionaalsele instrumentaalmuusikale, kirjutas esimesed teosed paljudes žanrites. Saar pani aluse rahvuslikule muusikastiilile. Eller lõi Eesti sümfoonilise lühivormi žanri. Tubina kaudu jõuab see areng oma tippu, sellist individuaalset ja isikupärast sümfoonilise vormi käsitlust me varasemate heliloojate juures ei kohta. Sealjuures hindas Tubin väga kõrgelt oma eelkäijate loomingut, mida peaksid tegema ka praegused heliloojad.

### **Sa oled nüüd lühikese ajaga välja andnud muljetavaldava hulga maailmaklassika plaate: Bachi “Hästitempereeritud klaveri” I osa, Rahmaninovi ja Chopini plaadid. Praegu sa töötad Skrjabini plaadikomplektiga. Miks just Skrjabin?**

Eks see ole muidugi hullumeelne projekt, sest mida Skrjabinist praegu teatakse? Kuid ta on üks maailma geniaalsemaid heliloojaid, kellele tegelikult puudub analoog. Olen Skrjabiniga väga palju tegelnud, käinud korduvalt Moskvas tema muuseumis, tutvunud tema raamatukoguga.

### **Skrjabini muusika armastajana mainiksin vahele, et ta just-kui polnudki pärit siit maailmast.**

Jah, tundub et paljudki heliloojad pole olnud siit maailmast. Nii suurt stiilimuutust ei teinud isegi Stravinski läbi. Skrjabin jõudis oma hilisloomingus nüüdislikeleeni välja. Siin on kõik hilisemate võtete alged: atonaalsus, polürütmia jne. See tema topelttonaalsus, triitoni vahekorras, mis tema muusikas on alates Kuuendast sonaadist, loob täiesti irratsionaalse maailma. Assafjev ütles: “Kui kuulan Skrjabinit, tunnetan kosmilisi protsesse.” Skrjabin ise pidas oma parimaks Seitsmendat sonaati, mis on ka mulle väga lähedane. Skrjabin otsis väljapääsu inimühiskonna suletusest, ta otsis neid jõude, mis muudaksid maailma paremaks. Sel ajal need ideed olid ju levinud. Suur osa tema arengus oli arvatavasti tema teisel abikaasal Tatjana Schlözeril, kelle vend oli filosoof Boriss Schlözer. Skrjabin oli tugevasti mõjutatud ka teosofiast. Moskvas Skrjabini muuseumis on riulitais Jelena Blavatskaja kogutud teoseid, täis Skrjabini märkusi. Neist raamatutest sai ta impulsi kõiksuse tunnetamiseks ning otsis vahendeid, kuidas sinna jõuda. Skrjabin tunnetas materiaalse maailma piiratust ja ma olen päris kindel, et ta tunnetas paralleelselt ka vaimset maailma.

### **Kahjuks ei ole mul endal veel õnnestunud Skrjabini muuseumis käia, aga olen kuulnud, et see on väga heal tasemel.**

Skrjabini muuseum on muljetavaldav! Seal töötab paarkümmend inimest, neist mitmed on muusikateadlased ja uus direktor kavatab suurendada muuseumis teadusuuringute osatähtsust. Tasuks ka meie muusikamuuseumil sellest eeskujul võtta! Praegu on muuseumi alumisel korrusel väike saal 50-100 inimesele. On alustatud ka kõrvaloleva maja renoveerimist, kus

**K**ompromissitu Rumessen kõlab tõeselt, kuid ühekülgelt. Rumessen on kompromissitu ja nõudlik põhimõtetelises ajades ning väärtusorientatsioonides. Ta ei lasku kunagi kompromissideni kvaliteedi ja kunstilise töö arvel. Samas on ta väga paindlik ja koostöövalmis suuremate eesmärkide elluviimisel. Usun, et see paindlikkus tuleneb tõsiasjast, et Rumessen ei lähtu omaenda huvidest ega prestiižist, vaid taotleb Eesti kultuuri põlväärtuste taasavastamist ja edendamist. Seetõttu tundub minu jaoks kõige väiklasemana sageli esitatud arvamus nagu ajavat Rumessen mingit “oma asja”. Vardo Rumessen ajab jäägitult Eesti rahvusliku kõrgkultuuri asja ning ta on teinud seda pahahti isikliku karjääri või heade suhete arvel.

Renessansi inimene ei ole vist kõige adekvaatsem iseloomustus Vardo Rumesseni puhul. Selle terminiga tähistatakse tavaliselt isiksuse mitmekülgust ja loomingulist avatust uuele. See kehtib kindlasti Rumesseni kohta. Kuid tema tegevust inspireerib mitte niivõrd renessansi inimesele omane enesekeskus, kui võrd pigem kõrgema missiooni teenimine, seda mis tahes oludes. Rumessen on osutanud isikliku eeskuju ja oma tegevuse viljadega, et ka kõige raskemates ja ebasoodsamates tingimustes on võimalik saavutada uskumatuid tulemusi. Tema pidepunkt asub omaenda nabast mõõtmatult kõrgemal, selle aluseks on igavikulisel väärtusel ja kriteeriumid, mis ei allu hetke moekatele pinnavirvendustele. Vardo Rumessen on eelkõige suure missioonitundega loomeinimene. Ta väljendab seda missiooni eri valdkondades, kaasa arvatud pianistina. Pean teda väga omanäoliseks ja sügavalt läbitunnetatud sõnumiga pianistik, kes on avalike kontserdivõimaluste praktilist olematust kompenpeerinud erakordselt viljaka omaalgatusliku plaadistamistegevusega. Mida Rumesseni puhul kahetsen, on see, et ta pole otsustanud dirigeerimisega tegelda. Usun, et see võimaldaks tal paremini avaldada oma isiksuse tugevaimaid külgi. Pean silmas tema ülimalt selget terviklikkuse ja ehtsuse taju, teose arhitektuuri ja selle arendamise loogika mõistmist. Rumessen on minu nägemuses vaimne arhitekt, kes on aastakümneid olnud tegevuses Eesti kõrgkultuuri aluste avastamise ja väärtustamisega, kes aga ühtaegu ehitab seda rahvusliku kultuuri hoonet toetavaid sambaid ja lisab talle kõrgust, tehes seda lugematutes eri vormides, nii nagu see parajasti vajalikuna tundub.

Kas selline tegevus väärisk suuremat tähelepanu? Küsimus on liiga lihtne. Olen veendunud, et Vardo Rumesseni puhul on tegemist kultuurihiihlasega, kelle rolli ja panust on võimalik õiges perspektiivis hinnata viiekümne või saja aasta pärast. Uskumatu on aga juba tänapäeval see käegakatsutav panus, mida üks inimene on omaenda algatusel suutnud salvestada Eesti kultuurivaramusse. Lisaksin uusetekannetele, nootidele, heliplaatidele, biograafiatele, raamatutele, kontsertidele ja muusikaajaloo artiklitele veel arvukad Eesti muusika suurkujude monumentid ja mälestustahvlid, mida võib kohata üle Eestimaa. Kui paljud neist oleks täna olemas, kui poleks olnud Vardo Rumesseni? Ometi, minu jaoks on kustumatu väärtusega Tobiase “Joonase lähetamise” taasavastamine, rekonstrueerimine ja ettekandele toomine. Selle teose järk-järgult avarduvad esiettekanded Estonia kontserdisaalis ennetasid ja sümboliseerisid paariaastase vahega Eesti riigi järgnevat taasärkamist unustuse hõlmast.

**TUNNE KELAM**  
*Eesti saadik Euroopa Parlamendis*

avatakse uus kontserdisaal. Rääkis seal ka Skrjabini mõjudest eesti heliloojatele Saarele, Ojale, Ellerile ja Tubinale ning mind kutsuti järgmisel aastal seoses Skrjabini 140. juubeliga konverentsile kontserdiga esinema ja ettekannet pidama. Kinkisin muuseumile eesti muusikat, Tubina "Kogutud teostest" "Klaveriteosed" ja Mart Saare Prelüüdid ning oma Rahmaninovi ja Tubina plaadid.

### **Kuidas tundub Skrjabini muuseumiga võrreldes näiteks meie Teatri- ja Muusikamuuseumi olukord?**

Olen kogu oma elu pühendanud Teatri- ja Muusikamuuseumile, seal asuva eesti heliloomingu avastamisele ja propageerimisele. See on olnud minu moraalne kutsumus. Olen seal esietekandele toonud lugematul hulgal eesti heliloojate väärtteoseid, mis sinnamaani olid täiesti tundmatud, samuti maailma muusikaklassikat, kokku üle 70 kontserdi. Neid teoseid olen hiljem esitanud maailmas, plaadistanud ja teinud ka teistele interpreetidele ettepanekuid nende teoste esitamiseks. Olen sinna andnud kolmekümne viie üleandmisaktiga kohvritäite kaupa heliloojate käsikirju, arhiivimaterjale ning neid uurinud ja inventeerinud. Tänu sellele olen saanud piisava ülevaate eesti heliloojatest ja interpreetidest, jõudnud arusaamisele eesti heliloomingu tõelistest väärtustest.

Olude sunnil pole mul praegu võimalik Teatri- ja Muusikamuuseumis oma tööd jätkata. Olen pidanud pikka aega võitlust selle nimel, et sellest muuseumist võiks saada teadusasutus, nagu on Tartu Kirjandusmuuseum. Kahjuks pole see õnnestunud,

**V**ardo on oma loomult võitleja. Kui ta on oma õigsuses kindel, siis vastane hoidku alt. Tema tegemised on ju üldteada; muretsemine Eesti muusika, eriti meie klassikute loomingu propageerimise ja kontserdikavades püsimise pärast on väga tänuväärne. Vardo on tuli hingeline inimene, kes ei jäta kunagi oma arvamust välja ütlemata, kindlasti pole see omadus tema elu kergemaks teinud...

**IVARI ILJA**  
*pianist*

*Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia professor*

mille tõttu puudub meil ka ulatuslikum ülevaade eesti muusika ajaloost. Seda enam on kahju, et Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumist on olnud sunnitud lahkuma mitmed muusikateadlased ja erialaspetsialistid, kelle teadmised on elementaarselt vajalikud eesti teatri- ja muusikakultuuri püsijäämisel. Rääkimata minu kolm aastat ja üheksa kuud kestnud kohtuprotsessist muuseumiga Tubina albumi autoriõiguste asjus. Kuigi kohus langetas lõpuks positiivse otsuse, on mul tekkinud küsimus, kas ühe riigiasutuse direktor, kes on rikkunud seadust, ületanud oma võimupiire ja tekitanud Eesti riigile suurt rahalist kahju mõttetu kohtuprotsessiga, kannab selle eest ka isiklikku vastutust?



2011. aastal Skrjabini muuseumis Moskvas mängimas Skrjabini Bechsteinil.



**Abikaasa Maaja ja tütar Ingega Kadrioru lossis 2002. aastal, pärast oma 60. juubeli kontserti.**

FOTOD ERAKOGUST

### **Probleeme jätkub alati. Aga mis on sinu arvates praegusel hetkel meie muusikaelu kõige kiiremat lahendust ootavad kitsaskohad?**

Ootaksin meie klassikalise heliloomingu ja meie interpretide tegevuse suuremat väärtustamist, nii kontserttegevuses, ajakirjanduses kui ka raadios ja televisioonis. Nii Eesti Kontsert kui Klassikaraadio peaksid pöörama palju suuremat tähelepanu eesti interpretatsioonikunsti arendamisele. Meie muusikaelu on tegelikult sattunud kriisi. Meil valitseb provintsialism, kus kulutatakse palju energiat ja vahendeid pisikeste asjade tegemiseks, kuid tõsisemad ja suuremad ettevõtmised on jäänud tagaplaanile. Nagu Mihkel Mutt tabavalt nimetas, oleme nagu maakultuurimaja. Me oleme palju kaotanud, et meil ei ole ikka veel ooperimaja, mis Estonia juurdehitusena aitaks lahendada ka ERSO puuduvate tööruumide probleemi. Meil puudub korralik kammersaal, mis looks soodsad esinemistingimused meie solistidele. Selleks on sobivad saalid olemas, kuid neid kasutatakse muudeks eesmärkideks. Meil on hädasti vaja paari-kolme tippasemel kontsertklaverit, peale Steinway kindlasti ka vähemalt üks Bechstein. Pärast Tubina festivali tegevuse lõpetamist minister Palmaru poolt, pole meil ühtegi suuremat muusikafestivali, mida võiks võrrelda Lääne-Euroopa suurte rahvusvaheliste festivalidega. Suureks probleemiks on sealjuures, et poliitikud, kellest need lahendused sõltuvad, ei oska piisavalt väärtustada klassikalise muusika osatähtsust ühiskonnas ja professionaalsete muusikute arvamusi ei taheta kuulda. Kahjuks pole ka Muusikanõukogu kui muusikute esindusorganisatsioon nendele probleemidele suuremat tähelepanu pühendanud.

### **Siin me intervjuule veel punkti ei pane, sest sinu tegevus kestab aktiivselt edasi. Millised on lähituleviku plaanid?**

Kuna meil on esinemisvõimalusi vähe, siis püüan veel nii palju plaadistada, kui jõuan. Ei tea, kui palju mulle veel armuaega antakse. Praegu tegelen Skrjabini klaverimuusika komplekti salvestamisega. Tahaksin selle välja anda Skrjabini 140. sünniaastapäevaks järgmise aasta jaanuaris. Valmistan ette ka Tobiase kirjade kommenteeritud väljaannet. Aasta lõpuks peaks ilmuma Tubina viiuliteoste köide tema "Kogutud teoste" sarjas, mida valmistan ette koos Sigrid Kuulmanniga. Tubina "Kogutud teoste" väljaandmine on väga suur ja oluline ettevõtmine, mis kestab arvatavasti parkümmend aastat ja nõuab palju tööd, et see ei takerduks olude ja olupoliitika väiklastesse probleemidesse.

## **DISKOGRAAFIA**

### **1988**

- Eduard Tubin. Complete Piano works (3 CD-d). Vardo Rumessen (klaver). BIS

### **1992**

- Eduard Tubin. Complete Violin and Viola Music (2 CD-d). Arvo Leibur (viiul), Petra Vahle (vioola), Vardo Rumessen (klaver). BIS

### **1997**

- Estonian Violin Music. Rudolf Tobias, Artur Lemba, Eugen Kapp, Heino Eller, Eduard Oja, Eduard Tubin, Ester Mägi, Arvo Pärt. Urmas Vulp (viiul), Vardo Rumessen (klaver). Eres

### **1998**

- Rudolf Tobias. Klaverimuusika. Vardo Rumessen (klaver). ER
- Heino Eller. Complete Preludes. Vardo Rumessen (klaver). Pro Piano

### **2003**

- Eesti prelüüdid. Mart Saare ja Eduard Tubina prelüüdid. Vardo Rumessen (klaver). Finlandia Records

### **2007**

- Eduard Tubin. Virmaliste sonaat. Klaveriteosed. Vardo Rumessen (klaver); kaastegevad Peterburi Filharmoonia keelpillikvartett. Rahvusvaheline Eduard Tubina Ühing. ERP
- Estonian cello: Teet Järvi (tšello), Vardo Rumessen (klaver). Bella Musica
- Eduard Oja. "Vaikivad meeleolud". Kammermuusika. Vardo Rumessen (klaver), Teet Järvi (tšello), Urmas Vulp (viiul), Ivo Kuusk (tenor), Maaja Rumessen (sopran), Tallinna keelpillikvartett. Estonian Classics

### **2010**

- Johann Sebastian Bach. Hästitempereeritud klaver I osa (2 CD-d). Vardo Rumessen (klaver). Estonian Record Productions/Estonian Classics
- Sergei Rahmaninov. Klaveriteosed (2 CD-d). Vardo Rumessen (klaver). Estonian Record Productions/Estonian Classics
- Eesti klassikalise klaverimuusika tähtseid. Lisa raamatule "Lisandusi eesti muusikaloole". Vardo Rumessen (klaver). Estonian Classics

### **2011**

- Fryderyk Chopin. Żal. Kurbus. Vardo Rumessen (klaver). Estonian Record Productions/Estonian Classics

NELE-EVA STEINFELD

pianist

## Hollandi kultuurielu kriis

Hollandis võivad kultuuri alarahastamise tõttu oma tegevuse lõpetada mitmed orkestrid ning kultuuri- ja õppeasutused, sest valitsus plaanib 2013. aastaks 200 miljoni euro suurust eelarvekärbet kultuuri valdkonnas. Kärbe võib tähendada umbes 60 protsendi kultuuriasutuste pankrotistumist. Hollandis on praegu kaksteist professionaalset sümfooniaorkestrit, nende seas ka üks maailma esiorkestreid – Amsterdami Concertgebouw orkester. Kärbe võib kaheteistkümnest orkestrist sulgeda neli. Hollandi pealinnas Amsterdams käib igal aastal 12,5 miljonit turisti, kellest 70 protsenti külastab linna sealse kõrgetasemelise kultuurielu pärast. Selle aasta juunis toimusid Hollandis ulatuslikud protestiaktisioonid kunsti toetuseks ning sõnavõttudega esinesid Vladimir Ashkenazy, Wolfgang Rihm ja Kent Nagano.

Sümfooniaorkestrid üle maailma on korraldanud oma hollandi kolleegide toetuseks nn Oranje sõduri kampaania. Oma hääle on andnud 53 sümfooniaorkestrit, nende seas Iisraeli Filharmoonikud ja Zubin Mehta, samuti Prantsuse Raadio sümfooniaorkester, Deutsche Kammerphilharmonie Bremen, Rootsi raadio sümfooniaorkester, Londoni Filharmooniaorkester ning Londoni sümfooniaorkester eesotsas Valeri Gergijeviga. Orkestrid on salvestanud marsikatkendi hollandi režissööri Paul Verhoeveni kultusfilmist "Oranje sõdur" (1977), mis räägib hollandlaste vastupanuliikumisest Teise maailmasõja ajal. Oma sõnavõtus avaldab Valeri Gergijev imestust, et kui mitmete teiste Euroopa riikidega võrreldes on Hollandi majandus siiski üsna heal järjel, siis miks plaanitakse nii ulatuslikku kärbet kultuurivaldkonnas. Gergijev loodab, et Hollandi valitsus leiab teistsuguseid lahendusi, näidates üles mõistmist ja võttes arvesse väljapaistvate kultuuritegelaste arvamust. Londoni Filharmooniaorkestri peadirigendi Esa-Pekka Saloneni meelest on Hollandi kultuurielu toetamise poolest olnud alati teistele riikidele pigem eeskujuks. Saloneni meelest on lihtne lõhkuda ja lammutada, ent hoopis

raskem hiljem taastada ja üles ehitada.

Salonen loodab, et Hollandi valitsus ei tee ränka ajaloolist viga. Kõik 53 muusikalist pöördumist on postitatud Youtube'i ning kõiki toetusavaldusi saab vaadata aadressil [www.soldierfororange.nl](http://www.soldierfororange.nl)

## Toetus Londoni Filharmooniaorkestrist vallandatud muusikutele

Paljud kultuuritegelased on avaldanud Briti ajalehtedes toetusartikleid neljale Londoni Filharmooniaorkestrist vallandatud muusikule, kes avaldasid Iisraeli vastu meelestatuna augusti lõpus kirjalikult arvamust, milles soovisid Iisraeli Filharmooniaorkestri kontserdi ärajätmist BBC Promsi festivali kontserdil 1. septembril. Kontsert toimus, ent selle otseülekanne BBC raadios katkestati, sest mitmed Iisraeli vastased ja Palestiinat pooldavad inimesed häirisid kontserdi kulgu. Londoni Filharmooniaorkester kõrvaldas töölt protestikirjas osalenud neli orkestranti, põhjendades, et orkester ei soovi olla poliitiliste osapoolte valija ning et Iisraeli Filharmoonikute esinemisel oli ainult kultuuriline ja muusikaline eesmärk. Nüüdseks on aga Briti meedias oma allkirja andnud üle 120 kultuuritegelase, kes soovivad nelja orkestranti tööle ennistamist, sest nende meelest väljendab just muusikute vallandamine orkestri poliitilist kuuluvust ja nn poolte valimist. Esialgsel andmetel on neli orkestranti töölt kõrvaldatud üheksaks kuuks.

## Arkivmusic.eu

Üks Põhja-Ameerika suurimaid klassikalise muusika plaatide jaemüüjaid ArkivMusic on rajanud endale tee Euroopa turule, luues veebilehe [arkivmusic.eu](http://arkivmusic.eu), mis on üks suurimaid klassikalise muusika plaatide jaemüüjaid Euroopas. Ettevõtmise taga on pühendunud klassikalise muusika fanaatikud, kes aitavad klientidel tohutu suurest valikust otsida raskesti leitavaid plaate, samuti abistavad nad erinevates küsimustes ning annavad vajadusel soovitusi plaadiostuks. Arkivmusic.eu lehel on üleval

üle 70 000 plaadi ning enne ostu sooritamist on võimalik muusikanäiteid kuulata. Firma president Theodor Lap sõnab, et töid veebilehe Euroopa turule sellepärast, et paljud väikesed muusikapoed on välja suremas, ent nõudmine klassikalise muusika salvestuste järele on Euroopas endiselt suur.



Aastaid Venemaa muusikaelu edendanud väljapaistev saksa dirigent Kurt Sanderling.

## Lahkus Kurt Sanderling (1912–2011)

Paar päeva enne oma 99. sünnipäeva lahkus väljapaistev saksa dirigent Kurt Sanderling, kes oli hinnatud Beethoveni ja Šostakovitši muusika tõlgendaja. Sanderlingile oli dirigendina antud palju tegusaid aastaid, sest laval esines ta 90. eluaastani. Ta sündis juudi peres, õppis esialgu klaverimängu ning töötas Berliini Riigiooperis repetiitorina, assisteerides selliseid dirigente nagu Otto Klemperer ja Wilhelm Furtwängler. Natsirežiimi tõttu pidi ta aga Saksamaalt lahkuma, siirdudes Moskvasse ja hiljem Ukrainasse. 1941. aastal sai Sanderlingist Jevgeni Mravinski assistent Leningradi Filharmoonikute juures, kus ta juhatas hulgaliselt vene muusikat. Eriti lähedane oli Sanderlingile Šostakovitši looming, heliloojaga kohtus ta 1943. aastal ja neist said eluaegsed sõbrad. 1960. aastal naasis Sanderling Saksamaale, tegutsedes Berliini Filharmoonia peadirigendina ning hiljem Dresdeni



**Skandaalne dirigent Mark Gorenstein.**

Linnkapelli juhina. Alates 1980. aastast oli ta tihedalt seotud Londoni Filharmooniaorkestriga. Sanderlingi esituse iseloomustavad äärmine kõlaline ja muusikaline selgus ning dramaatiline jõulisus. Kurt Sanderlingist jäid maha kolm poega, kes kõik on dirigendid.

### **Hiinas keelustati ajaloolise sisuga ooper**

Hiinas keelustati enne esiettekannet ooper, mille sisu keskmes on Hiina esimene president Sun Yatsen. Ooperi nimega "Dr Sun Yatsen" heliloojaks on Huang Ruo ja

lavastuse on teinud Hong-Kongi ooperimaja. Põhjuseks toodi, et teose muusika on ebasobiv. Helilooja Huang Ruo agendi sõnul ei olnud probleem ooperi sisus, sest libretoga oli Hiina valitsus tutvunud. Ooperi esiettekandel oleks kasutatud lääne muusikainstrumente ning ettekanded hiina muusikariistadel olid planeeritud oktoobrisse.

### **Dirigent Mark Gorenstein vallandati ametist**

Venemaal vallandati Vene Riikliku Akadeemilise Sümfooniaorkestri peadirigent Mark Gorenstein, kes kogus negatiivset kuulsust juba tänavusel rahvusvahelisel Tšaikovski-nimelisel konkursil, mil solvas orkestriproovis tšello kategoorias võitjaks tulnud armeenlast Narek Haknazarjani, nimetades teda külamuusikuks. Orkestrandid pöördusid kultuuriministri poole palvega, et Gorenstein ametist vabastataks. Põhjuseks toodi halb ja ebaproduktiivne tööõhkkond ja sellest lähtuv orkestri taandareng. Gorensteini sõnul on tema suhted orkestriga aga parimas korras ning vallandamise põhjusi peab ta ebaõigeks. Ent faktid räägivad, et alates aastast 2002, mil Gorenstein orkestri peadirigendiks sai, on orkestrist lahkunud või vallandatud 280 muusikut. Kui orkestril oli tänavu kontserdireis Jaapanisse, vallandas Gorenstein 50 muusikut, kes ei soovinud turneel radioaktiivse kiirguse kartuses osaleda. Petitsioonis kultuuriministrile mainivad muusikud, et nad on mures orkestri allakäigu pärast. Välisreisid on jäänud harvemaks ja orkestriga ei taha enam esineda tunnustatud solistid. Orkestrantide sõnul käituvad despootlikult paljud dirigendid, ent see on õigustatud vaid siis, kui despootlikkust korvavad kunstiliselt hiilgavad tulemused. Gorenstein ähvardab aga asja kohtusse anda, kirjutab väljaanne RIA Novosti. Gorensteini sõnul on asjasse segatud kõrgema võimu esindajad ning ka kultuuriministeerium on tugevalt ja põhjendamatult orkestrantide poolel.

### **Beethoveni kvarteti taastatud osa**

Manchester'i ülikooli muusikateadlane ja üks juhtivaid Beethoveni uurijaid Barry

Fabio Luisi, praegune Meti peadirigent.  
FOTOD INTERNETIST



Cooper taastas säilinud käsikirjavisandite põhjal Beethoveni keelpillikvarteti osa, mis oli esialgu mõeldud keelpillikvarteti G-duur op 18 nr 2 aeglaseks osaks. Kvarteti kirjutas Beethoven 1799. aastal, ent hiljem teost korrigeerides heitis ta algsest loodud aeglase osa välja ja kirjutas selle asemele uue osa, mida tunneme selle kvarteti aeglase osana tänapäeval. Esi-algetes visandites leidis 74 takti muusikat, millest mõnes taktis oli neljast häälest olemas vaid üks, mistõttu Cooper pidi sinna omapoolseid lisandusi tegema. Cooper väidab, et lisandustele vaatamata on nüüd võimalik aimu saada, milline oli algne kvarteti aeglaseks osaks loodud muusika. Kvartetiosa kanti ette 29. septembril Manchesteris, esitajaks oli Danel Quatour.

### Värskeid plaadilepinguid

Placido Domingo sõlmis plaadistuslepingu firmaga Sony Classical, mis oli tema esimeseks lepinguliseks partneriks ka 1960. aastatel, mil Domingo salvestamistega alles alustas. Repertuaari Domingo ega Sony ei ole veel avalikustanud.

Muusikamaailm tähistas tänava oktoobris 200 aasta möödumist Ferenc Liszti

sünnist ja nii tegeleb vene pianist Nikolai Luganski Liszti teoste salvestamisega. Ta sõlmis lepingu firmaga Naive ning esimesena jõuab plaadile sooloõhtu Liszti loomingust. Varem on ta salvestanud erinevates plaadifirmades ning jäädvustanud Rahmaninovi, Tšaikovski ja Chopini loomingut. Liszti loomingut salvestab Luganski esmakordselt. Uus plaat ilmus 24. oktoobril.

Saksa viiuldaja Christian Tetzlaff sõlmis pikaajalise lepingu Soome firma Ondine. Seni on Tetzlaff plaadistanud DG, Decca, EMI ja Hänssleri märgi all ning salvestanud teoseid Bachist Schönbergini. Esimeseks koostööks Ondine'iga on Mendelssohni ja Schumanni viiulikontsertide salvestamine, orkestriks Frankfurdi raadio sümfooniaorkester Paavo Järvi juhatusel.

### Bostoni sümfooniaorkester otsib muusikalist juhti

30. septembril avas Bostoni sümfooniaorkester uue hooaja, ent sedapuhku ollakse ilma peadirigendita, sest tervisehäda küüsis olev maestro James Levine loobus sellest ametist. Orkester on alustanud uue muusikalise juhi otsingut, mis pole kerge ülesanne, sest tunnustatud dirigentide graafikud on broneeritud mitme aasta ja-

gu ette ja uue juhi otsimine võib kesta mitu aastat. Bostoni sümfooniaorkestri mänedžeri Mark Volpe sõnul sooviks orkester leida sellist peadirigenti, kes oleks ka suvise Tanglewoodi festivali direktoriks. Orkester loodab, et tulevase peadirigendi jaoks on Bostoni sümfooniakud prioriteet number üks, kuigi see näib naiivse soovina, sest millisel maailmakuulsal dirigendil oleks vaid üks orkester juhatada. Bostoni sümfooniaorkestri kodulehel on hetkel välja toodud kaks maailmanime, laureaadirigendi tiitlit kannab Seiji Ozawa ja emeritidirigent on Bernard Haitink.

### Fabio Luisil probleem kodumaiste ooperimajadega

Dirigent Fabio Luisi on tekitanud pahameelt Rooma ja Genova ooperimajas, sest võttis vastu New Yorgi Metropolitan Opera peadirigendi koha, millest James Levine terviseprobleemide tõttu loobus. Itaalia ooperimajade juhud on pahased, et Luisi sealsed etendused lühikese etteteatamisega tühistas. Rooma ooperiteater ähvardab Meti dirigendi "ütleõõmise" pärast kohtusse kaevata. Luisi esimene ülesastumine Meti peadirigendina toimus 13. oktoobril Mozarti ooperiga "Don Giovanni".



IVO HEINLOO

jazzikriitik

## Itaalia jazzi päevad New Yorgis

1.–10. oktoobrini toimus New Yorgis Italian Cultural Institute initsiatiivil kolmandat korda festival “Italian Jazz Days”, mille raames esinesid erinevates kontserdipaikades, nagu Smalls, Kitano Jazz Club, Dizzy’s jt, nii Apenniini poolsaarel ilma tegevad muusikud kui ka New Yorgi itaalia kogukonna esindajad nagu John Patitucci ja George Garzone. Itaalia jazzipäevade raames anti välja ka mainekas Massimo Urbani nimeline auhind, mille pälvis Perugiast pärit saksofonist Cristiano Arcelli. Väljaspool Itaaliat on Arcelli veel võrdlemisi vähe tuntud, tema senise karjääri säravamate hetkede hulka kuulub finaalkoht Brüsselis toimunud European Jazz Contestil ning esinemised nii Umbria festivalil kui ka mujal Euroopas ja Hiinas.

## Värskeid plaate jazzimaailmast

8. novembril ilmutab Indirecto Records trio Medeski, Martin & Wood ja John Scofieldi koostööna valminud duubelalbumi “MSMW LIVE: In Case the World Changes its Mind”. Esimest korda tegid jazzitrio ja kitarriguru Scofield koostööd 1998. aastal, mil ilmus plaat “Go Go”. Värskel kontsertplaadil on palu nii sellelt albumilt kui ka plaadilt “Out Louder” (2006), mis valmis samuti Scofieldi osalusel.

Trio Medeski, Martin & Wood tegutseb alates 1991. aastast koosseisus John Medeski (klahvpillid), Billy Martin (löökpillid) ning Chris Wood (kontrabass ja basskitarr). Et kollektiivi loomisest möödub tänavu kakskümmend aastat, on MSW seotud veel ühe erilise projektiga. Nimelt annab bänd aasta jooksul digitaalsel kujul välja kakskümmend uut lugu.

ECMi värskeim väljalase on saksofonist Charles Lloydi “Athens Concert”. Plaadil kaasa tegev kreeka lauljanna Maria Farantouri on klassikalise taustaga, kuid teinud koostööd paljude eri žanrite esindajatega, muu hulgas elektroonikalegendi Vangelise ja Põhjamaade jazzisuurkuju Jan Garbarekiga. Farantouri ja Lloyd jagasid esmakordselt lava juba 1993. aastal. Plaadil on ülesvõte Ateena kontserdilt, mis toimus



Partnerid laval ja plaadil – Maria Farantouri ja Charles Lloyd.

FOTO INTERNETIST

ajaloolises Herodes Atticuse teatris Akropolisel jalamil. Kriitikud on albumit nimetanud Vana ja Uue Maailma sulamiks, kus Lloyd repertuaar seguneb traditsioonilise kreeka muusikaga. Peale Lloyd kvarteti püsiliikmete (Jason Moran klaveril, Reuben Rogers kontrabassil ning Eric Harland trummidel) musitseerivad lüüramängija Sokratis Sinopoulos ning pianist Takis Farazis.

Üks Norra prestiižsemaid plaadifirmasid Jazzland Recordings rõõmustas hiljuti fänne viiulimängija Ola Kvernbergi uue albumiga “Liarbird”. Esimest korda sai laiem avalikkus Kvernbergi uut projekti kuulda eelmise aasta Molde jazzifestivalil, külaliseks USA saksofoniäss Joshua Redman. Plaadil teevad kaasa norra tippartistid bassist Ingebrigt Håker Flaten ja tenorsaksofonist Håkon Kornstad.

## Tony Bennett purustas rekordi

28. september oli ajalooline päev USA maineka muusikaedetabeli Billboard 200 annaaliides: tänavu kaheksakümne viie aastaseks saanud Tony Bennettist sai vanim artist, kelle album selle edetabeli tippu jõudnud. Varem kuulus rekord Bob Dylanile (plaadi “Together Through Life” esikoht 2009. aastal, kui Dylan oli kuuekümne seitsme aastane). Neljateistkordne Grammy võitja Bennett on Billboardi edetabelis figureerinud alates 1951. aastast. Tema värskeim plaat “Duets II” on tulvil

popimaailma tähti, teiste seas leiab sealt Amy Winehouse’i, Lady Gaga ning Mariah Carey. Enim Grammysid (kümme) on Bennett kogunud kategoorias *best traditional pop vocal album*, ennustuste kohaselt on tal šansse täiendada oma auhinnakappi ka tuleval aastal.

## DownBeati aasta jazzmuusik on Jason Moran

Augusti lõpul avalikustas jazziajakiri DownBeat 2011. aasta kriitikute küsitluse tulemused. Järgnevalt valik võitjaid:

- Aasta jazzartist: **Jason Moran**
- Aasta jazzialbum: **Jason Moran “10”** (Blue Note)
- Aasta jazzansambel: **Joe Lovano Us Five**
- Aasta bigbänd: **Maria Schneider Orchestra**
- Aasta pianist: **Jason Moran**
- Aasta kontrabassist: **Dave Holland**
- Aasta trummar: **Paul Motian**
- Aasta tenorsaksofonist: **Sonny Rollins**
- Aasta kitarrist: **Bill Frisell**
- Aasta meesvokalist: **Kurt Elling**
- Aasta naisvokalist: **Cassandra Wilson**
- Aasta plaadifirma: **Sunnyside**
- Tõusva tähe kategoorias tunnistati parimaks trompetist **Ambrose Akinmusire** ning ansamblite seas **Vijay Iyer Trio**.

Täielik nimekiri on aadressil [www.downbeat.com](http://www.downbeat.com)

# Muusika ja sotsiaalsed muutused

Noppeid Rahvusvahelise Muusikanõukogu IV maailma muusikafoorumilt Tallinnas

KAIE TANNER

*Euroopa Muusikanõukogu juhatuse liige*

Maailma muusikafoorumi toimumine Eestis (26. septembrist 1. oktoobrini) oli mitmes mõttes erandlik sündmus. Esiteks on foorum ise üpris uus nähtus, toimub Rahvusvahelise Muusikanõukogu (IMC) korraldusel alles aastast 2005 ning üle aasta. Teiseks oli see esimene Euroopas korraldatud muusikafoorum, eelmised toimusid 2005 Los Angeleses, 2007 Pekingis ja 2009 Tunises. Kolmandaks, osavõtjatega nädala jooksul suheldes ütlesid paljud neist, et pole terve konverentsi jooksul kuulnud ega näinud ühtki igavat ettekannet.

Maailma muusikafoorum on eelkõige traditsiooniliste ettekannete ja paneeldiskussioonidega konverents, sellele lisanduvad projektiesitused ja kontserdid ning IMC muusikaliste õiguste auhinna üleandmistseremoonia.

Seekordse foorumi teema ei keskendunud muusikale üksnes kui kunstiliigile, vaid kui ühele võimalusele ühiskonda arendada. Tegu on maailmas üsna laialt levinud mõtteviisiga, mille kohaselt muusikalise tegevuse eesmärk pole tingimata kunstiline kõrgtase, vaid see on vahend meeskonnatöö õppimiseks, sotsiaalseks rehabilitatsiooniks, puuetega inimeste loomingu- ja eneseväljenduse arendamiseks, integratsiooniks, töötutes õpiharjumuse kujundamiseks, eakate elukestvaks õppeks jne. Muusika kasutusala on lõputult lai. Kui meil domineerivad muusikapro-

jektide toetajate hulgas Kultuuri- ning ehk ka Haridus- ja Teadusministeerium, siis maailmas leiab sageli samalt reallt sotsiaaltöö, regionaalse arengu, integratsiooni või peretegevusega seotud institutsioonide nimesid. Ning ehkki muusiku jaoks näib väide "kunstiline tulemus pole üldse oluline" võib-olla ketserlusena, tuleb tõdeda, et muusika on alati ka sotsiaalne nähtus.

**Mõned näited foorumil tutvustatud projektidest**

**Reem Kassem Egiptusest** (AGORA kunsti- ja kultuurikeskuse asutaja) kirjeldas Aleksandrias korraldatavaid noorte muusikafestivale, kus harrastusbändid esitavad omaloomingulisi laule sotsiaalsete probleemide teemal (töötus, liiklusummikud, vaba eneseväljenduse piiramine jms). Riigis valitseva rahutu olukorra tõttu tuli vabaõhufestivali 8000 osavõtja turvamiseks paluda

abi sõjaväelt, kes saatiski kohale kaheksa tanki. Festival õnnestus suurepäraselt ning hiljuti, 7. oktoobril toimus Aleksandria avalikus rannas juba järgmine samasugune ettevõtmine. Kuna kaheksa miljoni elanikuga linnas on ainult kolm tegutsevat kontserdisaali, polnud noortel seni muusika kuulamiseks ega kunstiliseks eneseväljenduseks just kuigi palju võimalusi. AGORA korraldab muusika-, tantsu- ja kunstiprojekte ka riigikoolides.

**Fethi Zghonda Tuneesiast** kirjeldas, kuidas religioonidevaheliste pingete maandamiseks kutsus kohalik võimuesindaja oma sünnipäevale mängima eri usunditest muusikud. Sisuliselt oli tegu kodurahu foorumi muusikalise versiooniga, mis täi-

## IMC VIIS MUUSIKALIST ÕIGUST

### Kõigil lastel ja täiskasvanutel on õigus:

- End muusikas vabalt väljendada
- Omandada muusikaalaseid teadmisi ja oskusi
- Omada ligipääsu muusikalisele tegevusele osaluse, kuulamise, loomingu- ja eneseväljenduse ja informatsiooni kaudu

### Kõigil muusikutel on õigus:

- Arendada oma meisterlikkust ning kommunikeeruda kõigi meediakanalite kaudu oma kasutuses olevate sobivate vahenditega
- Saada oma töö eest õiglast tunnustust ja tasu



Foorumi melus on fotole jäänud Muusikakoolide Liidu esimees Urvi Haasma, üks peaesinejaid, NAMMi president Joe Lamond (taga keskel) ning Kooriühingu esimees ja Otsa kooli direktor Arne Saluveer.

tis oma eesmärgi suurepäraselt.

**Lõuna-Aafrika Vabariik** võitleb oma hõimude põliskeelte säilimise eest muu hulgas luule- ja muusikafestivalidega, kus tekstid peavad loomulikult olema põliskeeltes.

**MTÜ SuperAct Inglismaal** korraldab koolitusi, kus vangid või töötud pannakse tegema muusikalisi projekte, et arendada meeskonnatöö oskust ja tekitada õpiharjumust. Nagu oma tööd tutvustanud Nick Smith ütles, pole nende kursuste eesmärk õpetada, kuidas teha, vaid kuidas olla.

**Mouna Raik Sayegh** kirjeldas **Liibüas** Tripolis loodud koori, kus laulavad kõrvuti kristlased ja moslemid ning esitatakse mõlema religiooni vaimulikkude muusikat. Paljud koori liikmed pole kunagi muusikat õppinud ning koori eesmärk ongi pigem sallivuse suurendamine kui kunstiline elamus. Siiski on nende esinemised pälvinud

ka muusikalist tunnustust.

**Iraagi noorte sümfooniaorkester** on esimene noorteorkester oma riigis ning ka üks väheseid väljundeid instrumenti õppivatele tütarlastele, keda islamitraditsioonid lavale esinema ei luba. Selleski orkestris musitseerivad kõrvuti kristlased ja moslemid, kurdid ja araablased, ning peab ütlevat, et kunstiline tase on märkimisväärselt kõrge, ehkki peaaegu kellelgi pole varasemat orkestrimängu kogemust.

“**Hearts in Harmony**” projekti veab Euroopa Kooriassotsiatsioon ning selle eesmärk on tuua koorifestivalidele puuetega lapsed-noored, kellel muidu muusikalisi eneseväljendusvõimalusi napib.

“**Live Music Now**” tegutseb mitmes Euroopa riigis ning pakub kontserte koolidele, erivajaduste ja õpiraskustega lastele, haiglatele, vanadekodudele jne. Projekti

saavad tööd tiptasemel noored muusikud, kes peale oma eriala valdamise peavad olema head suhtlejad ning suure empaatiavõimega. “**Live Music Now**” pakub neile nii esinemispraktikat kui ka korralikku töötasu.

Need on vaid mõned nopped foorumil tutvustatud muusika kasutusvõimalustest, mis toetavad sotsiaalseid muutusi ühiskonnas. Loomulikult on praktika riigiti väga erinev, ühine on aga mõistmine, et muusika võib teenida erinevaid eesmärke ning tuua oma kogukonna kultuuriruumi palju kasulikke väga mitmel viisil.

#### **Maailma Muusikafoorumi kontserdid**

leidsid osalejatel tunnustust kõrge taseme ja mitmekülgse programmi eest. Kuulata sai gregooriuse laulu ansamblit Vox Clamantis ning tuneesia laulja ja udimängija Dhafer Youssefi kontserti, Eesti Filharmoonia Kammerkoori Daniel Reussi juhatusel (kavas Pärt, Tormis, Saar, Kreek, Grigorjeva) ning noorte talentide *showcase*’i Kumus (Anna-Liisa Eller ja Mihkel Poll, Anto Petti ja Anne-Liis Polli improvisatsioonipilased ning Tallinna Muusikakeskkooli noortekoor). Delegaadid olid oodatud ka Eesti muusikapreemiade kätteandmisele 1. oktoobril Estonia kontserdisaalis.

#### **IMC muusikaliste õiguste peaaühinna**

võitis sel aastal liikumine “**Music-Play for Life**”, mis korraldab muusikaharidusprojekte Austraalia koolides. Nimelt puudub seal enamikus riigikoolides muusikaõpetus või annab seda ainet muusikalise ettevalmistuseta õpetaja, mis teeb enam-vähem sama välja. Valitsuse toetatavates projektides teevad kaasa sajad tuhandet lapsed-noored ning see on tihti nende ainus kokkupuude muusikaharidusega. On arusaadav, et muusikaliste õiguste seisukohalt on selline projekt Austraalias hädavajalik ning avaldab oma laiaulatuslikkusega muljet, sealt ka peapreemia. Teisalt teeb kurvaks asjaolu, et ühel mandril on muusikaharidus koolides nii niigelasel seisul sattunud.

\*

Ligi 300 IV maailma muusikafoorumil osalenud delegaati on praeguseks laiali sõitnud, loodetavasti kohtume neist paljudega järgmisel foorumil 2013. aastal. Nagu paljud tunnistasid, andis Tallinnas veedetud nädal neile uusi ideid ja inspiratsiooni ning kinnitas veel kord, et muusika saab maailma muuta.



Vestlusring, vasakult teine Eesti esindaja Taavi Kerikmäe.



**Londoni Kuningliku Muusikaakadeemia doktorant Elo Masing uurib helilooja-esitaja-publiku suhet ja koostööd.**

FOTOD IA REMMEL

### **Euroopa Muusikanõukogu esimees TIMO KLEMETTINEN, milliseid uusi ideid IV maailma muusikafoorum pakkus?**

Minu jaoks oli kõige olulisem meie Aafrika kolleegide öeldu: Aafrikas pole probleemiks mitte raha, vaid väärtushinnangud. Valitsused ei taha kultuuri ja muusikat toetada. See on suur väljakutse Euroopa organisatsioonidele, kes teostavad Aafrikas arendusprojekte. Meie eesmärk peaks olema teha koostööd sealsete valitsuste ja ministeeriumidega ning saavutada, et mingist hetkest hakkaksid ka nemad omalt poolt neid samu projekte toetama, vastasel juhul pole need jätkusuutlikud.

### **Kas mõni ettekanne jäi eriti silma?**

Kõige huvitavam kõneleja oli Diana Hopeson (Ghana). Tema ettekanne näitas, et hästi korraldatud arendusprojekt ja muusika võivad tõepoolest tõhusalt toetada ühiskondlikku arengut ning vähendada vaesust.

### **Missugused on foorumil nähtu ja kuuldu põhjal muljed eesti muusikas toimuvast?**

Kõik osavõtjad olid vaimustuses Eesti muusikaelu kõrge tasemest. Muidugi pakkusid foorumi koorikontserdid tippkvaliteeti ja võeti publiku poolt väga hästi vastu, kuid ka instrumentaalmuusika oli väga kõrge tasemel. Eesti muusikakoolide süsteemi ja kooride üle võite väga uhked olla!

### **Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia prorektor MARJE LOHUARU, millised on korraldaja muljed pärast esimest Eestis toimunud maailma muusikafoorumit ning missuguseid kogemusi ja ideid sellise suursündmuse organiseerimine andis?**

Muusikafoorum on eelkõige globaalne suurüritus, erinedes sellega teistest Eestis aset leidnud muusikasündmustest. See väljendus ka foorumi programmis, mis oli tihe ja andis mitmekülgse pildi muusika arengust maailmas. Suur osa foorumi delegaatidest tuli Eestisse esimest korda, seetõttu on esmamulje kogu üritusest määrava tähtsusega.

Rahvusvaheliste suurürituste puhul on oluline ühise nimetaja leidmine. Seekord oli fookuses muusika suhestumine sotsiaalse keskkonnaga. See teema on aktuaalne ja leiab järjest rohkem käsitlust mitmetel muusikafoorumitel. Teema sidusus sessioonidega oli loogiline, ja mitmekülgne kultuuriprogramm, mis oli täidetud valdavalt eesti muusika ja muusikutega, nauditav. See kõik leidis ka osalejatelt head vastukaja. Pean seda suursündmust oluliseks teetähiseks nii eesti muusikas kui ka eesti kultuuri viimisel maailma. Kontakte pole kunagi liiga palju. Osakem neid ainult ära kasutada!

Eesti koordineeris kahte sessiooni. "Composition and Performance: Blurring Borders" ("Helilooming ja esituskunst: piiride hägustumine") tutvustas Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias 2010. aastal käivitunud Euroopa Liidu "Erasmuse" rahvusvahelise õppekava arenduse programmi "Masters of Contemporary Performance and Composition" ("Uue muusika loome ja esituse magister"). Projekti eesmärk on välja arendada uudne tänapäevase muusika õppeplatvorm, mis lähtub

Euroopa aktuaalsest kultuurikontekstist.

Londoni Kuningliku Muusikaakadeemia doktorant Elo Masing tutvustas oma valmivat doktoritööd, mille keskmes on helilooja-esitaja-publiku suhe ja koostöö, vabaimprovisatsioon ning tervikliku kontserdielamuse saavutamine.

Samuti oli huvitav Leideni ülikooli doktorandi, helilooja ja elektronmuusiku Juan Parra Cancino ettekanne, kes rääkis *live*-elektronika teostele lähemisest helilooja, interpreedi ja pillimeistri seisukohast ning nende rollide segunemisest.

EMTA magistriõppekava äratas huvi ja koostöösoovi Santiago ja Buenos Airese kompositsiooniosakonna õppejõududes, kes tunnistasid üllatusega, et tegutsevad samas suunas. Sellised avastused on kindlasti mõlemapoolselt inspireerivad.

Elavat arutelu ja vastukaja leidsid ka muusikaekspordi sessioonil käsitletud teemad, väga menukas oli Aarne Saluveeri ettekanne meie laulupeotraditsioonist.

Foorumi korralduskomitee liikmena oli mul võimalus kogeda ka rahvusvahelise meeskonna turundamispraktikat, finantsplaanide koostamist ja suhtlustavasid. See oli professionaalne meeskond ja andis väärtuslikke teadmisi. Mul on hea meel kinnitada, et Eesti korraldusmeeskonnale, nii Pariisis tegutsenud praktikantidele kui ka siinsele tiimile, sai osaks ainult kiidusõnu.

Kuna seekord oli meie arvukate toetajate hulgas ka EASi Konverentsiprogramm, siis sooviksin, et sellise suurusjärguga üritusi oleks Eestis rohkem. Meil on, mida näidata, me oskame seda teha. Ja lõpuks on ka Eesti riigil sellest palju kasu.

**Marje Lohuaru:  
"Kontakte pole kunagi liiga palju.  
Osakem neid ainult ära kasutada!"**

# “Tallinn Jazz Weekend” tõi kultuuripealinna Euroopa jazzielu korraldajad

MARJE INGEL  
*kirjutamishuviline*

22.–25. septembrini väldanud “Tallinn Jazz Weekendi” raames toimus mitu Euroopa ja Eesti jazzielu jaoks olulist sündmust. Ühel nädalavahetusel näidati nii külalistele kui ka kohalikele kuulajatele eesti jazzi paremikki ning kokku sai Europe Jazz Networki üldkogu.

**E**urope Jazz Network on Euroopa jazzielu organiseerijaid ühendav võrgustik, kuhu kuuluvad festivalid, klubid, kontserdimajad, jazziliidud ja organisatsioonid, mis seisavad hea Euroopa jazzi ja improvisatsioonilise muusika käekäigu eest. Hetkel hõlmab EJN seitsekümmend kaheksat liiget kahekümne viielt maalt. Eestist kuuluvad EJNi koosseisu “Jazzkaar” ja Eesti Jazzliit.

Europe Jazz Networki üldkogu peaesmärk on pakkuda võimalust kohtumiseks; jagatakse kogemusi ja ideid ning vahendatakse kontakte. Seda tehti ka “Tallinn Jazz Weekendil”. Peale selle oli Tallinnas ja Vihula mõisas jutuks EJNi ja Euroopa jazzihariduse tulevik, tutvustati projekte “Take Five: Europe” ja “Europe Jazz Media” ning tutvuti Europe Jazz Networki liikmete hulgas tehtud uurimuse esmaste tulemustega.



Ekstravagantne Django Bates, üks “Tallinn Jazz Weekendi” tippe.  
FOTO INTERNETIST

Euroopa jazzihariduse tuleviku üle arutlesid Haagi Kuningliku Konservatooriumi, Helsingi Sibeliuse Akadeemia ja Norra Teadus- ja Tehnoloogiaülikooli esindajad ning Jaak Sooäär EMTAst; õppejõududele sekundeeris “Bath Festivali” korraldaja Nod Knowles. Sissejuhatuseks meenutati jazzihariduse ajalugu ja nenditi, et see on muutumas liiga akadeemiliseks ja kaugemas jazzi kammitsemata algaegadest, mil

**Kas jazziharidus on muutumas liiga akadeemiliseks ja kaugemas jazzi kammitsemata algaegadest, mil võis õppida vahetult teisi muusikuid kuulates?**

konservatooriumi jazziosakonnast välja muusikakõrgkoolide dilemma: kas olla

võis õppida vahetult teisi muusikuid kuulates. Ehk oleks aeg tagasi tänavale minna? Arutelu sarnanes eelmise aasta algul EMTAs peetud Euroopa pop- ja jazzmuusika hariduse konverentsiga. Nüüdki tõi keskustelu modereerinud Wouter Turkenburg Haagi konservatooriumi jazziosakonnast välja muusikakõrgkoolide dilemma: kas olla



muusikatööstuse varustaja või iseseisev muusikahariduse, uurimistöö ja arenguga tegelev asutus? Kui enamik õppejõude nõustus teise rolliga, siis Jaak Sooäär leidis, et suurel määral vastutavad konservatooriumid oma tudengite käekäigu eest ka pärast kooli lõpetamist. Seega tuleb õppetöös arvestada, et tulevasel muusikul leiduks oma alal tööd. Tema seisukohta toetasid keskustelus osalenud jazzifestivalide esindajad, kes kinnitasid, et mitu festivali valib esinejaid otse koolipingist.

Räägiti ka jazzmuusiku elukutsest ja selle arenguvõimalustest. Erling Aksdahl Norrast arvas, et jazziturg pole nii suur, et anda tööd kõigile kõrgharidusega jazzmuusikutele. Lahenduseks võiks olla žanrite ja stiilide mitmekesisuse suurendamine. Nii on tööturule suunduval muusi-

kul rohkem nišše, kuhu sobituda. Teisalt leiti, et haridus ei tooda mitte ainult esinejaid, vaid ka uut publikut ja näiline ületootmine võib lõppkokkuvõttes olla vastastikku kasulik.

Haridusega seostub ka projekt "Take Five: Europe", mis on Suurbritanniast alguse saanud ettevõtmise edasiarendus. Projekti osaleb viis riiki, igalt maalt valitakse

kaks noort paljutootavat jazzmuusikut, kes saavad nädalaks aja maha võtta, et keskenduda koos teiste muusikutega ühisloomingu ja üleeuroopaliste koostöövõimaluste arendamisele. Äratõukeplatvormina panevad oma öla alla ka jazzifestivalid, kus noored muusikud esineda saavad. Suurbritannia projekti osalenute elu on suuresti muutunud, mitme muusiku karjäär hoo sisse saanud või võtnud hoopis uue suuna.

Kuna Europe Jazz Network on juba aastaid toetanud ka jazziajakirjanike algatusi, asutati Tallinnas Europe Jazz

Media, üleeuroopalisele koostööle pürgiv jazziajakirjanike katusorganisatsioon, mille liikmed saavad viia ellu rahvusvahelisi koostööprojekte. Selleks puhuks kogunesid Eestis Euroopa juhtivate jazziväljaannete esindajad. Esimese ülesandena võeti plaani jazziga tegelevate ajakirjanike andmebaasi täpsustamine ja noorte muusikaajakirjanike koostööprojektid. Ühenduse järgmine kohtumine toimub 2012. aastal Bremenis, Euroopa suurimal jazzi *showcase*-festivalil "jazzahead!"

Europe Jazz Networki liikmete seas korraldatud uurimus sai alguse soovist vaadata peeglisid ja mõista paremini üldpil-

ti. Vihula mõisas tutvustati vaid uurimuse esialgseid tulemusi, sestap pole otstarbekas neid refereerida.

Huvitav on ehk märkida, et majanduslikult keerulisel ajal vaadeldi jazziorganisatsioone nii otsese kui ka kaudse tööandjana, mis investeerib muusiku

arengusse ja tööjõu üleeuroopalisse vabasse liikumisse. Uuringu lõppraport peaks valmima 2012. aasta algul.

**Haridus ei tooda mitte ainult esinejaid, vaid ka uut publikut ja näiline ületootmine võib lõppkokkuvõttes olla vastastikku kasulik.**

Europe Jazz Networki üldkogu kostitati Tallinnas ka eesti jazziga. Kahe päeva jooksul astusid Von Krahli Teatri kahel korrusel lavale neliste kollektiivi, mis pakkusid kaleidoskoopilist pilti sellest, mida meil tehakse. Üles astusid Toomas Rulli Tom-Tomm Kvintett, Kadri Voorand, duo Tuule Kann ja Jaak Sooäär, Weekend Guitar Trio, Peedu Kass 005, VindPower, State of Zoe, Villu Veski Innovative Life, Tanel Rubeni kvintett, Heavy Beauty, Ingrid Lukas, UMA, Hedvig Hanson Group ja Andres Mustonen Crossover Group. Meeldiv oli see, et tiheda programmiga muusikaline väljanäitus meelitas Von Krahli arvukalt kohalikku publikut, kes ei pidanud pettuma, sest olukorras, kus iga kollektiiv sai esineda vaid umbes pool tundi, olid kõik etteasted väga hästi läbi mõeldud ja kõrge kvaliteediga. On küll

küsitav, kui palju Europe Jazz Networki delegaadid kõige selle muusikalise küluse peale kõrva kikitasi, sest oli näha, et enamik võttis õhtuseid kontserte kui meeldivat "aftekat" ja mõnigi kaelakaardiga jazziguru oli silmanähtavalt purjakil.

Eesti jazzitippude kahepäevasest paraadist veelgi intrigeerivam, innustavam ja imeksandavam oli kontsert, mis toimus päev enne "Tallinn Jazz Weekendit". Vene kultuurikeskuses esines kavaga "Spring is Here (Shall We Dance)" briti jazz *enfant terrible* Django Bates, kaastelsteks rootsi lauljatar Josefine Lindstrand ning suur seltskond eesti muusikuid, keda esitleti kui "Eesti paremikku". Tegelikult oli tegemist pigem noorte ja veel suure lava kogemusi koguvate muusikutega, kuid nende üllatav kindlus keemuliste partiide mahamängimisel ning si-

sukate soolode vormimisel valmistas väga meeldiva üllatuse. Eesti jazzitase on viimasel ajal tõusnud kiiresti ja kõrgele ning need, kes Django Batesi kõrval muusitseerisid, kuuluvad kui mitte tänase, siis kindlasti homse päeva kodumaisesse jazziparemikku.

Django Bates on väga lennuka fantaasiaga arranžeerija (ja klahvpillimängija), kes on kindlasti väga hästi kursis orkestrijazzi traditsioonidega, kuid tunneb samas selget soovi selles valdkonnas uusi õhuaknaid avada. Frankzappalik eksperimenteerimislust, heatujulisus, tantsulisus, partituuride mitmekesisus, lavalt tulvav energia ja rõõm uue koostöö värske viljade üle tegid kontserdiõhtust sellise, mida saalitäis publikut kindlasti veel kaua meenutab.

**Joosep Sang**

# Teine Tallinna rahvusvaheline pianistide konkurss



Tallinn International  
Piano Competition  
2011

Novembrikuu üks tähtsündmusi on 9.–18. novembrini kestev teine Tallinna rahvusvaheline pianistide konkurss TIPK 2011.

Esimene konkurss toimus 2006. aastal, võitjaks tuli siis Mihkel Poll. Teise koha sai Gang Sun Hiinast ning kolmandat kohta jagasid Sten Lassmann ja Daniil Sayamov Venemaalt. Toonaste žüriiliikmete arvates oli konkurss hästi organiseeritud ning osavõtjate tase üldiselt hea. Eesti pianistide kohta arvas žürii esimees Pascal Devoyon Prantsusmaalt, et Eesti pianismil on väga head tulevikulootused ning siin on huvitavad üliõpilased. Helsingi Sibeliuse Akadeemia õppejõu Matti Raekallio sõnul on sinne klaverimängu huvitav kombinatsioon vene ja keskeuroopa klaverikoolist. Programmi kohta arvati, et Eesti muusika kavas olek on muidugi väga vajalik, kuid võib-olla ei peaks seda liiga palju olema, kuna võib saada probleemiks välisavõtjatele. Pianistid on väga hõivatud, et uusi teoseid juurde õppida. Pascal Devoyon tõi probleemina välja Estonia kontserdisaali Steinway, öeldes, et see on juba oma aja ära elanud ning et esinduskontserdisaal vajaks kindlasti uuemat ja paremat instrumenti.

Praeguseks on konkursile registreerunud 56 võistlejat. Võrreldes esimese konkursi 28 osavõtjaga on konkursile tulijate arv tublisti kasvanud. Rohkesti mängijaid

on Venemaalt, mitmeid ka Hiinast, Lõuna-Koreast ja Jaapanist. Esindatud on sellised maad nagu Valgevene, Soome, Läti, Leedu, Poola, Horvaatia, Holland, Inglismaa ja Lõuna-Aafrika. Žüriisse tulevad võistlejaid hindama Yang Ming Hiinast Gulangyu Klaveriakadeemiast, Tigran Alikhanov Moskva Tšaikovski-nimelisest Konservatooriumist, Erik Tawaststjerna Helsingi Sibeliuse Akadeemiast, John O'Conor Kuninglikust Iiri Muusikaakadeemiast ja Shenandoah Ülikooli Konservatooriumist ning Peep Lassmann Eestist.

Eestit esindavad konkursil:

**Maksim Štšura**  
**Johan Randvere**  
**Maria Aru**  
**Sten Heinoja**  
**Kristi Kaptan**  
**Kirke Karja**  
**Johan-Erik Kõlar**  
**Holger Marjamaa**  
**Karl Peterson**  
**Kristjan Veermäe**  
**Jakob Teppo**  
**Tiiu Sisask**  
**Kristiina Rokaševič**  
**Kirill Lissijenko**

Tallinna rahvusvaheline pianistide konkurss on osa Euroopa kultuuripealinn Tallinn 2011 programmist. Konkurss toimub samaaegselt klaverifestivaliga "Eesti klaver ja Euroopa" ja Euroopa klaveriehitajate ühenduse EURO PIANO aastakongressi ja klaveriehituse sümposioosina.

I preemia väärtusega 10 000 eurot paneb välja Tallinna Kaubamaja grupp. Teised toetajad on Tallinna linn, kultuuriministerium, Kultuurkapital, Hasartmängumaksu Nõukogu ja Eesti Autorite Ühing.

Vestluses konkursi korraldaja **KRISTEL PEDAKUGA** heitsime võistluse eel pilgu konkursi kõõgipolele.

**Esimesest konkursist on nüüd möödas viis aastat. Millal avanes reaalne võimalus teist korraldama hakata?**

Nägime võimalust kohe, kui selgus, et Tallinn saab 2011. aastal kultuuripealinnaks. Konkursi projekt läks ka esialgsesse kultuuripealinna programmi.

**Kes on konkursi korralduse taga?**

Korraldavaks initsiatiivgrupiks on, nagu eelmiselgi korral, Eesti Klaveriõpetajate Ühing ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.

## Millal algas reaalne töö?

Reaalne töö algas poolteist aastat tagasi. Pärast seda, kui oli saadetud esialgne projekt kultuuripealinnale, tuli see uuesti üle vaadata. Kuna majanduslik olukord oli vahepeal muutunud, pidi ka eelarve teisene- ma ja kahjuks pidi ka preemiafondi pisut vähendama.

Tundub aga, et see pole huvi konkursi vastu vähendanud. Raha pole muusikuile ju mitte ainus motivaator.

## Mäletan eelmisest konkursist mõne žüriiliikme arvamust, et eesti muusikat peab Eestis korraldatava konkursi kavas muidugi olema, aga ehk mitte liiga palju.

Seekord on esimeses voorus igal osalejal vaja mängida Saare prelüüde kestusega 4–5 minutit.

Soovijaile saatsime Vardo Rumesseni kirjastuse poolt välja antud Saare prelüüdid, sest väljaspool Eestit on nende nootide kättesaamine päris keeruline.

Teise vooru kavas oli võimalik valida kas Pärdi varaste klaveriteoste või Lepo Sumera loomingi kindla valiku hulgast. Pärdi ja Sumera noote on välja andnud kirjastused Universal Edition, Sikorski ja Edition 49 ja neid saab ka Euroopast kätte.

## Millistel põhimõtetel koostatakse konkursi žürii?

Žürii komplekteeritakse põhimõttel, et oleksid esindatud erinevad riigid ja klaverikoolkonnad.

## Kuidas konkursil on korraldatud majutusküsimused?

Majutuse osas on meil väga hea partnerfirma BaltoScandia Tours, kes abistas meid ka eelmine kord ning on tegelnud ka Tallinna koorifestivali ajal külaliste majutusega. Osalejatele pakutakse välja kahe erineva hinnaklassiga hotellid. Venemaalt ja mõned lähemalt tulijad ööbivad ka sugulaste juures, mõned osalejatest on leidnud ise veel soodsama hosteli.

## Millised toetajad ja sponsorid on sellisel suurel üritusel?

Otsisime konkursile mõnda aega suurtoetajat ja nüüd on heameel öelda, et selleks on Tallinna Kaubamaja grupp, kes paneb välja konkursi I preemia. Sellist suurüritust sponsoriteta teha ei saagi.



Eelmise konkursi finalistid. Vasakult: Gang Sun Hiinast, Poola esindaja Szczepan Kończal, Daniil Sayamov Venemaalt ning Mihkel Poll ja Sten Lassmann.

FOTO TOOMAS TUUL

## Milliseid küsimusi ja probleeme on konkursi korraldades tulnud lahendada?

Üks probleem tekkis konkursi kavaga. Seal on kirjas, et esimeses voorus peab mängima Mart Saare prelüüdi pikkusega 4–5 minutit, aga tegelikult on Saare prelüüdid lühemad. Päriti päris mitu korda, et kas võib siis mitut prelüüdi mängida.

Küsimusi on olnud viisakutsete kohta. Eesti enam viisakutset ei nõua, aga neid küsitakse ikka vanast harjumusest.

Probleeme oli osalustasu maksimisega Venemaalt. Seal on välismaksete tegemine väga keeruline. Paarile tulla tahtjale tulime lihtsalt vastu ja ütlesime, et usaldame, tulge kohale ja makske see summa kohapeal. Üks brasiilia pianist jättiski sellepärast tulemata – kuigi proovisime tema olukorda igatpidi lahendada –, aga tal ei õnnestunud millegipärast osalustasu maksta ja ta lõpuks ütles, et ei jõua enam kohalike ametnikega võidelda.

Raskusi tekkis ka mõnede osalejate elulugude dešifreerimisega, eriti Aasia maadest. Kui CV-d on tõlgitud google'i tõlkesmasinaga, siis tekib sellise automaattõlke korral mitmeid keelelisi segadusi. On raske aru saada, millisel konkursil on pianist osalenud või millises koolis õppinud.

Aga kõik need probleemid on lõpuks ikkagi lahendatud, kõik lõpuks üksteisest aru saanud. Kõige olulisem on ju muusika!

**Kristel Pedakuga vestelnud Ia Rimmel**

## KONKURSI KAVA

### I voor

- J. S. Bachi prelüüd ja fuuga "Hästitempereeritud klaveri" esimesest või teisest osast
- Haydni, Mozarti või Beethoveni sonaat
- Kolm etüüdi: Chopini või Liszti etüüd, alates 19. sajandi teisest poolest kuni 20. sajandi keskpaigani kirjutatud etüüd, pärast 1950. aastat kirjutatud etüüd
- Mart Saare prelüüd (4–5 minutit)

### II voor

- Üks järgnevatest Arvo Pärdi või Lepo Sumera teostest: Arvo Pärt: Sonatiin nr 1 op 1, Sonatiin nr 2 op 1, Partita op 2, Diagrammid op 11. Lepo Sumera: Kaks pala aastast 1981, Ostinato variatsioonid, Fugett ja postlüüd, "Kurb toreadoor"
- Teosed võistleja vabal valikul, sisaldades eriilmelist muusikat, kordamata I voorus mängitud teoseid

### III voor

- Klaverikontsert loetelust



Eesti Rahvuslik Klaverimuuseum esitleb:

*Klaver on pillide kuninganna  
(Aleksander Läte)*

# Klaverifestival

## “EESTI KLAVER ja EUROOPA”

*Klaver 300*

*Estonia klaver 60*

*Ferenc Liszt 200*

**11. november kell 19.00**

**Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia**

EURO-PIANO delegaatide aastakoosoleku avaistung

**kell 22.00 Viru Keskuse Aatrium**

Festivali avamine (kutsetega). Näituste avamine ja PIANOSHOW. Esinevad Olav Ehala, Jaak Jürisson, Tõnis Mägi, Urmas Lattikas, Tõnu Naissoo ja Imbi Tarum. Õhtu juht Jüri Aarma. Üllatused!

**12. november kell 10.00–13.00**

**Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia**

EURO-PIANO delegaatide aastakoosolek

**13. november kell 18.00**

**Viru Keskus**

Kontsert “Eesti lastemuusika eesti klaveritel”

Esinevad lapsed muusikakoolidest üle Eesti. Eesti klaverite tutvustus. Moderaator Alo Põldmäe

**15. november kell 11.00–17.00**

**Viru Sokos hotelli konverentsisaal, II korrus**

Sümposium “Klaver – 300 aastat, sellest Eestis 232 aastat” Ettekandjad: Leelo Kõlar, Risto Lehiste, Urve Lippus, Ene Metsjärv, Lembit Orgse, Kristel Pappel ja Alo Põldmäe

**kell 19.00 Viru Keskus**

Kontsert “Noored pianistid – noored anded”.

Esinevad klaveriõppurid Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiast, Georg Otsa nimelisest Tallinna Muusikakoolist, Tartu Heino Elleri nimelisest Muusikakoolist ja Tallinna Muusikakeskkoolist

**16. november kell 19.00**

**Estonia Kontserdisaal**

II Tallinna rahvusvahelise pianistide konkursi finaalkontsert

**17. november kell 19.00**

**Estonia Kontserdisaal**

II Tallinna rahvusvahelise pianistide konkursi finaalkontsert

**18. november kell 19.00**

**Viru Keskus**

Festivali GALAKONTSERT. Klaveriorkester, II Tallinna rahvusvahelise pianistide konkursi parimad, Peep Lassmann, Lauri Väinmaa, Marko Martin, Ralf Taal, Age Juurikas, Tanel Joamets, Rein Rannap, Andre Hinn

Kontserdid on tasuta  
Korraldajad: **Eesti Rahvuslik Klaverimuuseum** koostöös  
**II Tallinna rahvusvahelise pianistide konkursi ja Eesti Klaverimeistrite Kojaga.**  
Festivali kunstiline juht  
**Alo Põldmäe**

Kultuur  
kutsub  
**2011**  
TALLINN

PAPYRUS

Postimees

TALLINK

LENNUPARTNER < ESTONIAN AIR

PUFFET INVEST

Philippi  
www.mooblirent.ee

viru  
Keskus

Audit  
partner

Tallinn International  
Piano Competition  
2011

PHYSIOGEL  
HYPOALLERGENIQUE

www.tallinn2011.ee

Reval Piano

EESTI  
TEATRI- JA  
MUUSIKAMUSEUM  
A N N O 1 9 2 4

# Abraham's Café

## ühendab erinevaid traditsioone ja kultuure

AVO KARTUL

Laupäeva õhtu tänavusel "Viljandi folgil". Esimest aastat kontserdipaigana kasutusele võetud lennukitehase pileti-järjekorras teatab üks noormees oma kaaslastele, et tulemas on selle folgi kõige võimsam kontsert. Milline äratundmisrõõm! Olin alateadlikult valinud festivali avapäeva ööks uudse lennukitehase ja Abraham's Café kontserdi (põhjuseks kummaline nimi ja festivali teatmikust kõrvalpilguga fikseeritud sõna klezmer?). Kontsert ületas kõik ootused. Olin sunnitud oma festivaliplaani pea peale pöörama, et saada osa ka ansambli teisest kontserdist. Ei tulnud pettuda. Tulemus: minu jaoks polnud peaesinejateks mitte Hedningarna või Trilok Gurtu, vaid hoopis sel kevadel Otsa kooli lõpetanud noored muusikud. Pärast kontserti ja hilisemates e-kirjades uurisin ansambli asutaja, juhi ja akordionimängija Kaspar Uljase käest grupi tekkimise, tegevuse ja tulevikuplaanide kohta.

Tegemist on noore kollektiiviga. **Kaspar Uljas** ja klarinetist **Marten Altrov** (ainuke "klassik" jazzioõppurite hulgas) panid 2010. aasta kevadel kursusekaaslastest kokku siis veel nimetu ansambli, milles löid kaasa ka trummar **Tõnis Kuusk**, kitarrist **Madis Meister** ja bassist **Sergei Šegurov**. Esimene avalik esinemine toimus 3. juunil Estonia talveaias, festivalil "Visioon" ja juba Abraham's Café nime all.

### Miks just selline nimi?

**Kaspar Uljas:** Sain inspiratsiooni oma suure lemmiku, tuneesia udimängija Anouar Brahemi plaadi "Astrakan Café" nimest. Ja kui mõelda, et Piibli Aabrahamil on tähtis koht nii judaismis, kristluses kui ka islamis, tundus see sobivat, sest ka meie idee on ühendada muusikas erinevaid traditsioone ja kultuure.

### Kuidas tekkis huvi ida muusika vastu?

Paralleelselt jazzmuusika õpingutega olen üritanud kõrvad lahti hoida võimalikult erinevale muusikale, mis jääb meie läänelikult kultuuriruumist eemale. Harjumuspärasest erinev pakub mulle huvi, sealt on palju õppida. Suurepärane on plaadifirma ECM, mille kaudu olen leidnud väga palju huvitavat muusikat.

### Teid on nimetatud klezmer-bändiks...

Kuigi olen viimastel aastatel õppinud põhiliselt jazzi, jõudsin ilmselt tänu akordionile juudi-balkani muusika juurde. Rääkimata klarinetist, mis on klezmer-muusikas lausa asendamatu. Tahaksin siiski täpsustada, et me pole päris klezmer-bänd nagu paljud arvavad. Idee on kasutada klezmer'i elemente koos jazzimprovisatsiooni ja erinevate ida muusika elementidega.

### Muusikalised eeskujud?

Nagu enne mainisin, on minu jaoks väga olulisel kohal ECM. Viimasel ajal olen suures bandoneonimängija Dino Saluzzi lummuses. Tangomuusika on väga südamelehedane. Üks suuremaid eeskujusid on Avishai Cohen, akordionistidest kindlasti Richard Galliano ja Jean-François



Abraham's Café kontserdi järel kummardamas.  
FOTO AVO KARTUL

Baëz, *klezmer*'i maailmast David Krakauer. Kuulan palju ka "puhtamat" jazzi.

### See kajastub ka programmis?

Loomulikult, David Krakauer ja Jean-François Baëz on esindatud kahe palaga. Richard Galliano ja Michel Portal dueti repertuaarist on samuti kaks pala. Uri Caine'ilt saime inspiratsiooni Mozarti töötlemiseks.

Kui lugu meeldib, võtame selle kavva. Bändiproovis käib kollektiivne arutelu, kokkuvõttena sünnib muusika kõigi osaluse ja ühises mängus. Lood ei saa kunagi valmis, need muutuvad pidevalt.

### Kes on olnud sinu õpetajad?

Suurim osa mu senisel muusikalisel tee-

konnal on õpetaja Tiit Kallustel, kelle juhendamisel õppisin Otsa koolis neli aastat. Olulisemad asjad, millele ta rõhku pani, olid kõlakultuur ja tehnika. Ta õpetas akordioni mängima, laskumata selle pilli stampidesse; õpetas loomulikult fraseerima, nagu teevad saksofon või klaver.

\*\*\*\*

Kaspar Uljas on väga tagasihoidlik: "...alustasime vaikselt..., avanes võimalus esineda...". Samas on muusikutele läinud väga hästi. Tänavu on antud juba üle kolmekümne kontserdi, esinetud on festivalidel "Tallinn Music Week", "Viljandi folk",

Võru ja Tartu akordionimuusika päevad. Käidi ka esimesel välisreisil, andes kolm kontserti Soomes Joensuu festivalil "Popkatu". Kaspar: "Seal oli meil kaks meenukat kontserti. Tänavu-võistumängimisest võtsime ka nalja pärast osa, võitsime kogemata esikoha ja osutusime ka publiku lemmikuks". Teisel aprillil Otsa koolis toimunud 27. Uno Naissoo nimelise noorte loomingukonkursi finaalkontserdil esitas Abraham's Café Kaspar Uljase instrumentalpala "Dim Dim", mis pälvis kolmanda preemia.

Ärgem unustagem, et väga noorte muusikute ansambel on koos mänginud alles veidi üle aasta. Tunnustuse ja esinemiskutsete põhjuseks on kindlasti palade ja kontserdikavade professionaalne ülesehitus ja ülimalt ladus koosmäng. Klarneti ja akordioni soleerimise kõrval tulebki mainida rütmigrupi äärmiselt nauditavat koostööd. Kõik instrumendid saavad ennast piisavalt ja nõtkelt eksponeerida. Muide, sellist mõnusalt "podisevat" *fretless* bassi svingi, nagu Sergei Šegurovi sõrmede alt kostab, ei kuule just tihti. Selgelt prantsuse mustlassvingi mõjudega stiili viljeleb Sergei koos kitarrist Madis Meistriga ka Manouche Trios. Jazzmuusikutele omaselt esinevad poisid mitmes koosseisus. Kaspar

**Sellist mõnusalt "podisevat" *fretless* bassi svingi, nagu Sergei Šegurovi sõrmede alt kostab, ei kuule just tihti.**

pani kokku ansambli Piazzolla Kvintett (osales ka Madis), koos Madise ja Sergeiga on üles astunud kui Kaspar Uljase trio, Tõnis Kuusk on ka ansambli Sigmund trummar.

Tiit Kalluste on Sirbis öelnud:

"*Klezmer*-muusikat

mängivaid koosseise siinmail nimetada ei oskagi, seepärast väärib tähelepanu koosseisu eestvedaja Kaspar Uljase entusiasm, kes on suutnud innustada ka ansamblikaaslasti tundma huvi meie kultuuriruumist kauge muusika vastu."

Hetkel on ansambli loominguine paus. Osa bändi liikmeid õpib EMTAs ja Viljandi Kultuuriakadeemias. Kaspar Uljas hangib jõuludeni inspiratsiooni Barcelonas ja sealsel suurimal jazzüritusel "Voll-Damm Festival". Järgmise aasta suurim ülesanne on debüütplaad, mis ilmub loode-tavasti suvel.

# kultuur kindlalt kaasas!



akadeemia | diplomaatia | keel ja kirjandus | kunst.ee  
looming | loomingu raamatukogu | muusika | sirp  
teater.muusika.kino | täheke | vikerkaar | õpetajate leht

**[www.tellimine.ee](http://www.tellimine.ee)**



## AJAKIRI MUUSIKA –

### HEA KAASLANE SÜGISTALVISTEL ÕHTUTEL

MUUSIKA TOOB AMMENDAMATU JA KIREVA MUUSIKAMAAILMA KOJU KÄTTE!

#### TELLIDES ENDESELT SOODNE:

- aastatellimus täishinnaga – 19,49 eurot
- otsekorraldusega – 1,47 eurot number
- muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 15,98 eurot.  
Soodustus kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele

Külastage ka Muusika uut kodulehekülge [www.ajakirimuusika.ee](http://www.ajakirimuusika.ee)



# Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid NOVEMBRIS

**5. november kell 18.00**

EMTA orelisaal

**Esineb Sten Heinoja (klaver)**

**13. november kell 15.00**

EMTA orelisaal

**Esinevad Reet Ruubeli klaveriõpilased**

**19. november kell 14.00**

Lastekirjanduse keskus

**TMKK ja VHK klavessiiniõpilaste advendikontsert**

**19. november kell 14.00**

Keskraamatukogu suur saal

**Esinevad Ene Metsjärve klaveriõpilased**

**19. november kell 18.00**

EMTA orelisaal

**Esinevad Kersti Sumera klaveriõpilased**

**20. november kell 17.00**

EMTA orelisaal

**Esinevad Martti Raide klaveriõpilased**

**20. november kell 18.00**

Kadrioru loss

**Kontsert "Õpetaja portree – Ivi Tivik"**

**26. november kell 14.00**

Lastekirjanduse keskus

**Esinevad Toomas Nestori altviuliõpilased**

**26. november kell 14.00**

Keskraamatukogu suur saal

**Esinevad Niina Murdvee viuliõpilased**

**27. november kell 15.00**

Kiek in de Kök

**Esinevad Heili Vaus-Tamme kammeransambli õpilased**

www.tmkk.edu.ee  
6576 004

TALLINNA  
MUUSIKAKESKKOOL



TALLINNA  
MUUSIKAKESKKOOL

**6. november kell 16.00**

Estonia kontserdisaal

**TMKK 50. juubelile pühendatud gala parimate solistide, ansambelite ja kollektiividega**

**7. november kell 18.00**

TMKK aula

**Kontsert "Õpetaja portree – Kalju Kallaste"**

**10. november kell 21.00**

KUKU klubi

**Teistsuguse muusika kontsert – esinevad vilistlased, kes tallavad mitteklassikalisi radu**

**11. november kell 19.00**

Estonia kontserdisaal

**Eesti Muusikute Gurmee "TMKK 50" – esinevad vilistlastest solistid ja dirigendid Eesti Riiklik Sümfooniaorkester**

Kontserdile järgneb sünnipäevapidu Estonia kontserdisaalis. Piletid saadaval Piletilevis ja EK kassades.

**13. november kell 17.00**

Mustpeade Maja

**Vanalinna Muusikamaja Tütarlastekoor, Tallinna 21. Kooli noorte meeste koor, Tallinna Realkooli segakoor, TMKK koorijuhtide ansambel ja noortekoor**

## Jagati Eesti muusikaelu mainekaimad preemiad

Juba kümme aastat on Eesti Muusika-nõukogu tunnustanud silmapaistvaid muusikuid, kelle tegevus on oma valdkonna arengule oluliselt kaasa aidanud. Traditsiooniliselt kuulutati preemia saajad ka tänavu välja rahvusvahelisel muusikapäeval 1. oktoobril, neljandat aastat järjest koos Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitaliga. Estonia kontserdisaalis toimunud pidulikul kontsertetendusel esinesid Tallinna Kammerorkester, EMTA koor, tšellist Anja Lechner ning dirigent ja kunstiline juht Tõnu Kaljuste.

2011. aasta EMNi preemia pälvisid helilooja René Eespere sisendusjõulise, rahvuslikke, kultuurilisi ja inimlikke põhiväärtusi kandva loominguga; Eesti džässisuurkuju Tõnu Naissoo ning hinnatud klaverihäälestaja, "Eesti klaverite hoidja" Ants Saluraid.

Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali

preemia saajad olid Ivari Ilja (väljapaistev loominguline ja pedagoogiline tegevus), Martin Kuuskmann (särav loominguline aasta), Anu Kõlar (Cyrillus Kreegi monograafia), Timo Steiner (isikupärane uusoper ning tõhus tegevus publitsistikas ja haridusmaastikul), Maido Maadik (muusika tipptasemel salvestamine), Siim Aimla (särav loominguline aasta), Ralf Taal (järgkindel loominguline tegevus solisti ja ansamblipartnerina), ansambel Vox Clamantis ja Jaan-Eik Tulve (kirkastavad kontserdid Eestis ja piiri taga) ning Triin Koch (silmapaistvad saavutused dirigendi ja koorimuusika arendajana).

EMNi preemiate väljaandmist toetavad Eesti Autorite Ühing, Merko Ehitus ja Kultuurkapital. Eelmisel aastal said preemia Eino Tamberg, Tõnu Kaljuste ja Anne Erm, ainsa institutsioonina on muusikapreemia pälvinud Klassikaraadio 2002. aastal.

## In memoriam



## Suri Eesti vanim helilooja Aadu Regi

10. oktoobril lahkus 98-aastasena Eesti vanim helilooja Aadu Regi.

1912. aasta 3. novembril sündinud Regi tegutses helilooja, klarnetisti, dirigendi ja õpetajana ning oli oluline puhkpillimuusika edendaja. Oma peaaegu sajandipikkuse elu jooksul mängis ta klarnetit mitmes Eesti orkestris, sealhulgas Vanemuise teatris, mille direktor ta oli aastatel 1945–1951. Viis aastat veetis Aadu Regi poliitvangina Siberis ning lõpetas Tallinna konservatooriumi alles 1963. aastal. Ta oli kauaaegne Elleri kooli orkestriklassi ja klarnetiõppejõud (1944–1990), juhataes ka mitmeid Tartu puhkpilliorkestreid ning Tartu Ülikooli sümfooniaorkestrit. Ta on olnud laulupäevade ja üldlaulupeo üks üldjuhte. Alates 1990. aastatest elas ja töötas Regi Soomes.

Aadu Regi tegutses ka muusikarvustajana ning on avaldanud pedagoogilisi ja mälestusraamatuid. Heliloojana kirjutas ta peamiselt puhkpilliorkestrile, aga ka soololaule, näidendimuusikat ja kammerteoseid. Aadu Regi oli Soome sõjaveteranide hõbedase teenetemärgi ja Eesti Valgetähe IV klassi teenetemärgi kavaler, Tartu linna aukodanik ja Tartu Suurtähe omanik, Eesti Kooriühingu auliige ning Eesti Teatriliidu ja Heliloojate Liidu liige.



Anu Kõlar, René Eespere, Timo Steiner, Tõnu Naissoo, Vox Clamantis ja Jaan-Eik Tulve.

FOTO IA REMMEL

## Tallinna Filharmoonia uus kodu Mustpeade majas

22. septembril võõrustas Tallinna Filharmoonia külalisi oma uues kodus Mustpeade majas, kus Tallinna Kammerorkestril on esimest korda ajaloo oma saal. Hinnalises hoonetekompleksis on 87 ruumi. Tallinna Filharmoonia kunstiline juht **Eri Klas** lubas, et Mustpeade maja püütakse sisustada muusikaga iga päev.

Mustpeade maja uuel peremehel on ambitsioonikad sihid. Kui reedeõhtud kuuluvad muusikasõpradel ERSO kontsertidele, siis neljapäeviti hakkavad eesti interpreetid musitseerima Mustpeade majas. Selleks sõlmisid Tallinna Filharmoonia ja **Eesti Interpreetide Liit** hooaja algul ka koostöölepingu. "Iga neljapäev on eesti interpret Mustpeades, ja nii terve aasta. Hooaja kava on väga mitmekesine, barokkmuusikast minimalistideni," rääkis Interpreetide Liidu juhatase esimees **Rein Rannap**. Sarja esimene kontsert 13. oktoobril oli ühtlasi ka EILI festivali avaõhtu, järgmisel päeval jätkus festival kammermuusika mammutkontserdiga, kus nelja tunni vältel astus kolmes saalis üles mitukümmend eesti interpreti.

Lisaks neljapäevadele Mustpeades on Tallinna Filharmoonial kavas mitu programmi, mille hulgas on kontserdid, eten-

dused, tantsuteater, lastekavad ja uus džässiklubi. Tallinna Filharmoonia direktor **Marko Lõhmus** ütles, et plaanid on tehtud ka maja keldri kohta. "Siia võiks kujuneda üks džässiklubi lisaks neile, mis Tallinnas juba on. Selle keldri üks eeliseid on see, et siin on klaver," lausus Lõhmus. Igal kuul hakkab toimuma ka barokiõhtu vennastetoas, kus varem kontserte korraldatud ei ole. Lõhmus lisas, et tegemist on suurte ideede majaga, mis on avatud külalistele ja turistidele. (ERR)



Uks "suurte ideede majja".

## Sten Lassmann esitles Londonis ja Tallinnas sooloplaati

Oktoobri algul esitles Tallinnas ja Londonis oma esimest heliplaati pianist ja tänavune Elleri preemia laureaat **Sten Lassmann**. Plaadil kõlabki Heino Elleri looming ning see on esimene väljanne seitsmeosalisest kogumikust "Heino Eller. Complete Piano Music". CD annab välja Londoni plaadifirma Toccata Classics, mille kataloogis on ka Ester Mägi ja Veljo Tormise autoriplaadid. Tegemist on ühe suurema salvestusprojektiga eesti muusika ajaloos.

Bukleti tekstide autor on Lassmann ise, kes kirjutab Londoni Kuninglikus Muusikaakadeemias väitekirja Elleri klaveriloomingust. Ka esitletud plaadiseeria on osa tema doktoritööpingutest. Praegu on pianistil käsil neljanda plaadi salvestamine, teine ja kolmas on viimistletud ning ootavad väljaandmist. Armastus Elleri muusika vastu on Sten Lassmannil tekkinud ajapikku. "Kui ma seitse aastat tagasi Londonisse õppima läksin, siis teadsin vaid üht Elleri teost. Nii et see on kõik viimase viie aasta jooksul tehtud töö," tunnistas pianist "Aktuaalsele kaamerale".

Projekti loodab Lassmann tervenisti kaante vahele saada kolme-nelja aasta pärast.

## TMKK noortekoor taas võidukas

**Tallinna Muusikakeskkooli noortekoor Ingrid Kõrvitsa** juhatusel võitis oktoobri keskel toimunud Euroraadio koorikonkursi "**Let the Peoples Sing 2011**" finaalis laste- ja noortekooride kategoorias esikoha.

TMKK noortekooris laulab 43 tütarlast vanuses 13–19 aastat. Konkursil kõlasid nende esituses Cyrillus Kreegi "Sirisege, sirbikesed", Jaakko Mäntyjärvi "Ave Maria del Fiore" ning Anna-Mari Kähärä "Kuka nukku tuutussasi". Koos Eesti kooriga oli võistlustules Stockholmi Adolf Fredriki

kooli tütarlastekoor Rootsist, San Francisco tütarlastekoor USAst, ansamblid Dragostin Folk Bulgaariast, Vocal Line Taanist, Finnish Vocal Soomest, kammerkoor Consono Saksamaalt, koor Kvindelige Studenters Sangforening Norrast, Rootsi Kammerkoor ja St Stanislavi tütarlastekoor Sloveeniast.

Konkursi "Let the Peoples Sing" algatas 1966. aastal BBC, et propageerida koorimuusikat raadioetri vahendusel. Pika traditsiooniga konkurss toimub igal teisel aastal Euroopa kultuurikeskustes. Koorid lähetab konkursile rahvusradio ja esimeses voorus kuulatakse koore helilintidelt. Finaal toimub avaliku kontserdina, mida

vahendavad EBUse kuuluvad raadiojaamad ning seda kuuleb rohkem kui miljon raadiokuulajat. Suurbritannias Salfordi BBC filharmoonia studios toimunud finaalkontserdist tegi otseülekande ka Klassikaraadio.

Võisteldakse kolmes kategoorias: laste- ja noortekoorid, täiskasvanute koorid ning avatud kategooria (rahvamuusika, gospel, džäss jm). Välja selgitatakse iga kategooria parim ning üldvõitja. EBU žürii hindab koore raadiokuulaja seisukohalt, st mitte kontserdisaalis, vaid raadiostudios. 2005. aastal pälvis TMKK lastekoor Ingrid Kõrvitsa juhatusel samal konkursil *grand prix* Hõbedase Roosikarika. (ERR)



# “Estonie tonique” – Eesti kultuurifestival Pariisis

Oktoobris ja novembris on prantslastel võimalus osa saada eesti kultuuri parimikust ning Eestil võimalus tutvustada oma rikkalikku kultuuri Pariisi kaunimates kirikutes ja kontserdipaikades, teatrimajades ja klubides. Pariisis ja selle eeslinnades ning Amiens'is toimuva festivali näol on tegemist seni suurima eesti kultuuri tutvustava sündmusega välisriigis. “Eesti kultuurifestival kuulub Prantsusmaa ametlikku rahvusvahelisse kultuurisoonide ja -festivalide kavva, olles 2011. aastal ainus omasugune. Kindlasti tähendab see suurt tunnustust Eestile ja eesti kultuurile,” ütles festivali Eesti koordinaator, Kultuuriministeriumi asekancler kaunite kunstide alal **Ragnar Siil** ERRile.

Programmis osaleb üle 200 esineja ning kokku toimub üle poolesaja kultuurisündmuse. Enim on esindatud muusika. Eesti muusikutest esinevad Pariisis **Rahvusmeeskoor** ja **Eesti Filharmoonia Kammerkoor**, aga ka **Malcolm Lincoln**, **Villu Veski** koos **Sofia Rubinaga**, **Mari Kalkun**, **Svjata Vatra** ja teised. Oma kava on festi-



vali ajaks eesti muusikaga täiendanud ka **Paavo Järvi** kunstilisel juhtimisel tegutsev **Orchestre de Paris**, tuues ettekandele **Eduard Tubina** sümfooniaid. Eesti heliloojatest kõlab veel **Arvo Pärdi**, **Veljo Tormise**, **Erkki-Sven Tüüri**, **Tõnu Kõrvitsa**, **Heino Elleri**, **Jaan Räätsa** ja **Ester Mägi** looming. Eesti teatrit esindavad **NO99** ja **Theatrum**. Peale selle toimub Eesti filmi 100. aastapäevale pühendatud retrospektiiv ning antakse välja eesti kirjanduse kogumik. Festivalil tutvustatakse näitustega ka

eesti kunsti ja arhitektuuri.

“Eesti kultuurifestival teeb Eesti ja Euroopa kultuuripealinna Tallinna Prantsusmaal senisest nähtavamaks. Mulle avaldas muljet, et Prantsuse kultuuriasutused ja -esindajad võtsid Eesti kolleegide pakkumised väga

hästi vastu, pannes aluse püsivatele koostöösidemetele kultuuritegijate vahel,” ütles festivali Prantsusmaa-poolne koordinaator **Benoît Paumier**. “Olen kindel, et väga paljud meie festivali üritused on Pariisi publiku hulgas menüükad,” lisas Paumier.

Festivali korraldavad Eesti ja Prantsuse kultuuri- ja välisministerium, programmi aitavad vahetult ellu viia Pariisis asuv Prantsuse Instituut (Institut français) ja Eesti Suursaatkond Pariisis.

## Selgusid etnokulbi laureaadid

Viljandi Pärimusmuusika Aidas toimunud iga-aastasel lõikuspeol jagati kolmandat korda **etnokulpe** ehk eesti etnomuusika auhindu.

Etнокulp on ainus selles žanris välja antav muusikaauhind, hõlmates nii puhast pärimusmuusikat kui ka näiteks rocki-, džäss- või pungisugemetega loomingut. Edetabeli koostas rahvas ise: Raadio 2 kodulehel pakuti välja vaid mõned nominendid, ülejäänud lisas tuhatkond hääletajat.

“Auhinna valijate seas on inimesi, kes ei hääleta mitte selle alusel, kes on praegu populaarne ja keda meedia haibib, vaid selle järgi, mis neile meeldib. Ja see teeb etnoauhinna unikaalseks,” ütles Raadio 2 etnomuusika auhindade projekti juht **Aimar Ventsel**.

Etнокulpe jagati kuues kategoorias. Poole auhindadest sai **ansambel Zetod**, kes pälvis parima ansambli ja albumi kulbi ning Zetode eestvedaja **Jalmar Vabarna** tunnistati parimaks lauljaks. “Viljandi pärimusmuusika keskus ei karda süvitsi asju ajada ja see on edu pant ka tulevikus,” lausus Vabarna. Parimaks instrumentalistiks sai mitmes ansambelis toru- ja parmupilli, vilesid ning sopransaksofoni mängiv **Sandra Sillamaa**, kes on enda sõnul hakanud rohkem hindama soolomängu.

Kuigi **Vägilased** on tänaseks oma tegevuse lõpetanud, sai see kollektiiv parima loo auhinna pärimusliku laulumängu “Kes aias” eest. Vägilased pälvisid ka pärimusmuusika keskuse eipreemia. Uue kategooriana sai sel aastal valida parimat holalaulikut ehk autorilaulude esitajat. Selle tiitli pälvis **Mari Pokinen**, kes sai ka Raadio 2 eriauhinna “Kulbitäis eetrit”.



Parim laulja parimast bändist – **Jalmar Vabarna** ansamblist **Zetod**.

FOTO HEITI KRUUSMAA

## Mati Turi edu Wagneri “Siegfriedi” peosas

Eesti tenor ja kauaaegne Eesti Filharmonia Kammerkoori solist **Mati Turi** esineb järjest menukamalt Euroopa ooperilavadel. 25. septembril esietendus Hollandis Enschedes resideeriva n-ö rändooperitrupi **Nationale Reisopera** repertuaaris **Richard Wagneri** monumentaalne ooper “**Siegfried**”. Selle peaosalise debüteeris (kuuel öhtul) Mati Turi, kellele Siegfriedi osa on üldse esimene lavaline kokkupuude Wagneri ooperiga. Etenused läksid suure menuga, publik väljendas vaimustust püsti seistes, jõudmata ära kuulata orkestri mängu pildi või vaatuse lõpul. “Siegfriedi” piletid esimestele etendustele olid juba ammu ette välja müüdnud.

Ooperis mängib **Orkest van het Oosten** nimeka hollandi dirigendi **Ed Spanjaardi** juhatusel. Lavastuse on teinud briti teatrimees **Antony McDonald**, kes on ka lavakujunduse ja kostüümide autor. Ed Spanjaard on praegu Limburgi Sümfooniaorkestri peadirigent Maastrichtis ning kuulsa Nieuw Ensemble'i juht. Eesti tenori partnerite hulgas on inglise tenor **Adrian Thompson** (Mime), nimekas hollandi bass **Harry Peeters** (Wanderer), ungari alt **Judith Németh** (Brünnhilde) jt. Teater on kutsunud Mati Turi laulma ka Wagneri “Nibelungi sõrmuse” viimase

ooperi “Jumalate hukk” uuslavastuses tuleval aastal.

Mati Turi on viimastel aastatel lalunud mitmeid olulisi ooperirole. Aastal 2005 tegi ta kaasa Tampere Ooperis Kokkoneni “Viimastes kiusatustes”, sealt edasi laulis ta Kokkola Ooperis Bizet’ “Carmenis” ja Bergi “Lulus”, Soome Rahvusooperis peaosas Korngoldi “Surnud linnas” ning Mihkel Kütsoni käe all Schleswig-Holsteinis Busoni “Doktor Faustis”. Vähetähtis pole olnud ka pidev esinemine Erkki-Sven Tüüri ooperis “Wallenberg” Rahvusooper Estonias. Uusi huvitavaid pakkumisi välismaal on Mati Turil veelgi ees.

(Priit Kuusk)

“Ta oli kui ilmutus, me ei ole varem kuulnud nii fantastilist häält. Mul tekkis kohe idee, et temast võiks saada meile Siegfried,” rääkis Hollandi Nationale Reisopera kunstiline juht Guus Mostart ERRile. Hollandi ajakirjanduses on ooper saanud palju positiivset vastukaja. Kõiki Wagneri fänne kutsutakse üles etendust külastama. “Oleme saanud fantastilist tagasisidet, üksmeelselt ja kõikides üleriigilistes ajalehtedes. Kõik on vaimustuses ning eraldi kiidetakse Matit tema rolli eest,” ütles Mostart.



Stseen Leedu Rahvusooperi menutükist, balletist **Red Giselle**.

PRESSIFOTO

## Leedu Rahvusooper Tallinnas

Septembri viimasel nädalavahetusel andis Tallinnas külalisetendusi Leedu Rahvusooper, kelle lavastusi ja muusikuid tunneb Eesti ooperi- ja balletipublik märksa vähem kui lähema naabri Läti omi. Leedu kolleegide külaskäik Tallinna oligi jätk jaanuaris toimunud Läti Rahvusooperi visiidile. Nii balleti kui ka ooperi vallas toodi kaasa midagi klassikalist ja midagi haruldast. Verdi “**Otello**” kõrval, mille sümboliterohke, kuid ähmase kontseptsiooniga lavastus ning lihtsustatud rollikäsitlused pälvisid siinsetelt ooperikriitikutelt etteheiteid, etendus Eestis ka vähetuntud **Halévy** ooper “**Juuditar**”, mis sai kiidusõnu nii suurepärase osatäitjate kui ka õnnestunud lavastusega. **Prokofjevi** balletti “**Romeo ja Julia**” täiendas teatri menutükk, **Eifmani** “**Red Giselle**”, mille loomisel on legendaarne coreograaf pidanud silmas just Leedu Rahvusooperi balletitruppi.

Samal nädalalõpul andis Estonia etendusi Vilniuses, pakkudes Leedu publikule **Puccini** oopereid “**Tosca**” ja “**Boheem**”, **Prokofjevi** “**Armastust kolme apelsini vastu**” ning balletidest **Nixoni** “**Kolme musketäri**” ja **MacMillani** “**Manoni**”.



**Siegfried (Mati Turi) ooperi III vaatuses.**

FOTO MARCO BORGGREVE / NATIONALE REISOPERA

# Olav Roots – sada aastat sõda ja muusikat

Septembris esilinastus kinos Artis **Katrin Lauri** dokumentaalfilm “Roots – sada aastat sõda ja muusikat”, mis jõudis mõned öhtud hiljem ka ETV ekraanile. 2010. aastal möödus sada aastat eesti suurmehe, helilooja, pianisti ja dirigendi **Olav Roots** sünnist, kelle “elu hoidis koos muusika, kuid rebis tükkideks sõda ja vägivald, pöörane 20. sajand,” nagu kirjutab režissöör filmi tutvustuses. “Dokumentaalfilmis otsivad oma juuri Olav Rootsi pojapojad Julian ja Nicholas Roots Miamist, kes pole kunagi kohanud oma vanaisa ega varem näinud seda maad, mis ta saatuse määras ja kus ta sündis – Eestit. Film räägib muusika kaudu poistele nende vanaisa loo ning jõuab koos nendega järeldusele, et inimesed, ajad ja selle maailma kaugemadki paigad on omavahel seotud ja vastastikku vajalikud,” selgitab Laur.

Esilinastuse muljeid jagab pianist **Piret Väinmaa**: “Olav Roots ja eesti muusikaelu on olnud kahjuks lahutatud pikka aega, seda hiilgavam on tema taastulemine meie teadvusse. Film keskendub tema heitlikule elusaatusele, mille teeb eriliseks põimumine muusika ja sõjaga, ning elu jätkuvusele maailmas, Eestis, kunstis. Ning sellisena leiab dokumentaalfilm eesti päritolu dirigendist ja heliloojast, kes elas ja töötas Colombias, kindlasti ka laiema publiku hulgas kandepinda.

Filmi teljeks ja liigendajaks on muusika, Olav Rootsi sümfonia. Elame edasi – sellist mõtet kandis üks filmi alalõik, ning kindlasti sümboliseerib Olav Roots elu ja töö jätkumist nii tema järeltulijate külaskäik Eestisse kui ka tema sümfonia ette-

kandmine Eestis **Arvo Volmeri** ja **ERSO** poolt. Tuletame siinkohal meelde, et just Olav Roots oli meie praeguse tipporkestri ellukutsuja ja peadirigent. Südamegi soojaks, millise lugupidamisega rääkisid Colombia muusikud maestro Rootsist, kes ei olnud mitte ainult dirigent, vaid ka õpetaja. See viib mõttele, et kuigi räägitakse sellest, et eesti kultuur on maailma kultuuri osa ja et peame seda tutvustama, on oluline näha ka teistpidist telge: et maailma kultuur on meie (eesti muusikute) igapäevaelu osa. Tegeleme iga päev tippmuusikaga, esitame seda, õpetame seda oma õpilastele, tudengitele ning tänu Eestist pärit haridusele (ja andele), nagu oli Olav Rootsil, võime palju ära teha ning meil on maailmale palju anda.”

Olav Roots sündis 1910. aastal Uderna vallas Tartumaal ja suri 1974. aastal Colombias Bogotás. Ta oli **Heino Elleri** kompositsiooni- ja **Artur Lemba** klaveriõpilane; täiendas end hiljem nimekate muusikute juures Pariisis, Viinis ja Salzburgis (Albert Cortot, Felix Weingartner, Nikolai Malko, Bruno Walter jt). Enne Teist maailmasõda juhatas Roots Tallinnas sümfoniakontserte ja ooperietendusi, aastal 1939 sai temast Riigi Ringhäälingu sümfoniaorkestri esimene peadirigent. Ta viis orkestri kõrgele tasemele ning esitas ja tellis rohkelt eesti heliloomingut. 1944 põgenes ta Rootsi, kus



**Olav Roots 1953. aastal Bogotás.**  
FERNANDO MATIZE FOTO ERSO ARHIIVIST.

jätkas tegutsemist väga mitmekülgse muusikuna, muu hulgas andis pianistina soolokontserte mitmel pool Euroopas. 1952. aastal kutsuti Roots Bogotásse Colombia sümfoniaorkestri peadirigendiks – tema käe all sai orkestrist rahvusvahelisel tasemel kollektiiv, kes mängis sageli ka eesti muusikat. Olav Roots oli ka Bogotá konservatooriumi õppejõud ning valiti 1967 Colombia aukodanikuks.

## Haapsalus suleti Kreegi muuseum

15. oktoobril oli Haapsalus Väike-Viigi 10 asuv **Cyrillus Kreegi majamuuseum** viimast korda avatud ning kõigile külaliste tasuta. Järgmisest päevast lõpetas muuseum tegevuse, kuna hoone senine omanik **Luule Sander-Victorin** otsustas maja müüa ning uus omanik pole muuseumi jätkamiseks huvitatud.

Kümme aastat tegutsenud Cyrillus Kreegi kortermuuseum loodi Luule Sander-Victorini ja maja hooldaja **Evi Süsi** initsiatiivil. Ekspositsiooni koostas muusikateadlane ja Kreegi uurija **Anu Kõlar**. Ruumi kujundas disainer **Ene Ammer**.

Cyrillus Kreek elas Haapsalus Väikse viigi äärses majas aastail 1939–1962.



## Kuues Balti Puhkpillikool

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia täienduskoolituskeskuse ja Eesti Puhkpillimuusika Ühingu korraldusel toimuv **Balti Puhkpillikool** on Baltimaade õpetajate ja eesti noorte muusikute koostööprojekt.

Kunstilise juhi **Aavo Otsa** eestvedamisel koguneti tänava sügisel kuuendat korda. Tähelepanu keskpunktis oli rahvusvaheliselt tunnustatud Läti metsasarve koolkonna rajaja **Arvids Klišānsi** kursused ja puhkpilliorkestri juhtimise kursus, mida juhendasid Eesti Noorte Puhkpilliorkestri peadirigent **Aavo Ots** ning dirigendid **Valdo Rüütelmaa** ja **Jaan Ots**.

VI Balti Puhkpillikooli tippohetkeks kujunes rahvusvahelise muusikapäeva kontsert 1. oktoobril EMTAs, kus astusid üles Eesti Noorte Puhkpilliorkester (dirigendid Aavo Ots, Valdo Rüütelmaa, Jaan Ots ja Álvaro Gómez Gómez), Eesti Noorte Brass (dirigent Priit Sonn, trompetisolistid Mihkel Kallip ja Paul Tarand), EMTA Brass (dirigent Aavo Ots), Tartu Metsasarveansambel ja teised kammerkooslused.

Kontserdil tunnustas Aavo Otsa Puhkpillimuusika Fond mitmeid noori puhkpilliliste: tunnuskirjad anti väljapaistvatele noortele puhkpillilistidele ning aukirjad trompetisolistidele 2010/11. õppeaastal. Tunnuskirja ja sellega kaasneva Eesti Kontserdi preemia kontserdipiletite näol pälvisid trompetistid **Ingmar Nömmann**, **Laur Keller** ja **Märt Metsla**, oboemängija **Ingely Laiv** ning saksofonistid **Ingrid Kruusmägi** ja **Gert-Ott Kuldparg**. Aukirja said **Jüri Jõul**, **Jaan Mesi**, **Raimond Vendla**, **Mihkel Kallip**, **Paul Tarand**, **Norman Verte** ja **Chris Sommer**, preemiaks võimalus osaleda 2011. aasta ARD konkursi võitja Manuel Blanco Gómez-Limóni meistrkursusel. Pühendunud õpetaja ja noorteorkestrite dirigendi tunnuskirja pälvis väljapaistev pedagoog **Priit Sonn**.

## Andrus Kallastu looming Põhjamaade muusikapäevade kavas

Põhjamaade ühel vanimal ja tähtsaimal nüüdismuusika festivalil **“Nordic Music Days”** Reykjavíkis kõlas oktoobri algul helilooja **Andrus Kallastu** multimeediumiteos **“ATEMLOS”**. Teose saamislugu kirjeldab helilooja nii: “2000. aasta kevadel valminud **“Stabat materist”** elektroonikale praakis töö käigus välja laulja hingetõmbed. Nende kustutamise asemel sain aga idee uue teose loomiseks. Minus hakkas pöörlema lugu eluga puntrasse jooksnud naisest. Leidsin kohe ka teosele saksa-keelse pealkirja **“ATEMLOS”**, mida võiks tõlkida ja tõlgendada kui **“võimetu hingama”**. Teose video on valminud koostöös viisuaalkunstnik **Haide Rannakiviga**, lavastaja/näitleja on **Rein Laos** ning esiettekanne toimus 2005. aasta sügisel Pariisis.

Seekordse festivali kavas oli ka Eestis elava islandi helilooja **Páll Ragnar Pálsson** **“Nature Poems”** ning Gotlandil elava eestlanna **Mirjam Tally** **“Winter Island”**.

Põhjamaade muusikapäevad on oma-moodi rändfestival. Tänavu toimusid need Islandil Reykjavíkis, järgmisel aastal aga

leiab sündmus aset Stockholmis. Igas riigis tegeleb festivali korraldusliku poolega vastava maa heliloojate liit ning üldplaneerimisega heliloojate liite ühendav Põhjamaade heliloojate nõukogu. Põhjamaade muusikapäevade kunstilised juhid **Pétur Jónasson** ja **Catharina Backman** külastasid sel kevadel ka **“Tallinn Music Weeki”** ja Eesti muusika päevi. Mõlemad kinnitasid erilist huvi eesti uuema heliloomingu vastu ning arutati võimalusi seda laiemalt tutvustada.



Kaadrid Haide Rannakivi videost Andrus Kallastu teosele **“Atemlos”**.

## Jätkub heliloojate residentuur Tallinna linnaosades

Kultuuripealinna programmi raames jätkub Eesti Heliloojate Liidu sündmuste sari, milles igal kuul on fookuses üks linnaosa ja üks armastatud helilooja. Peale keske autorikontserdi ning esiettekannete toimub alati ka kohtumine heliloojaga ning spetsiaalselt iga linnaosa atmosfääriga suhestuv kunstiprojekt.

Septembris resideeris kesklinnas **Erkki-Sven Tüür**, kelle autorikontserdil Rotermanni soolalaos astusid üles ansambel **Hortus Musicus** ja kammerkoor **Collegium Vocale**. **Harry Traksmann** (viul) ja **Kaido Kelder** (tšello) töid esiettekandele teose **“Sünergia”** ning **Otsa kooli**, **Elleri kooli** ja **Viljandi Kultuuriakadeemia** ansamblid andsid tribuutkontserdi Tüüri omaaegse menübändi In Spe muusikast.

Rotermanni kvartali vaheldusrikkast arhitektuurist sai inspiratsiooni Austria kunstnik **Margit Greinöcker**, kes lõi video Tüüri teosele **“Symbiosis”**.

Oktoobris sai **Urmas Sisaski** kosmilisest loomingust osa Lasnamäe linnaosa. Helilooja andis loengukontserdi universumi muusikast, esitades oma klaveripalu ning rääkides huvist täheteaduse vastu. Autoriõhtul, kus astusid üles **Euroopa kultuuripealinna segakoor Veronika Portsmuthi** juhatusel, bajaanimängija **Igor Jermakov**, ansambel **Karavan** ning solistid **Lea Liitmaa** ja **Maria Šugailo**, kanti ette ka spetsiaalselt Lasnamäele kirjutatud **“Koolide regilaul ja hümn” Villu Kanguri** tekstile.

Viimane resideeriv helilooja sarjas on **Tõnu Kõrvits** novembrikuus Nõmmel.

## Mozarti käsikirjad Estonia kontserdisaalis

30. septembril võisid muusikaajaloo huvilised Estonia kontserdisaalis imetleda Eesti Ajaloomuuseumi rariteetsemaid eksponaate, **Wolfgang Amadeus Mozarti** viimase klaverikontserdi soolokadentside käsikirju. Õhtusel kontserdil kõlas täpselt seesama muusika **Kalle Randalu**, **ERSO** ja dirigent **Christoph Poppeni** esituses.

Eestisse sattusid need kolm käsikirjalist noodilehte tänu baltisaksa kunstnikule **Gustav Adolf Hippusele**, kes kaks sada aastat tagasi Euroopas reisisid kohtus Mozarti klaverimeistriga, kellelt ostis helilooja autograafid, ning seejärel ka Mozarti õega, kes rariteetsete käsikirjade autorlust kinnitas. Eesti Ajaloomuuseumi (tolleaegse nimega Provintsiaalmuuseum) sattusid rariteetsete käsikirjad 1868. aastal tänu Hippuse lesele. Käesoleva aasta juunikuust eksponeeritakse neid Eesti Ajaloomuuseumi Suurgildi hoones.



**Wolfgang Amadeus Mozarti Klaverikontsert B-duur KV 595 kadentsid (1790/91).**

EESTI AJALOOMUSEUM

## Türi Muusikakool õpetab ka nelja-aastased pilli mängima

**T**üri Muusikakool tahab tõestada, et iga laps, olgu või nelja-aastane, suudab nooti tundmatagi pillimängu selgeks õppida. Esmakordselt Eestis algatatud ettevõtmine “4 pillikeelt” on mõeldud lastele, kes veel koolis ei käi või pole kunagi muusikakoolis õppinud. Õppima pääsemiseks katseid ei korraldatud ja ka õppetasu ei küsita. Õnnelikke lapsi on esialgu 32, kuigi tahtjad oli palju rohkem. Õpetajad käisid meetoodikat õppimas Hispaanias, kus niimoodi on lapsi koolitatud juba kolm aastat.

“Ei, nooti me paberil ei õpi. Aga me õpime seda läbi kehapilli, läbi laulmise ja läbi liikumise. Nii väikesed lapsed on väga lahtise motoorikaga ja täiesti rikkumata. Me lihtsalt süstime neile pillimängu ja see tuleb!” rääkis projekti “4 pillikeelt” juht, tselloõpetaja **Helen Ott**.

Pilliõpe on mõeldud kõige tavalisematele lastele ilma tõsise harjutamiseta, et säiliks mängulust. Lastel on kord nädalas

60-minutine tund. “Anname neile kätte pillid, õpime lugusid ja mõnikord saame siis kõik kontserdil kokku ning esitame ka vanematele,” ütles abiõpetaja **Siret Heinaste**. Kevadeks loodetakse lastele pillimäng selgeks õpetada, kuid tähtsaim eesmärk on pakkuda lastele rõõmu ja täita nende päevi ilusa muusikaga. (ERR)



## Muusikal Gunnar Grapsi elust ja loomingust

**G**unnar Graps oleks saanud 27. novembril 60. aastaseks. Vanameistri juubeliks toob Tartu Uus Teater lavale muusikali “Raudmees. Odyseuse eksirännakud”, mis valmib Gunnar Grapsi elu ja loomingu põhjal. Lavastajaks on Robert Annus, peaosa mängib Juss Haasma. Etenused toimuvad Tartus novembri lõpus ja detsembri alguses. Täpsemalt [www.uustea-ter.ee](http://www.uustea-ter.ee)

Novembri lõpus ilmub ka Grapsi vana bändikaaslase Jaak Aheliku eestvõttel duubelalbum, kus Grapsi lugusid, mis pärit 1960ndatest kuni viimase heliplaadini esitavad 38 artisti ja bändi. Tribuutalbumil astuvad teiste hulgas üles Tõnis Mägi, Ivo Linna, Ott Lepland, Tanel Padar, Ultima Thule, Terminaator, Pantokraator, Hendrik Sal-Saller, Metsatöll, Mahavok, Erkki-Sven Tüür ja paljud teised. Lisaks tuleb Venemaalt veel ansambel Gorky Park ning Lätist kollektiiv Keksi. Klubis Rock Café toimub 27. novembril ka Grapsi 60. aasta juubelile pühendatud mälestuskontsert.

Kevadel 2012 on oodata Grapsi elulooraamatut, mille kirjutab Margõ Vainõ.





## Knihv.

Knihv

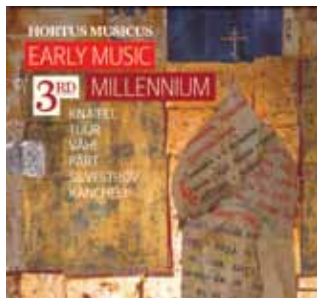
Vanasti olnud nõnda, et pillimees ei palunud rahvast tantsima, vaid mängis nii, et ei jäänud teist võimalust. Oskus niimoodi pilli mängida ei ole meie ajal tegelikult tundmatu, rohkem esineb seda küll kaasaegses tantsumuusikas. Rahvamuusikutel on ka oma klubi, kus see oskus on kohati olemas ja kohati kujunemas. Kaasajal on tantsuklubi üks väheseid kohti, kus tantsumuusikat mängiv rahvamuusik saab reaalse kontakti tantsijatega ja kogeda, kuidas nad teineteist mõjutavad.

Knihvi lood on taustateadlikud ja tähepanelikud, mõnikord ka tantsima meelitavad, eriti valss Gustav Lindströmi järgi, kus trumm on mõnusalt lihtne ja ajastukohane. Trummi lisamisest on mul tuline kahju, sest kaks osavalt mängitud viiulit kõlavad piisavalt hästi kokku. Trumm rõõmustab minu lihtsat hinge eelkõige kohtades, kus rütm on lihtne ja laseb meloodial kõlada, või siis, kui trummi asemel kõlab metallofon. Nii on torupillide poolt äraleierdatud, aga ikka veel ilus Kuusalu pulmamars minu lemmiklugu plaadil. Tegelikult ootan pikisilmi aega, kui Eestis sajavahetusel moes olnud trummid toodaks lagedale ja keegi ka neil mängiks. Trummid annavad samast ajast pärit muusikale (nt uemaageesed valsid ja polkad) väga mõnusa tunde.

Eesti rahvamuusikaga on kahjuks nii, et kui tahetakse hästi mängida, siis kaldutakse üle võtma skandinaavialikke võtteid ja tunnetust. Skandinaavlasti on lihtne eeskujuks võtta, eriti põhjalikult on seal välja kujunenud viiulitraditsioon. Eestis on häid eeskujusid vähe, arhiivilintidest räägitakse aga pigem negatiivses valguses. Õnneks on

Knihv selles suhtes meeldiv erand. Maarja Nuut kirjeldab plaadiümbrisel arhiivisalvestustelt pärit viiulilugude energiat ja hoogu, mis on teid neid lugusid mängima pannud ja inspiratsiooni andnud. Arvan, et Knihvil on krõbisevatelt salvestustelt kostva energia ja tunnetuseni veel tükk maad minna. Sõna “muuseum” võib viia mõtted elututele ja vaiksetele koridoridele ning tolmu- nuud sahtlitele, aga sahtlitest tuleb välja aastatetagune külaelu, mis on vaikusest ja elutusest kaugel. Kui sellest mõõtu võtta, kerkib kindlasti ka minu jalg kiiremini maast Knihvi järgi keerutama. Knihvi esikplaat on minu maitsele liiga seatud ja puhas, võib-olla üle mõeldud. Või on lihtne rõõm muusikast veidi varju jäänud ja skandinaavialikke liiga esil. Samas on sellel kiiresti otsa saaval poole- tunnisele plaadil ka pärl. Ja palju lootust, sest kui muusika üle mõeldakse, võib sellest hea asja saada.

**LEANNE BARBO**  
pärimusmuusik



## Early Music of 3rd Millennium. Hortus Musicus.

ERP

Hortus Musicuse uus heliplaat on pühendatud ansambli asutajaliikme ja kauase lauljanna Helle Mustoneni mälestusele. Plaadil kõlab nüüdis- muusika Hortuse ammuste sõprade-mõttekaaslaste-heliloojate sulest. Teosed on kirjutatud 2005. aastal ja kõlanud Helle Mustoneni mälestuskontserdil 2006. aastal.

Plaadil on kolm Alexander Knaifeli miniatuuri. Neist esimene, plaadi avalugu “O Comforter” loob alguses väga ilusa häälestuse. Kõrges registris ja aeglase kulgemi- sega mõtlik-meditatiivne pala on

esitatud ääretu isetusega, ülimalt helidesse süüvides. Kujutan ette, et kui taevane inglite muusika on olemas, siis võiks see kõlada just nii. Sama kehtib ka teiste Knaifeli tööde kohta sel plaadil (“O Spirit of Truth” ja “O Heavenly King”). Nõustun sada protsenti helirežis- söör Tanel Klesmenti bukletis avaldatud seisukohaga, et kohati on lausa uskumatu, et kõnealune taevalik kõla on saavutatud akustiliste instrumentidega ning et saavutatu on lausa imeline.

Eesti heliloojatest on Hellele mõeldes kirjutanud Erkki-Sven Tüür, Peeter Vähi ja Arvo Pärt. Tüür ja Vähi on oma pühendusteostes (vastavalt “Salve Regina” ja “In memoriam”) lähtunud Hortusest kui vana- muusikaansamblist ning viited vana- muusikale on selged nii instru- mentaariumis kui ka helikeeles. Vähi teoses on talle omaselt ka idamaist aroomi. Seejuures mainib Vähi buk- letis, et teos valmis väga kiirel ajal ja nagu ühe hooga. See terviklikkus ja “välguna sähvatus” on siin tõesti ka kuulda.

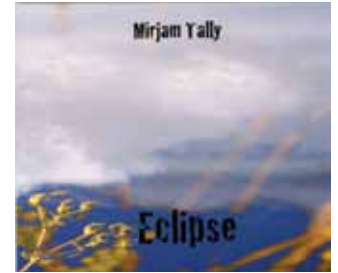
Valentin Silvestrovi neli pala viiulile ja klaverile on 19. sajandi muusikat matkivas stiilis. Eriti esi- mene lugu “Icon” on kui roosa- põskne pontsakas plastmassinglike – minu kõrvus puhas kits. Kuna te- gu on sõpruskonda kuulunud heli- loojaga, siis võin selles kontekstis selle muusika kuidagi ära seedida. Kõige ekspressiivsem, kaotusvalu leinav on plaadi lõpulugu, Giya Kancheli kergelt gruusiapäraste joontega teos “Helesa”.

**VIRGE JOAMETS**  
muusikateadlane

## Eclipse. Mirjam Tally.

Mirjam Tally

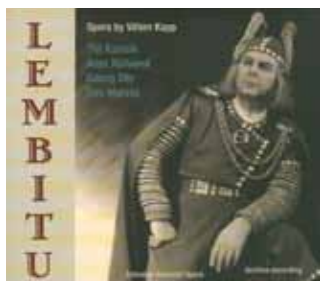
Mirjam Tally värskel autoriplaadil on valik tema viimaste aastate loomingu- st. Vanimaks oopuseks on heli- looja rahvusvahelisse huviorbiiti tõstnud ja suure tunnustuse too- nud “Turbulence” (2006), hiidmasi- navärgi müradest inspireeritud fan- taasiaküllane teos ERSO ja Risto Joosti esituses. Üks uuemaid on plaadi ava- ja ühtlasi nimilugu, mõ- dunud aastal valminud “Eclipse”, väga põneva karakterite polüfoo-



niaga “filmilik” lugu (Uppsala Kam- merorkester, dirigent Paul Mägi). “Call Love to Mind” Kristiina Ehini tekstile Eric Ericsoni kammerkoo- ri esituses (dirigent Maria Goundori- na) on lüüriline ja soe, ainus vokaal- teos instrumentaalses keskkonnas. Järgnevad kaks kammerorkestri- teost: väga ekspressiivne, veidi õu- dust äratava meeleoluga “Birds and Shadows” (viiulisolist Mari Targo) ning taas kuulaja peas intensiivselt säravaid impressioone esile kutsuv värviküllane “Autumn Whispers” (flöödisolist Monika Mattiesen, mõ- lemas teoses saatjaks Tallinna Kam- merorkester Risto Joosti dirigeeri- misel). Plaadi lõpulugu “Density” (samuti 2010, esitajad Rootsi raadio sümfooniaorkester ja dirigent Dmitri Slobodeniouk) lubab loota, et peagi võib rääkida Tallyst kui sümfoonikust. See on tema senis- test teostest kõige monumentaal- sem ja tõsisem, väga valuliku pinge- kaarega.

Siinne muusika on hoopis teise moega kui Tally esimesel, 2003. aastal valminud heliplaadil. Seal olid kammerkoosseisud, rohkelt elekt- roonikat, kannelt, akordioni ja rah- vamuusikasugemeidki, palju kõla- mängulisust ja rõõmu helidest kui niisugustest, tsipake süüdimatustki. Käesolev helikandja on eeskätt or- kestriteoste päralt ning autorile pal- ju tõsisemaid ülesandeid ja väljakut- seid pakkunud loomest. CD tutvus- tab Tallyt väga mitmekülgse ja suu- re potentsiaaliga heliloojana, näida- tes, et tema teoste väljenduslaad ja karakterid on väga erinevad, kõla- maailm põnev ja fantaasiaküllane ja instrumentaariumikäsitlus meister- lik ning et tema fantaasiat ohjab hea maitse ja suunab terav ja süga- vustesse ulatuv pilk.

**VIRGE JOAMETS**



**Villem Kapp. Lembitu. Tiit Kuusik, Aino Kylvand, Georg Ots, Teo Maiste. Teater Estonia koor ja orkester. Kirill Raudsepp.**

Rahvusoooper Estonia / ERP

Septembrikuu keskel ilmunud CD on selle ooperi esmakordne tervikväljaanne (üksikuid fragmente on 1961. aastal ilmunud Melodija heliplaadil, mõned aariad ja duetid on

ilmunud hiljemgi). Plaadil olev salvestus oli mõeldud 1966. aasta 2. juulil Piirita Kabelimäel toimunud vabaõhuetenduse tarbeks. Poole-saja aasta taha jääva helipildi restaureeris Jüri Kruus ja CDd esitleti Tiit Kuusiku 100. sünniaastapäevale pühendatud ürituste sarjas Estonia talveaias.

Helipilti tuleb igati tunnustada: solistid Tiit Kuusik, Aino Kylvand, Georg Ots, Teo Maiste jt on hästi fookuses, nende ainuomased hääletämbrid on värsked ja inimlikult soojad ning nii kõrge kui ka madal register on kandvad. Solistide tekstiesitus on lausa suurepärase – niivõrd selget ja kaunist eesti keelt mõnes teises eesti ooperis ei kuule. Siinjuures ei saa kogu au muidugi solistidele jätta, ilmselgelt oli kõigepealt helilooja see, kes sõna loomuliku rütmi muusikasse vormis. Orkestrit iseloomustab pillirühmade kõlaline läbipaistvus ja värvikus, soolod on hästi esile toodud. Ain-

sana kriibivad kõrva mõned koorinumbriid, aga siin ei saa restauraator midagi teha. Kui koori naislauljate seas on kiledaid, esiletungivaid hääli, ei varja seda ühegi tehnilise nipiga. Ma ei tea, kui palju “krõpse” helirestaureator välja korjas ja kas tal tuli ka omal ajal tehniliste nõuete tõttu liialt mahatõmmatud niivõosid “upitada”, kuid CD tervikmulje on tõesti hea. Muidugi ei tohi unustada, et helirežissöör Asta Kuivjõgi, kes oli omal ajal Eesti Raadio üks paremaid ning tegi NSVLi esimesed stereofoonilised ülekanded, jättis “Lembitu” salvestusest järele arhiivilindi, mille abil oli võimalik see tänapäevasesse vormi valada.

Kuigi 1960. aastatel ja hiljemgi ei jagatud Villem Kapile tema rahva viisideta kirjutatud rahvusromantilise ooperi eest just ohtralt kiitust, loodan ma südamest, et tänapäeval leiab ooper väärilisema koha poeemi “Põhjarannik” ja 2. sümfoonia

kõrval. Dramaturgia poolest on “Lembitu” üks terviklikumaid eesti oopereid, muusika aga kõitev loomuliku tunde väljenduse poolest. Ooperi lõpus jääb kõlama mitmetähenduslik mõte: “Ärgem andkem alla!” Olgu siis nii, et meie kultuurikorraldajatel jätkuks ikka tahtmist ja võimalusi jäädvustada eri põlvkondade lauluhääli.

**ENE PILLIROOG**  
muusikateadlane

**KUULA KA NEID**

**Toatuur 2.**

Õunaviks

Käesolev kogumik on kodus lindistajate paradüis. Tuur on tehtud kaheksateistkümne artisti toas. Prevaleerib mõjuva lo-fi-produktsiooniga alt-folk, üles astuvad Silver Sepp, Magnus Morel, Vares & Barbarus, Riho Kall, Pastacas, Juhan Vihterpal, Eneli Siirman, Arles Kangus, Keegi Kusagilt, Iduvigik, Martin Ellermaa, Kago, Erkki Hüva, Sven Kreek, Martiini, Mari Pokinen, Spice Mouse ja Epifolium. Valikus on tõeliselt lummava atmosfääriga palu ja kogumik kinnitab, et noores eesti muusikas sünnib palju ja huvitavat.



**Haldjatants. Mantra Gora.**

Mantra Gora

2004. aastal loodud ning 2010. aastal taas kokku tulnud, Doris Kareva luulekogu “Mandragora” järgi nime saanud ansambel on jõudnud oma esimese (studio) albumini, kus peegelduvad mõjutused alternatiivsest muusikast, popist ja maailmamuusikast. Ansambli eeslauljad on Marilyn Jurman ja Elerin Velling, neid saavad kitarristid Karl Kanter ja Eerik Kändler, bassist Siim Usin ning trummar Peep Kallas.



Kultuur kutsub  
2011  
TALLINN  
EUROOPA KULTUURIPÄEVAD

Postimees TALLINK LENNUPARTNER ESTONIAN AIR

Tallinn International Piano Competition  
2011

[www.tipc.ee](http://www.tipc.ee)

**II Tallinna rahvusvaheline pianistide konkurss**

**I voor 10.–12. november**  
**II voor 13.–14. november**  
**EMTA kammersaalis**

**Finaalkontserdid**  
**Estonia kontserdisaalis**  
**16. ja 17 novembril kell 19**

**Piletid müügil**  
Eesti Kontserdi kassades,  
Piletimaailmas, Piletilevis.

Korraldajad:  
Eesti Klaveriõpetajate Ühing,  
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

SPILVER, Kesklinna, KIA, ILLU, EAU, TALLINK, ESTONIAN AIR

# November

## Tallinnas

- 1. 11** kell 19 Hingedepäev. Sõna ja muusika – Inglismaa: Katariina Unt ja Tõnu Oja (luule), ansambel Corelli Consort Estonia kontserdisaalis
- 1. 11** kell 20.30 Alo Mattiisen 50: Ivo Linna, Riho Sibul, Maarja-Liis Ilus, Lenna Kuurmaa, Henri Laks, Raul Vaigla, Andrus Lillepea, Antti Kammiste, Ain Varts Rock Cafés
- 2. 11** kell 19 Ants Üleoja 75, Alo Ritsing 75: Eesti Rahvusmeeskoor, Tartu Akadeemiline Meeskoor, Inseneride Meeskoor, Piret Aidulo (orel), Alo Ritsing ja Ants Üleoja (dirigendid) Estonia kontserdisaalis
- 2. 11** kell 19 Kálmáni operett "Silva" Rahvuskooper Estonias
- 2. 11** kell 19 Viva oratorio! In Paradisum: Marta Paklar (sopran), Mikk Dede (tenor), Aare Külama (klaver), kammerkoor Collegium Musicale, keelpillikvartett, Endrik Üksvärav (dirigent) Jaani kirikus
- 3. 11** kell 19 Tšaikovski ballett "Luikedes järvi" Rahvuskooper Estonias
- 3. 11** kell 19 Eliitkontserdid. Kammermuusika klarnetiga: Toomas Vavilov (klarnet), keelpillikvartett Prezioso Estonia kontserdisaalis
- 3. 11** kell 19 Püha Mauritiuse barokk-õhtud. Vivaldi ja mandoliin: Alina Sakalousskaya (barokkmandoliin), Ene Nael (klavessiin), Peeter Klaas (*viola da gamba*, tšello, kommentaarid) Mustpeade majas
- 4. 11** kell 19 Planeedid: ERSO, tütarlastekoor Ellerhein, Eri Klas (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 4. 11** kell 19 Esietendus: Puccini ooper "Manon Lescaut" Rahvuskooper Estonias
- 4. 11** kell 22 Emile Parisien Quartet (Prantsusmaa) NO99 Jazzklubis
- 5. 11** kell 12 Orelipooltund: Ulla Krigul toomkirikus
- 5. 11** kell 15 Abonement 007. Stabat mater / Võõras: Pärnu Ooperi orkester, Andrus Kallastu (dirigent) Jaani kirikus
- 5. 11** kell 19 Harchenko tantsulavastus "OOO / Out of Opera" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
- 6. 11** kell 17 Tšaikovski ballett "Luikedes järvi" Rahvuskooper Estonias \*
- 7.–12. 12** VIII JUUDI SÜVAKULTUURI FESTIVAL "ARIEL"
- 8. 11** kell 19 Jüri Arrak 75 – kunstniku

- loomingust inspireeritud muusika: Hortus Musicus Nigulistes
- 10. 11** kell 19 Isadepäev. Kõrvitsate suguvõsa: Tõnis (klaver), Toomas (kitarr ja laul), Tiit (kitarr ja laul), Harry (trummid), Mihkel (trummid), Joosep (tšello), räppar Henry, Robert; kaastegevad Heiki Vahar (viul, mandoliin), Ivo Linna, Raivo Järvi, raadio laululapsed Estonia kontserdisaalis
- 10. 11** kell 19 Vinteri ja Raudmäe muusikal "Pipi Pikksukk" Rahvuskooper Estonias
- 10. 11** kell 19 Arvo Leibur (viul), Mati Mikalai (klaver) Mustpeade majas
- 10.11** kell 19 Pühendusega Urmas Alenderile. Suudlus läbi jäätunud klaasi: Taavi Peterson, Rosanna Lints, Marten Kuningas (laul); Margus Kappel (klahvpillid) Kaarli kirikus
- 11. 11** kell 19 TMKK 50: Eesti muusikute gurmee Estonia kontserdisaalis
- 11. ja 13. 11** kell 19 Harchenko tantsulavastus "OOO / Out of Opera" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
- 11. ja 16. 11** kell 19 Puccini ooper "Manon Lescaut" Rahvuskooper Estonias
- 12. 11** kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
- 12. 11** kell 16 London – Pariis: Hortus Musicus Väravatornis
- 12. 11** kell 19 Liszt 200: pianistid Gabor Farkas, Masataka Goto, Alexander Ullmann Estonia kontserdisaalis
- 12. 11** kell 19 Annely Peebo ja Viini Poistekoor Nokia Kontserdimajas
- 12. 11** kell 19 Delibes'i ballett "Coppelia" Rahvuskooper Estonias
- 13. 11** kell 17 J. Straussi operett "Nahkhiir" Rahvuskooper Estonias \*
- 14. 11** kell 15 Lõunamuusika: Helen Lokuta (metosopran), René Soom (bariton), Tarmo Eespere (klaver), Marko Martin (klaver) Estonia kontserdisaalis
- 16. 11** kell 19 KontsertJazz. John Coltrane'i jälgedes: Deniss Paškevitš (saksofon), Tony Tixier (klaver), Mihkel Mälgand (kontrabass), Brian Melvin (trummid) Rahvuskooper Estonia Talveaias
- 16. ja 17. 11** kell 19 II Tallinna rahvusvaheline pianistide konkurss: finalistid, ERSO, Mikk Murdvee (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 16. 11** kell 19 Kohtumised kamina juures: Doris Kareva (luule), Robert

- Jürjendal (kitarr), Riho Sibul (kitarr, laul) Kloostri aidas.
- 17. 11** kell 17.30 Kammermuusika linnas – Tallinn. Nino Rota 100: Toomas Vavilov (klarnet), Toomas Nestor (viola), Diana Liiv (klaver) Tallinna Keskraamatukogus
- 17. 11** kell 19 Balletiõhtu Rahvuskooper Estonias
- 17. 11** kell 19 Seitsmekümnendate staaride ühiskontsert: ansamblid Christie ja Fix Rock Cafés
- 18. 11** kell 12 Palju veetakse hobusega: lastekontsert (vene keeles) Estonia kontserdisaalis
- 18. 11** kell 19 J. Straussi operett "Nahkhiir" Rahvuskooper Estonias
- 19. 11** kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus
- 19. 11** kell 16 Väravatorni külalised: 19. sajandi alguse autentsete instrumentidega puhkpillikvintett Schrat (Soome) Väravatornis
- 19. 11** kell 19 Jeremia nutulaulud: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Daniel Reuss (dirigent) Nigulistes
- 19. 11** kell 19 Tšaikovski ooper "Padaemand" Rahvuskooper Estonias
- 20. 11** kell 17 Fauré "Reekviem": Estonia Seltsi Segakoor, Piret Aidulo (orel), Heli Jürgenson (dirigent) Kaarli kirikus
- 20. 11** kell 17 Delibes'i ballett "Coppelia" Rahvuskooper Estonias \*
- 22. 11** kell 19 From Bach to East Side Story: Dmitri Illarionov (kitarr) Mustpeade majas
- 23. 11** kell 19 Lauri Väinmaa 50: pianisti juubelikontsert Estonia kontserdisaalis
- 23. 11** kell 19 Delibes'i ballett "Coppelia" Rahvuskooper Estonias
- 24. 11 – 10. 12** JÕULUJAZZ
- 24. 11** kell 19 Sinu kätte, Issand: Eesti Rahvusmeeskoor, ansambel Vox Clamantis, Mikk Üleoja (dirigent) Metodisti kirikus
- 24. 11** kell 19 Oksana Tralla tantsulavastus "Väike prints" Rahvuskooper Estonia kammersaalis
- 24. 11** kell 19 Tobiase Keelpillikvartett, Liis Viira (harf) Mustpeade majas
- 24. ja 26. 11** kell 19 J. Straussi operett "Nahkhiir" Rahvuskooper Estonias
- 25. 11** kell 19 Tšaikovski ooper "Padaemand" Rahvuskooper Estonias
- 25. 11** kell 19 Salong – Peterburi 1850: Valentina Kremen (sop-

- ran), René Soom (bariton), Alina Sakalousskaya (mandoliin), Piia Paemurru (klaver) Mustpeade majas
- 26. 11** kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
- 26. 11** kell 12 ja 19 Vinteri ja Raudmäe muusikal "Pipi Pikksukk" Rahvuskooper Estonias
- 27. 11 – 11. 12** TALLINNA TALVE-FESTIVAL
- 27. 11** kell 15 Elu nagu tants: Saima Kranigi ballettigala Rahvuskooper Estonia kammersaalis
- 27. 11** kell 17 Kuldnõ klassika: Tallinna Kammerorkester, Aile Asszonyi (sopran), Eri Klas (dirigent) Estonia kontserdisaal \*
- 30. 11** kell 19 Vokaalansambel Witloof Bay (Belgia) Estonia kontserdisaalis
- 30. 11** kell 19 Vinteri ja Raudmäe muusikal "Pipi Pikksukk" Rahvuskooper Estonias

## Tartus

- 31. 10 – 3. 11** VII HUGO LEPNURME PÄEVAD
- 1. 11** kell 19 Ants Üleoja 75, Alo Ritsing 75: Eesti Rahvusmeeskoor, Tartu Akadeemiline Meeskoor, Inseneride Meeskoor, Piret Aidulo (orel), Alo Ritsing ja Ants Üleoja (dirigendid) Vanemuise kontserdimajas
- 1. 11** kell 19 Rodgersi muusikal "Helisev muusika" Vanemuise suures majas
- 2. 11** kell 12 Pajusaare lastemuusikal "Detektiiv Lotte" Vanemuise suures majas
- 2. 11** kell 19 Hingedepäev. Sõna ja muusika – Inglismaa: Katariina Unt ja Tõnu Oja (luule), ansambel Corelli Consort Vanemuise kontserdimajas
- 3.–5. 11** JAZZ- JA RÜTMIMUUSIKA FESTIVAL "DEEJAZZ"
- 3. 11** kell 15 Ooperitund "Appi! Ooper!?" Vanemuise suures majas
- 3. 11** kell 19 Donizetti ooper "Maria Stuarda" Vanemuise väikeses majas
- 5. 11** kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas
- 6. 11** kell 16 Kontsertlavastus "Hispaania öö" Vanemuise väikeses majas
- 6. 11** kell 16 Lehäri operett "Löbus lesk" Vanemuise suures majas
- 8. 11** kell 19 Rosanna Lints,



Marten Kuningas (laul); Margus Kappel (klahvpillid) Salemi kirikus  
**9. 11** kell 19 Isadepäev. Kõrvitsate suguvõsa: Tõnis (klaver), Toomas (kitarr ja laul), Tiit (kitarr ja laul), Harry (trummid), Mihkel (trummid), Joosep (tšello), räppar Henry, Robert; kaastegevad Heiki Vahar (viilul, mandoliin), Ivo Linna, Raivo Järvi, raadio laululapsed Vanemuise kontserdimajas  
**9. 11** kell 19 Purcell'i semiooper "Haldjakuninganna" Sadamateatris  
**10. 11** kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas  
**10. 11** kell 19 Salong – Peterburi 1850: Valentina Kremen (sopran), René Soom (bariton), Alina Sakalousskaya (mandoliin), Piia Paemurru (klaver) Athena Keskuses  
**11. 11** kell 19 Donizetti ooper "Maria Stuarda" Vanemuise väikeses majas  
**12. 11** kell 16 Alo Ritsing 75: XVII Lõuna-Eesti meestelaulu päev Tartu Ülikooli aulas  
**12. 11** kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas  
**13. 11** kell 12 Ehala muusikal "Nukitsamees" Vanemuise väikeses majas  
**13. 11** kell 17 Annely Peebo ja Viini Poistekoor Vanemuise kontserdimajas  
**16. 11** kell 15 Ooperitund "Appi! Ooper!?" Vanemuise suures majas  
**16. 11** kell 19 Seitsmekümmendate staaride ühiskontsert: ansamblid Fix ja Christie Vanemuise kontserdimajas  
**16. ja 19. 11** kell 19 Sonnenblucki ballett "Casanova" Vanemuise suures majas  
**17. 11** kell 19 Lehári operett "Lõbus lesk" Vanemuise suures majas  
**18. 11** kell 18 Jeremia nutulaulud: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Daniel Reuss (dirigent) Tartu Ülikooli aulas  
**18. 11** kell 19 Kontsertlavastus "Hispaania öö" Vanemuise väikeses majas  
**19. 11** kell 17 XVII Tartu- ja Tartumaa nais- ja neidudekoori laulupäev Tartu Ülikooli aulas  
**19. 11** kell 19 Rodgersi muusikal "Helisev muusika" Vanemuise suures majas  
**20. 11** kell 16 Purcell'i semiooper "Haldjakuninganna" Sadamateatris  
**21. 11** kell 19 From Bach to East Side Story: Dmitri Illarionov (kitarr) Vanemuise kontserdimajas  
**25. ja 26. 11** kell 19 Mackintoshi muusikal "Mary Poppins" Vanemuise suures majas

**27. 11** kell 16 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas  
**27. 11** kell 18 Arabesk: rahvusvaheline balletikoolide gala Vanemuise kontserdimajas  
**29. 11** kell 12 Ehala muusikal "Nukitsamees" Vanemuise väikeses majas  
**29. 11** kell 19 Rodgersi muusikal "Helisev muusika" Vanemuise suures majas  
**30. 11** kell 12 Mackintoshi muusikal "Mary Poppins" Vanemuise suures majas  
**30. 11** kell 19 Lehári operett "Lõbus lesk" Vanemuise suures majas  
**30. 11** kell 19 Jah, ma nägin lumevalgust: Tõnis Mägi ja Kärt Johanson Jaani kirikus

## Pärnus

**5. 11** kell 19 Hingedepäev. Sõna ja muusika – Inglismaa: Katarina Unt ja Tõnu Oja (luule), ansambel Corelli Consort Pärnu kontserdimajas  
**6. 11** kell 14 Abonement 007. Vokaliis: Kai Kallastu (sopran), Leho Karin (tšello), Diana Liiv (klaver) Uue kunsti muuseumis  
**10. 11** kell 19 Lauri Väinmaa 50: Pärnu Linnaorkester, Lauri Väinmaa (klaver), Jüri Alperen (dirigent) Pärnu kontserdimajas  
**13. 11** kell 14 Abonement 007. Nino Rota 100: Toomas Vavilov (klarnet), Toomas Nestor (vioola), Diana Liiv (klaver) Uue kunsti muuseumis  
**13. 11** kell 17 Isadepäev. Kõrvitsate suguvõsa: Tõnis (klaver), Toomas (kitarr ja laul), Tiit (kitarr ja laul), Harry (trummid), Mihkel (trummid), Joosep (tšello), räppar Henry, Robert; kaastegevad Heiki Vahar (viilul, mandoliin), Ivo Linna, Raivo Järvi, raadio laululapsed Pärnu kontserdimajas  
**18. 11** kell 18 SÜGISULG 2011: 10–19-aastaste lauljate finaalkontsert Pärnu kontserdimajas  
**19. 11** kell 18 Fauré "Reekviem": Estonia Seltsi Segakoor, Piret Aidulo (orel), Heli Jürgenson (dirigent) Eliisabeti kirikus  
**20. 11** kell 12 SÜGISULG 2011: 3–9-aastaste lauljate finaalkontsert Endla Küünis  
**20. 11** kell 14 Abonement 007. Pärnu elektroonikud: Hans-Gunter Lock (live-elektroonika), Indrek Palu (elektroonika), Eri Klas (dirigent) Jõhvi kontserdimajas  
**27. 11** kell 14 Abonement 007. Poeemid Mi'le: Kai Kallastu (sopran), Villu Vihermäe (tšello), Kadri-Ann

Sumera (klaver) Uue kunsti muuseumis

**27. 11** kell 17 Helisev viis: Teater Variuse muusikaline lavastus Pärnu kontserdimajas  
**30. 11** kell 19 Kuldne klassika: Tallinna Kammerorkester, Aile Asszonyi (sopran), Eri Klas (dirigent) Pärnu kontserdimajas

## Viljandis

**3. 11** kell 19 Emile Parisien Quartet (Prantsusmaa) Pärnumuusika Aidas  
**4. 11** kell 19 Videvikuaja laulud: Jaňlug Er Mouel, Öie Sarv, Maarja Sarv Pärnumuusika Aidas  
**12. 11** kell 11 Pärnumuuseum: Tõnu Tubli (löökpillid) Pärnumuusika Aidas  
**15. 11** kell 18 Omakultuuriakadeemia: Neeme Punder Pärnumuusika Aidas  
**17. 11** kell 13 Kontsertkohtumine: Kihnu Virve Pärnumuusika Aidas  
**18. 11** kell 19 Tantsumaja Pärnumuusika Aidas  
**25. 11** kell 19 Kaminakontsert. Engede aig: Anu Taul ja Tarmo Noormaa Pärnumuusika Aidas  
**26. 11** kell 19 Ingrid Lukas (laul, klahvpillid), Céline-Giulia Voser (tšello), Michel Gsell (laul, viiul, bass), Patrik Zosso (trummid) Pärnumuusika Aidas

## Jõhvis

**3. 11** kell 19 Ants Üleoja 75, Alo Ritsing 75: Eesti Rahvusmeeskoor, Tartu Akadeemiline Meeskoor, Inseneride Meeskoor, Piret Aidulo (orel), Alo Ritsing ja Ants Üleoja (dirigendid) Jõhvi kontserdimajas  
**6. 11** kell 17 Hingedepäev. Sõna ja muusika – Inglismaa: Katarina Unt ja Tõnu Oja (luule), ansambel Corelli Consort Jõhvi kontserdimajas  
**8. 11** kell 19 Isadepäev. Kõrvitsate suguvõsa: Tõnis (klaver), Toomas (kitarr ja laul), Tiit (kitarr ja laul), Harry (trummid), Mihkel (trummid), Joosep (tšello), räppar Henry, Robert; kaastegevad Heiki Vahar (viilul, mandoliin), Ivo Linna, Raivo Järvi, raadio laululapsed Jõhvi kontserdimajas  
**23. 11** kell 19 From Bach to East Side Story: Dmitri Illarionov (kitarr) Saka mõisas  
**26. 11** kell 19 Kuldne klassika: Tallinna Kammerorkester, Aile Asszonyi (sopran), Eri Klas (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

## Mujal Eestis

**2. ja 3. 11** kell 18 Robert Traksmann (viilul), Marcel Johannes Kits (tšello), Rasmus Andreas Raide (klaver) Vastseliina ja Valga Muusikakoolis  
**5. 11** kell 16 F1 kitarrid: Indrek Kruusimaa (akustiline kitarr, elektroonika), Iljo Toming (akustiline kitarr, elektroonika), Mihkel Mälgand (basskitarr), Tanel Ruben (löökpillid) Haanja rahvamajas  
**8. 11** kell 12 ja 19 Kálmáni operett "Silva" Paide kultuurikeskuses  
**9. 11** kell 19 Balletiõhtu Paide kultuurikeskuses  
**9. 11** kell 18 Nüüdisaegne sodiaak: Neeme Punder (floöt), Tiit Peterson (kitarr) ja helilooja Urmas Sisask Põlva Muusikakoolis  
**9. 11** kell 19 Maian Kärmas (laul), Andre Maaker (kitarr), Ain Agan (kitarr) Laupa mõisas  
**12. 11** kell 19 Rosanna Lints, Marten Kuningas (laul); Margus Kappel (klahvpillid) Keila Miikaeli kirikus  
**15. 11** kell 18.30 Kristina Kriit (viilul), Malle Maltis (elektroonika) Saue Muusikakoolis  
**16. 11** kell 18 Nova Gaudia: vana-muusika ansambel Rondellus Abja kultuurimajas  
**22. 11** kell 18 Tobiase Keelpillikvartett, Liis Viira (harf) Rapla kultuurikeskuses  
**23. 11** kell 19 Sõna ja muusika – Saksamaa. Schuberti "Talvine teekond": René Soom (bariton), Piia Paemurru (klaver), Tõnu Aav (tekstid) Paide kultuurikeskuses  
**24. ja 25. 11** kell 19 Klaveriduo Rein Rannap – Mihkel Mattisen Mooste folgikojas ning Antsla kultuuri- ja spordikeskuses  
**26. 11** kell 19 Klaveriduo Rein Rannap – Mihkel Mattisen Rõuge rahvamajas  
**27. 11** kell 19 Renessanssmosaiik: Hortus Musicus Karksi valla kultuurikeskuses  
**29. 11** kell 18 Italiana! Urmas Põldmaa (tenor), Neeme Ots (trompet), Siim Selis (klaver) Põlva Muusikakoolis

Andmed on kontrollitud 19. oktoobril. Täpsem info kodulehekülgedel. Detsembri kontserdiinfo COLLAGE'is avaldamiseks on oodatud hiljemalt 14. novembriks aadressil kristina@ema.edu.ee

# Ukulele

MARI AUA  
ukulele entusiast

Vähem kui saja viiekümne aastase ajalooga, Hawaii rahvuspillina tuntud ukulele näeb välja kui kitarr, mis on eksikombel pesumasinasse sattunud ning liigse kuumuse tõttu kokku tõmmanud. Ometi ei ole tegu vigase kitarriga, vaid täiesti terve ja tugeva instrumendiga, mille võimalused üllatavad nii mõndagi muusikaarmastajat.

## Ajalugu

Esimesed ukuleled valmistasid Portugalis Madeira saare puusepad, kes said inspiratsiooni *cavaquinho*'st ning meisterdasid pilli, mida kutsuti *braguinha*'ks. 1879. aasta augustis randus Honolulu laev nimega Ravenscrag, lastiks Portugali töölisel, kes migreerusid Hawaiile. Üle nelja kuu kestnud teekond oli laevas viibijatele olnud kurnav ning tundes siirast rõõmu sihtkoha jõudmise üle, hüppas João Fernandes laevast maha ja laulis rannas oma kodukohta rahvalaule, saateks pisike pill, mille Hawaii inimesid kiirelt ukuleleks ristisid.



Omapärase näppepillide nagis ripuvad kitarr, bariton-ukulele, tenor-, resonaatorsopran- ja nn tasku-ukulele.

Heal lapsel mitu nime: hawaii keel on väga mitmeti mõistetav ning "ukulele" võib tähendada nii hüppavat kirpu (João sõrmed olevat liikunud keeltele nii kiirelt, justkui hüpanuks seal kirp) kui ka "kingitust, mis on meile saabunud" (*uku* – kingitus, preemia; *lele* – tulema, saabuma). Selline tõlgendus pärineb Hawaii viimaselt monarhilt, kirjaniikust ja muusikust kuningannalt Lili'uokalanililt. Nii kuninganna kui ka kogu Hawaii rahvas olid ukulele helist lummatud ja väiksest neljakeelsest pillist sai maa populaarseim muusikainstrument. Sealt levis ta kiirelt edasi Ameerikasse; ukulele esimene hiilgeaeg oli 20. sajandi esimesel poolel. Viiekümnendatel pilli populaarsus kahanes ning näis, et ukulele vajub üha enam unustuse hõlma, kuid 1993. aastal tõi Hawaii suurkuju Israel Kamakawiwo'ole album "Facing Future" ukulele uuele võidukäigule ning võib öelda, et see pill on tuhande tõusnud ja surfab mõnuga muusikaeru laineharjal, haarates jõuliselt kaasa ka eesti inimesi.

## Kohtumine

Minuni jõudis ukulele lõbusa eksituse tõttu. Olen proovinud kätt akordioni- ja

flöödiõpingutega (mõlemad pillid seisavad juba aastaid nukralt nurgas) ning olin veendunud, et kui mul oleks kitarr, siis seda õpiksin küll usinamalt mängima.

Hawaiil käies ei saa kuidagi mööda vaadata neist "pisikestest nelja keelega kitarridest", mis sealseid suveniirikauplusi täidavad, ja kallile inimesele tuli ühes sellises poekeses minu unistus kitarrist meelde.

Mõeldud – tehtud!  
Kui kingi kätte sain, ütlesin viisakalt "aitäh!" ja panin kummalise instrumendi ilusti kapisügavusse. Ja aeg lendas... aasta, kaks, kolm ning tüki neljandatki, kuni aarete jahil laps kapist ilusa lillise ukulele välja tõmbas. Jälgisin veidi aega, kuidas ta pilli autonoomselt kasutab, ning otsustasin selle häälede panna. Minu üllatuseks oli internet paksult täis ukulele muusikat, õpetusi, tablatuure. Sain pilli häälede ja hakkasin harjutama, teadmata, et olin astunud oma esimese sammu ukulele-sõltuvuse rajal. Käest ära panna ma teda enam ei suutnud. Mis tegi harjutamise eriti toredaks, oli see, et ukulele mahe kõla ei häirinud mu perekonda ning mul ei palutud lõpetada! Edasi läks kõik juba lepase reega – peagi tundsin, et suveniir-

**Ukulele perest võib endale sobiva pilli leida igasuguse elulaadi ja muusikalise maitse või kogemusega inimene.**

ütlesin viisakalt "aitäh!" ja panin kummalise instrumendi ilusti kapisügavusse. Ja aeg lendas... aasta, kaks, kolm ning tüki neljandatki, kuni aarete jahil laps kapist ilusa lillise ukulele välja tõmbas. Jälgisin veidi aega, kuidas ta pilli autonoomselt kasutab, ning otsustasin selle häälede panna. Minu üllatuseks oli internet paksult täis ukulele muusikat, õpetusi, tablatuure. Sain pilli häälede ja hakkasin harjutama, teadmata, et olin astunud oma esimese sammu ukulele-sõltuvuse rajal. Käest ära panna ma teda enam ei suutnud. Mis tegi harjutamise eriti toredaks, oli see, et ukulele mahe kõla ei häirinud mu perekonda ning mul ei palutud lõpetada! Edasi läks kõik juba lepase reega – peagi tundsin, et suveniir-

pillist on vähe ja olen valmis ostma päris pilli. Leidsin end olukorrast, kus lähem võimalus korraliku ukulele valikuga tutvuda on Soomes. Kuna minu usk ukulele läbilöögivõimesse oli vankumatu, otsustasin ukulelet pakkuda ja tutvustada ka Eestis. Nii sündis [www.ukulele.ee](http://www.ukulele.ee)

### Ukulele tüübid

Ukuleled jaotatakse pikkuse järgi nelja rühma. Sopran- ehk standard-ukulele on u 53 cm (sõrmlaual 14–16 astmevahet), kontsertpill on u 62 cm (18 astmevahet), tenorpill u 66 cm (17–19 astmevahet) ning bariton-ukulele u 76 cm (19–21 astmevahet).

Kuna instrumendi üheks suureks eeliseks peetakse tema kompaktsust, siis on väga loomulik, et pillimeistrid valmistavad ukulelest üha uusi ja uusi versioone.

Näiteks on võimalik hankida sopraniino ehk tasku-ukulele, mille kogupikkus on ainult 41 cm, või bass-ukulele, mis on küll baritoni suurusega, kuid millel on spetsiaalsed bassikeeled. Heli on bass-ukulelel midagi kontrabassi ja basskitarri vahepealset, seda siiski võimenduse abil, sest olgem ausad, ukulele kõlakast on mõnevõrra väiksem kui kontrabassil. Super-sopranpill on soprani kere ja tenori kaelaga ukulele ning sobib inimesele, kes ihkab väikest ukulelet, kuid kellel on raske mängida selle suhteliselt kitsastel astmevahedel. Poole kerega ehk reisi-ukulele on kõige kompaktsim versioon, kõlakasti sügavus kitsaimas kohas on ainult 2,5 ja laiemas 4 cm.

### Keeled

Ukulele on neli keelt (kasutatakse ka paariskeeli ja siis võib neid olla kuni kaheksa) ning levinuim häälestus on G-C-E-A ehk C-häälestus. Kusjuures G-keel häälestatakse oktav kõrgemalt kui talle järgnev C, mis toob meid ukulele suure populaarsuse järgmise põhjuseni – kirgas ja krapsakas heli. Kuna ühe allalöögiga kõlavad kaasa kaks kõrget nooti, teeb see ukulele kõla eriliselt rõõmsaks. Kui muusik soovib mängida suurema heliulatusesoolopalu, võib kõrge G-keele häälestada ka oktav madalamaks.

Teine viis ukulelet häälestada on A-D-F#-B ehk D-häälestus, mida kasutati laialdaselt 20. sajandi algul.

Baritone ja mõnikord ka tenoreid häälestatakse ka D-G-B-E

(kusjuures esimene keel ei ole kõrgem), mis muudab selle eriti atraktiivseks kitarristidele, kes soovivad küll

väiksemat pilli, kuid pole valmis päris uue instrumendi õppimist ette võtma. Bariton-ukulele sarnanebki kõige rohkem kitarriga.

Üldjuhul kasutatakse ukulelel nailonkeeli, välja arvatud baritoni D- ja G-keeled, mis on metallist. Firma Aquila on nailonkeelte jaoks välja töötanud ning patenteerinud materjali nimega NylGut, millega on püütud saavutada soolest originaalkeelte lähedast kõla, kuid ilma selle puudusteta, nagu kiirem kulumine, kallim hind ning häälestusprobleemid. Loomulikult on

sünteesilisest kiust keelte kõrval saadaval ka naturaalkaasidest keeled ja kui neist võimalustest väheks jääb, on võimalik katsetada ka metallkeeltega.

Viimased on siiski pigem täispuidust elektriliste ukulelede pärusmaa.

### Millest ukulele valmib?

Ukulele valmistamisel on levinud koa, mahagon, mango, seeder, vaher, kuusk. Koa annab pillile armsa sooja kõla. Mahagonist pilli tämber on erksam ja tugevam, tihti kombineeritakse seda koos kuusepuidust kaanega. Mangot peetakse koale loodussäästlikumaks alternatiiviks, mis on ühtaegu nii kaunis vaadata kui ka mahe kuulata.

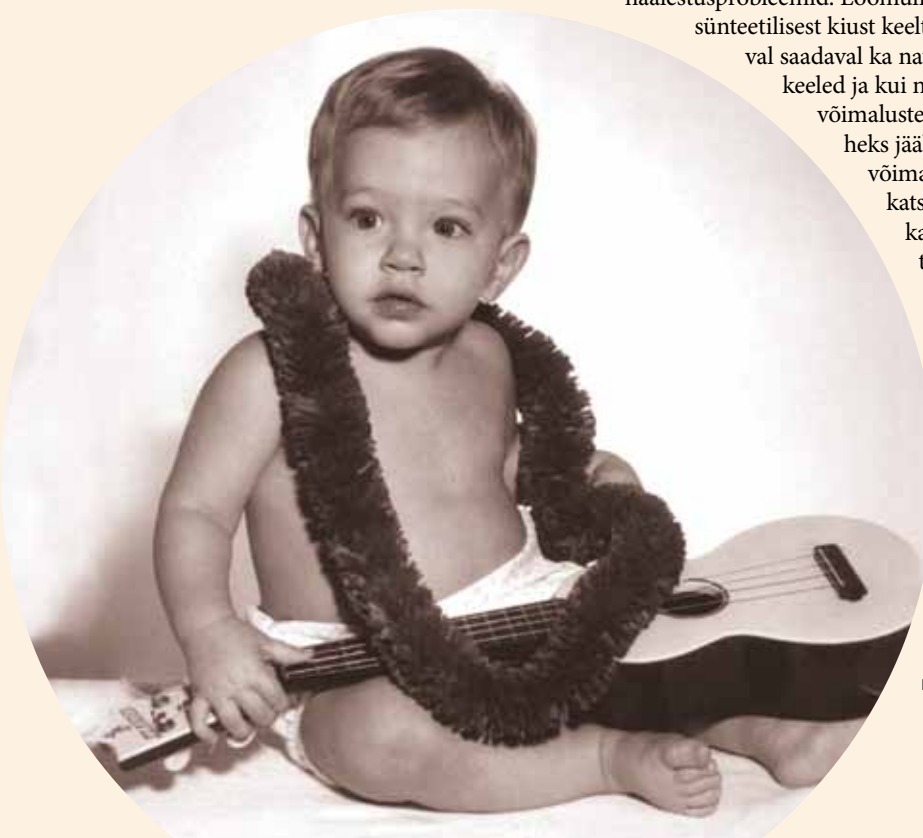
Kuid puidu kõrval ei saa kuidagi mööda ka plastikust. Kes pole korraliku plastikerega ukulelet käes hoidnud, ei saa ehk üle oma eelarvamusest, kuid kasutades kaanematerjaliks puitu ja pa-nustades tublisti kõlakasti konstruktsiooni, on võimalik ehitada muljetavaldav plastikpill, pealegi suhteliselt soodsas hinnaga.

\*

Ukulele austajate seast leiab sellised nimed nagu Elvis Presley, Marilyn Monroe, Shirley Temple, Warren Buffett, Paul McCartney, John Lennon, George Harrison ja Neil Armstrong. See nimekiri ei ole kaugeltki täielik, aga annab ehk aimu, et ukulele puhul ei ole tegu mitte laste mängukanniga, vaid tõsiselt lõbusa pilliga, millel on auväärne koht ka paljude kuulsuste elus.

Ukulele perest võib endale sobiva pilli leida igasuguse elulaadi ja muusikalise maitse või kogemusega inimene. Ta on piisavalt väike, et teda kõikjale kaasa võtta, küllalt tugeva heliga, et end kuuldavaks teha, piisavalt võimalusterohke, et temast mitte ära tüdineda. Mis kõige tähtsam – teda on võrdlemisi lihtne õppida. Ka need, kes on aastaid soovinud mõnd pilli mängida, kuid pole suutnud või julgenud endale võimalust anda, saavad lihtsalt omandada paar kergemat akordi ning ongi algus tehtud. Õnnelikud on lapsed näiteks USAs, Kanadas, Rootsis ja Inglismaal, kellele ukulele on koolis üheks esimeseks pilliks, mida õppida ja mille kaudu avastada põnev tee muusikamaailma. Neil lastel on hea võimalus kasvada suurepäraseks ukulelemängijaks, nagu seda on Israel "IZ" Ka'ano'i Kamakawiwo'ole, kes elab meie südameis edasi, Jake Shimabukuro või James Hill.

**“Ukulele” võib tähendada nii hüppavat kirpu kui ka “kingitust, mis on meile saabunud”.**



FOTOD INTERNETIST



## TALLINNA FILHARMOONIA KONTSERDID: NOVEMBER 2011

02.11 kell 19:00 Tallinna Jaani kirik

### Uue kirikumuusika sari VIVA ORATORIO! HINGEDEPÄEV. IN PARADISUM.

MARTA PAKLAR sopran • MIKK DEDE tenor • AARE KÜLAMA klaver  
PÄRT UUSBERG klaver • Kammerkoor COLLEGIUM MUSICALE • Keelpillikvartett  
Dirigent ENDRIK ÜKSVÄRAV

Kavas: John Tavener, Pärt Uusberg, Vincent Persichetti  
Kontsert on tasuta

10.11 kell 19:00 Athena keskus, Tartu  
02.12 kell 19:00 Mustpeade maja, Tallinn

### sari SALONG PETERBURG 1850

VALENTINA KREMEN metsosopran, Teater Vanemuine  
RENE SOOM bariton, Rahvuskooper Estonia • ALINA SAKALOUSKAYA mandoliin  
PIIA PAEMURRU klaver

Stiil LIIVIKA PÕVAT-STRAUS • Stiilifotograaf SVEN TUPITS  
Video KÜLLI MARISTE

Kaetud laudadel suupisted ja joogid.  
Piletid 20 €

03.11 kell 19.00 Mustpeade maja Vennaste tuba, Tallinn

### Uus sari PÜHA MAURITIUSE BAROKKÕHTUD VIVALDI JA MANDOLIIN

ALINA SAKALOUSKAYA barokk-mandoliin  
ENE NAEL klavessiin  
PEETER KLAAS gamba, barokktšello, kommentaarid

Kavas: Antonio Vivaldi

Koostöös Vanalinna Hariduskolleegeiumi Muusikakooliga

Tervitusjook Veinipööningult  
Piletid 12 € / 8 €

16.11 kell 19.00 Kloostri ait, Tallinn

### KOHTUMISED KAMINA JUURES

DORIS KAREVA poeet  
ROBERT JÜRJENDAL kitarr  
RIHO SIBUL kitarr, laul

Piletihinnas tervitusjook  
Piletid 9 €



Tallinna Filharmoonia • tel 669 9940 • www.filharmoonia.ee

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades, www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com. Soodustused EMÖL liikmetele, pensionäridele, (üli)õpilastele.

